

Lokalna Strategia Rozwoju Nyskiego Księstwa Jezior i Gór na lata 2023-2027

NYSA, CZERWIEC 2023

Spis treści

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego	3
1.1. Proces tworzenia partnerstwa.....	3
1.1.1. Utworzenie partnerstwa.....	3
1.1.2. Prowadzone działania.....	4
1.2. Struktura LGD.....	5
1.3. Organ decyzyjny - skład i proces decyzyjny.....	6
1.3.1. Skład organu decyzyjnego.....	6
1.3.2. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym.....	7
1.4. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.....	7
1.5. Potencjał ludzki LGD.....	8
Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR	8
2.1. Spójność wewnętrzna obszaru LSR.....	8
2.1.1. Wspólna przestrzeń.....	9
2.1.2. Wspólna historia.....	10
2.1.3. Wspólne dziedzictwo kulturowe.....	11
2.1.4. Wspólne zasoby przyrodnicze.....	11
2.2. Ludność.....	12
Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR	15
3.1. Przebieg i metody konsultacji społecznych.....	15
3.1.1. Etap przygotowania LSR.....	15
3.1.2. Etap wdrażania LSR.....	18
3.2. Analiza wniosków z konsultacji.....	20
Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR	21
4.1. Analiza SWOT.....	21
4.2. Najważniejsze obszary działania.....	24
4.2.1. Oferta wypoczynkowa Nyskiego Księstwa Jezior i Gór.....	24
4.2.2. Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Nyskiego Księstwa Jezior i Gór.....	34
4.3. Kluczowe grupy docelowe.....	35
4.3.1. Beneficjenci.....	35
4.3.2. Grupy w niekorzystnej sytuacji.....	36
4.3.3. Grupy o specjalnym znaczeniu.....	37
4.4. Wnioski: potrzeby i potencjał LSR.....	38
Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia	38
5.1. Spójność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi.....	39
5.2. Zapewnienie synergii różnorodnych działań.....	44
5.3. Wartość dodana i korzyści z realizacji LSR.....	46
Rozdział VI Cele i wskaźniki	47
6.1. Logika interwencji LSR.....	47
6.2. Cele.....	48
6.3. Przedsięwzięcia.....	49
6.4. Specyfikacja wskaźników.....	54
Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru	54
7.1. Ogólna charakterystyka.....	54
7.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów.....	56
7.3. Inkluzywność i podejście partnerskie.....	57
7.4. Projekty grantowe i operacje własne.....	58
7.5. Innowacyjność LSR.....	58
VIII Plan działania	59
IX Plan finansowy LSR	60
9.1. Opis źródeł finansowania LGD.....	60
9.2. Powiązanie źródeł finansowania z celami LSR.....	60
X Monitoring i ewaluacja	60
10.1. Zasady monitorowania i ewaluacji.....	60
10.2. Kryteria ewaluacyjne.....	61
10.3. Wykorzystanie wyników monitoringu i ewaluacji.....	62
Wykaz wykorzystanej literatury	63
Załączniki do LSR	64

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

Nazwa: **Nyskie Księstwo Jezior i Gór**

Numer KRS: **0000262940**

Data wpisu w KRS: **2006-08-30**

Stowarzyszenie Nyskie Księstwo Jezior i Gór¹ jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem, działającym w celach niezarobkowych jako Lokalna Grupa Działania (LGD). Podstawą działalności stowarzyszenia są aktualne wspólnotowe i krajowe regulacje określające warunki oraz sposób realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR), a także funkcjonowanie lokalnych grup działania.

1.1. Proces tworzenia partnerstwa

1.1.1. Utworzenie partnerstwa

W dniu 7 kwietnia 2006 r., z inicjatywy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Opolskiego, przeprowadzono w Otmuchowie spotkanie rozpoczynające proces tworzenia Nyskiego Księstwa Jezior i Gór na terenie czterech gmin Powiatu Nyskiego; Głucholaz, Nysy, Otmuchowa i Paczkowa. Celem spotkania było przedstawienie możliwości wynikających z wdrożenia inicjatywy Leader w kontekście wykorzystania środków pomocowych osi 4 PROW 2007-2013. Dalsze działania obejmowały prace w kierunku powołania stowarzyszenia zrzeszającego przedstawicieli 4 gmin, a w efekcie określenie specyfiki obszaru i głównych kierunków jego rozwoju. Prowadzone działania w konsekwencji doprowadziły do wyłonienia członków reprezentujących sektor publiczny, społeczny i gospodarczy. W dniu 29 czerwca 2006 r. w Białej Nyskiej odbyło się zebranie założycielskie Nyskiego Księstwa Jezior i Gór. W zebraniu uczestniczyli przyszli członkowie reprezentujący trójsektorowe partnerstwo. Podstawowym zadaniem zebrania założycielskiego było przyjęcie Statutu Stowarzyszenia oraz wybór komitetu założycielskiego, który w dniu 28 sierpnia 2006 r. złożył wniosek do Krajowego Rejestru Sądowego w Opolu o rejestrację Stowarzyszenia. W dniu 30 sierpnia 2006 r. Stowarzyszenie uzyskało wpis do rejestru i nabyło osobowość prawną. Do lipca 2015 r. NKJG funkcjonowało w ramach czterech gmin założycielskich - Głucholaz, Nysy, Otmuchowa i Paczkowa – później liczba gmin członkowskich poszerzyła się o dodatkowe cztery - Kamiennik, Korfantów, Pakosławice, Skoroszyce - obejmując tym samym obszar bardziej zbliżony do terenu pierwotnego biskupiego Księstwa Nyskiego. Wypracowana w początkach działalności misja jest wciąż aktualna i realizowana przez kolejne władze Stowarzyszenia.

Misją LGD Nyskiego Księstwa Jezior i Gór jest poprawa poziomu i jakości życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój obszarów wiejskich w oparciu o możliwości lokalnej przedsiębiorczości i walory turystyczno-krajobrazowe obszaru, przy poszanowaniu tradycji, kultury, zabytków i środowiska naturalnego.

Przedstawione poniżej najważniejsze daty i wydarzenia z historii LGD ilustrują wieloletni wysiłek, partnerską współpracę lokalnych podmiotów i wsparcie władz samorządowych województwa w realizacji misji Nyskiego Księstwa Jezior i Gór:

- 10.06.2009 - r. w Urzędzie Marszałkowskim w Opolu podpisano „Umowę o warunkach i sposobie realizacji LSR” co pozwoliło na podjęcie działań związanych z uruchomieniem procedury ogłoszenia naborów wniosków.
- 11.09.2009 r. - w Urzędzie Marszałkowskim w Opolu podpisano Umowę o przyznanie pomocy w ramach działania „Funkcjonowanie LGD, nabywanie umiejętności i aktywizacja w 2009 roku” objętego PROW na lata 2007-2013”.
- 16.05.2011 r. - w Urzędzie Marszałkowskim w Opolu podpisano Umowę o przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie projektów współpracy” pn. *Pokazujemy co mamy* wraz z LGD „Złota Ziemia” i Stowarzyszeniem „Brzeska Wieś Historyczna”.
- 26.06.2013 r. - w Urzędzie Marszałkowskim w Opolu podpisano Umowę przyznanie pomocy w ramach działania „Wdrażanie projektów współpracy” pn. *Opolskie szlakiem LGD* wspólnie z 8 LGD województwa opolskiego.
- 19.08.2015 r. – podpisanie umowy o przyznaniu pomocy w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” w ramach poddziałania „Wsparcie przygotowawcze” objętego PROW na lata 2014-2020

¹ W treści strategii używa się wymiennie następujących pojęć: Nyskie Księstwo Jezior i Gór, Nyskie Księstwo, Księstwo, NKJG.

1.1.2. Prowadzone działania

W okresie blisko 17-stu lat swojej działalności Nyskie Księstwo Jezior i Gór dało się poznać jako bardzo aktywny i rzetelny uczestnik lokalnego życia społecznego, kulturalnego oraz gospodarczego. Już na początku działalności w latach 2010-15 dzięki LGD zrealizowano 97 „małych projektów” na kwotę 2 099 961 PLN. Natomiast w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” przeprowadzono 17 projektów, na kwotę 4 080 397 PLN. Również wdrażanie kolejnej LSR 2014-2020 było nie tylko okazją do rozwoju obszaru Nyskiego Księstwa, ale także do aktywizacji społecznej i wzmacniania mechanizmów partnerstwa na terenie LSR. Potwierdzeniem tego są następujące wydarzenia z ostatnich lat działalności LGD:

- 29.04.2016 r. - podpisanie w Urzędzie Marszałkowskim „Umowy o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”
- 21.06.2016 r. – podpisanie w Urzędzie Marszałkowskim umowy o przyznaniu pomocy na wdrażanie LSR i realizacji Planu Komunikacji w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”
- 05.03.2018 r. - podpisanie w Urzędzie Marszałkowskim umowy o przyznaniu pomocy na realizację operacji pn. „Organizacja wydarzeń mających na celu promocję kultury i produktów lokalnych oraz zachowanie niematerialnego dziedzictwa lokalnego”.
- 06.04.2018 r. - podpisanie umowy partnerskiej o wspólnej realizacji operacji w ramach współpracy ze stowarzyszeniem Rybacka Lokalna Grupa Działania Opolszczyzna na realizację projektu pn. „Czas na rybę!”
- 25.05.2018 r. - podpisanie umowy na realizację operacji pn. „Wodnym szlakiem Nyskiego Księstwa Jezior i Gór”.
- 05.06.2018 r. - podpisanie umowy partnerskiej o wspólnej realizacji operacji w ramach współpracy ze stowarzyszeniem MAS Hruby Jeseník na realizację projektu pn. „Odwiedź pogranicze!”
- 14.06.2018 r. podpisanie w Urzędzie Marszałkowskim umowy na realizację operacji pn. „Szlakiem mitów i legend Nyskiego Księstwa Jezior i Gór” w zakresie zachowania dziedzictwa lokalnego, promowania obszaru LSR, w tym produktów lokalnych.
- 28.08.2018 r. - podpisanie umowy w Urzędzie Marszałkowskim o przyznaniu pomocy na realizację operacji pn. „Odwiedź pogranicze!” w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”.
- 18.09.2018 r. - podpisanie w Urzędzie Marszałkowskim umowy o przyznaniu pomocy na realizację operacji pn. „Czas na rybę!” w ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” m.in. w zakresie produktów lokalnych.
- 07.05.2019 r. - podpisanie w Urzędzie Marszałkowskim umowy na realizację operacji pt. „Wpływ Produktów Lokalnych na rozwój turystyki” objętej PROW 2014-2020 w ramach konkursu KSOW 3/2019
- 16.04.2020 - podpisanie w Urzędzie Marszałkowskim umowy na realizację operacji pt. „Wpływ Produktów Lokalnych na rozwój turystyki” objętej PROW 2014-2020 w ramach konkursu KSOW 4/2020
- 24.07.2020 r. - podpisanie umowy o wspólnej realizacji operacji w ramach projektu pn. „Czas na produkt lokalny!”
- 10.08.2020 r. - podpisanie umowy na realizację operacji „Atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu poprzez organizację wydarzeń mających na celu promocję kultury i produktów lokalnych oraz zachowania niematerialnego dziedzictwa lokalnego”.
- 27.09.2020 r. - podpisanie umowy na realizację operacji własnej pn. „Orienteering Nyskiego Księstwa”.
- 19.10.2020 r. - podpisanie umowy na realizację operacji pn. „Szlakiem rodzinnym Nyskiego Księstwa”.
- 10.05.2021 r. - podpisanie umowy na realizację operacji pt. „Wpływ Produktów Lokalnych na rozwój turystyki” (KSOW 5/2021).
- 11.05.2021 r. - podpisanie umowy na realizację projektu współpracy pn. „Czas na produkt lokalny!”.
- 18.05.2022 r. - podpisanie umowy na realizację zadania publicznego „Przyjazny przewodnik w każdym zakątku NKJG”.
- 08.06.2022 r. – podpisanie umowy „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”.
- 25.01.2023 r. - podpisanie umowy na operację własną pn. „Wirtualny przewodnik po Nyskim Księstwie”.

Stowarzyszenie prowadzi od początku swojego istnienia działania o charakterze informacyjno-promocyjnym oraz aktywizacyjnym. Odbywały się one zarówno w ramach ww. umów na realizację projektów, jak również w ramach bieżącej działalności LGD. W tym czasie zorganizowano liczne spotkania i warsztaty szkoleniowe. Dodatkowo, pracownicy biura LGD i członkowie Zarządu prowadzili indywidualne, nieodpłatne konsultacje z potencjalnymi wnioskodawcami. Inną, bardzo skuteczną formą aktywizacji mieszkańców, były również organizowane dla lokalnych liderów wizyty studyjne, których celem było poznanie dobrych praktyk prowadzonych zarówno w jak i poza obszarem LSR. Informacje o działalności aktywizującej i informacyjnej prowadzonej w okresie ostatnich 7 lat zawiera poniższa tabela. W uzupełnieniu do poniższego zestawienia warto jednocześnie zauważyć, że LGD aktywnie uczestniczy corocznie w co najmniej kilkudziesięciu wydarzeniach lokalnych organizacji partnerskich z terenu LSR.

Tabela 1. Działalność aktywizująca i informacyjna w ramach LSR w latach 2016-22

Rok	Działalność aktywizująca i informacyjna w ramach LSR
2016	3 Spotkania informacyjno-konsultacyjne (52 uczestników). Kampania promocyjna „Rusza LSR!"; Kampania informacyjna na temat naborów planowanych w bieżącym roku „LSR w 2016" – 3 spotkania (70 uczestników) ; 3 Spotkania dot. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD (52 uczestników).
2017	6 spotkań informacyjno-konsultacyjnych (162 uczestników). Kampania informacyjna na temat naborów planowanych w bieżącym roku „LSR w 2017" – 3 spotkania informacyjne (17 uczestników) ; Badanie satysfakcji wnioskodawców oraz osób korzystających z doradztwa – wywiady indywidualne (10 osób).
2018	7 Spotkań informacyjno-konsultacyjnych (35 uczestników). Kampania informacyjna na temat naborów planowanych w bieżącym roku „LSR w 2018"- 3 spotkania informacyjne (19 osób) i kampania prezentująca wyniki wdrażania LSR.
2019	6 Spotkań informacyjno-konsultacyjnych (60 uczestników). Kampania informacyjna na temat naborów planowanych w bieżącym roku „LSR w 2019"- 3 Spotkania informacyjno-konsultacyjne w ramach(26 uczestników), 60 Indywidualnych konsultacji. 3 Spotkania informacyjno-szkoleniowe (33 uczestników)
2020	Spotkanie informacyjno-konsultacyjne (26 uczestników). Kampania informacyjna na temat naborów planowanych w bieżącym roku „LSR w 2020". - 3 Spotkania informacyjne (30 uczestników) i kampania „5 lat LSR". 14 konsultacji.
2021	3 Spotkania informacyjno-konsultacyjne (26 uczestników), 16 Indywidualnych konsultacji
2022	Kampania informacyjna na temat naborów planowanych w bieżącym roku „LSR w 2022", Kampania informacyjna na temat naborów planowanych w bieżącym roku „LSR w 2022"

Źródło: opracowanie własne

W okresie programowania 2014-2020 LGD zrealizowało 2 krajowe i 1 międzynarodowy projekty współpracy:

- Umowa z 06.04.2018 r. - współpraca ze stowarzysz. RLGD Opolszczyzna projekt pn. „Czas na rybę!" (99 999 zł)
- Umowa z 05.06.2018 r. - współpraca ze stowarzysz. MAS Hruby Jeseník projekt pn. „Odwiedź pogranicze!" (99 943 zł)
- Umowa z 24.07.2020 r. - współpraca ze stowarzysz. Euro-Country, projekt: „Czas na produkt lokalny!" (1 412 977 zł)

Poprzez realizację projektów współpracy krajowych i międzynarodowych Stowarzyszenie zdobyło wiedzę i doświadczenie, które mają znaczenie dla realizacji LSR na lata 2023-2027, do których należy wymienić:

- dojrzałe i sprawdzone w realizacji wspólnych przedsięwzięć mechanizmy współpracy partnerskiej z lokalnymi interesariuszami,
- uznane inicjatywy takie jak Centrum Produktu Lokalnego i produkty lokalne NKJG,
- wydarzenia promujące obszary o dużym znaczeniu produktów lokalnych dla rozwoju obszaru (np.: jarmark św. Rity).
- wykwalifikowana kadra w zakresie obsługi naborów, realizacji projektów oraz aktywizacji społecznej,
- kompetencje i doświadczenie w zakresie działań rekreacyjno-turystycznych, kulturalnych i produktów lokalnych.
- tradycyjne i cyfrowe materiały informacyjne dot. lokalnych zasobów, w tym zwłaszcza wypoczynku i produktów lokalnych.

1.2. Struktura LGD

Nyskie Księstwo Jezior i Gór swoją działalność opiera na trójsektorowym partnerstwie i posiada w swych strukturach przedstawicieli mieszkańców obszaru, jak również sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego.

Tabela 2. Członkowie Stowarzyszenia w podziale na sektory

Sektor	Liczba członków	Udział %
Publiczny	14	16,27%
Społeczny	22	25,58%
Gospodarczy	18	20,93%
Mieszkańcy	32	37,20%
Razem	86	100 %
Dla liczby członków (bez 8 reprezentantów gmin)	77 osób	89,53%
w tym osoby poniżej 35 roku życia (bez 8 reprezentantów gmin)	4 osoby	4,65%
w tym kobiety (bez 8 reprezentantów gmin)	31 osób	36,04%
w tym osoby powyżej 55 lat (bez 8 reprezentantów gmin)	30 osób	34,88%

Źródło: opracowanie własne

Sektor publiczny reprezentowany jest przez przedstawicieli 8 gmin wchodzących w skład LGD – Głuchołazy, Kamiennik, Korfantów, Nysa, Otmuchów, Paczków, Pakosławice, Skoroszyce. Sektor publiczny uczestniczy w działalności stowarzyszenia nie tylko poprzez korzystanie z środków, którymi dysponuje LGD, ale również poprzez działania aktywizujące i promocyjne. Jak pokazują to doświadczenia poprzedniego okresu programowania sektor publiczny bardzo aktywnie uczestniczy w zachęcaniu potencjalnych wnioskodawców w korzystaniu z środków przeznaczonych na realizację LSR. Dzieje się tak również dzięki wielu kanałom komunikacyjnym jakimi dysponują gminy (strony www, tablice ogłoszeń, zebrania etc.).

Sektor gospodarczy reprezentowany jest głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji Działalności Gospodarczej. Są to zazwyczaj firmy rodzinne - jednoosobowe lub mikroprzedsiębiorstwa.

Sektor społeczny natomiast reprezentowany jest przez organizacje pozarządowe, różniące się wielkością, stażem i profilem działalności, ale połączone przekonaniem o konieczności aktywnej działalności na rzecz lokalnych społeczności. Strukturę sektora społecznego w ramach LGD przedstawia poniższa tabela.

Tabela 3. Organizacje wchodzące w skład reprezentantów sektora społecznego

Lp.	Organizacja
1	Stowarzyszenie "Razem dla Niwnicy"
2	Gminny Ludowy Klub Sportowy w Kamienniku
3	Ochotnicza Straż Pożarna w Pakosławicach
4	Okręg PZW (Polski Związek Wędkarski) w Opolu
5	Stowarzyszenie Rajską Dolina
6	Stowarzyszenie Koło Gospodyń Wiejskich „MAK” w Makowicach
7	Stowarzyszenie „Nasza Lipowa”
8	Stowarzyszenie na Rzecz Odnowy i Rozwoju Wsi „SAMI SOBIE” i Miłośników Sztuki Kulinarnej i Regionalnych Przymaków
9	„Młyn Niwnica” Spółdzielnia Socjalna
10	Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Ligota Wielka
11	Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi Niwnica
12	Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Paczków
13	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Wójcice
14	Stowarzyszenie Polsko-Francuskie AMIS

Źródło: opracowanie własne

1.3. Organ decyzyjny - skład i proces decyzyjny

1.3.1. Skład organu decyzyjnego

Zgodnie ze Statutem organami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków - najwyższa władza Stowarzyszenia, Zarząd, Rada – organ decyzyjny, Komisja Rewizyjna. Należy podkreślić, że nie można być jednocześnie członkiem Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej. Szczegółowe informacje na temat funkcji organów LGD przedstawia Statut. Kluczowe znaczenie w kontekście wdrażania LSR ma Rada, pełniąc rolę organu decyzyjnego. Do jej kompetencji należy wybór operacji, które mają być realizowane w ramach strategii oraz podejmowanie uchwał związanych z procedurą oceny i wyboru operacji. Rada jest wybierana przez Walne Zebranie Członków spośród członków zwyczajnych Stowarzyszenia. Liczba członków Rady nie może być większa niż 15 osób, przy czym sektor publiczny stanowi mniej niż 30%, a w jej składzie znajduje się przynajmniej jeden przedsiębiorca, jedna kobieta oraz jedna osoba poniżej 35 roku życia. Dodatkowo, Regulamin Rady zakłada, że przed każdym jej posiedzeniem przeprowadzana jest analiza rozkładu grup interesu członków biorących udział w posiedzeniu. Na podstawie wyników tej analizy dokonuje się stosownych wyłączeń z oceny operacji, aby zapewnić, iż żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu. W tym celu również prowadzona jest „Księga interesów” stanowiąca załącznik do Regulaminu Rady. Szczegółowe informacje na temat reprezentatywności i składu organu decyzyjnego przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 4. Reprezentatywność gmin oraz sektorowość w Radzie (%)

Lp	Nazwa gminy	Osoby w Radzie	(%)	Nazwa	Reprezentanci sektorów		Grupa interesu	
					Osoby	%	Osoby	%
1	Gmina Glucholazy	2	13,33%	Sektor publiczny	4	26,67%	7	46,67%
2	Gmina Kamiennik	1	6,67%	Sektor gospodarczy	4	26,67%	4	26,67%
3	Gmina Korfantów	2	13,33%	Sektor społeczny	4	26,67%	4	26,67%
4	Gmina Nysa	5	33,33%	Mieszkaniec	3	20,00%	-	-
5	Gmina Otmuchów	2	13,33%	Razem	15	100%	15	100%
6	Gmina Paczków	1	6,67%					
7	Gmina Pakosławice	1	6,67%					
8	Gmina Skoroszyce	1	6,67%					
Razem		15	15					

Źródło: opracowanie własne

1.3.2. Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

Sposób organizacji wewnętrznej i tryb pracy organu decyzyjnego określa odrębny Regulamin Rady. Poza tym, w procesie decyzyjnym istotne są również procedury przeprowadzania naborów, realizacji projektów grantowych oraz wyboru operacji własnych. W celu zapewnienia wysokiej jakości procesu wyboru operacji przyjęto między innymi poniższe zasady:

- możliwość przystąpienia do prac w Radzie wyłącznie po zakończeniu z pozytywnym wynikiem pisemnego egzaminu ze znajomości LSR, procedur wyboru operacji i kryteriów ich oceny, aktualnych regulacji dot. wsparcia PS WPR,
- obowiązek składania deklaracji bezstronności przy okazji każdego naboru wniosków,
- działania dyscyplinujące wobec członków Rady, którzy systematycznie nie biorą udziału w posiedzeniach,
- nieupoważnianie osób trzecich do udziału w podejmowaniu decyzji,
- ustanowienie komórki (Biuro) i osoby (Przewodniczący Rady), których zadaniem będzie czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny i wyboru, poprawności dokumentacji, zgodności formalnej.
- opublikowanie ogłoszenia o posiedzeniu na stronie internetowej LGD,
- określony w procedurach obowiązek informowania o naborze i wyniku oceny wniosków na stronie internetowej.

Zgodnie z Regulaminem Rady protokoły i dokumentacja z posiedzeń jest przechowywana w Biurze, ma charakter jawny i jest udostępniona do wglądu wszystkim zainteresowanym. Dodatkowo, wszystkie regulacje wewnętrzne LGD są dostępne na stronie.

1.4. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Podstawowe dokumenty regulujące zasady działania LGD przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5. Podstawowe dokumenty regulujące zasady działania LGD

Lp	Dokument	Regulowane kwestie	Sposób przyjmowania i aktualizacji
1.	Statut	Siedziba LGD, prawa i obowiązki członków, cele i zasady działania LGD, kompetencje - WZC, Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady, majątek LGD, rozwiązanie LGD.	Przyjęcie i zmiana: Uchwała WZC podjęta bezwzględną większością głosów przy obecności ponad połowy członków. Możliwość zmiany Statutu w drugim terminie większością jak wyżej, bez kworum.
2.	Regulamin Walnego Zebrania Członków	Przebieg WZC, głosowanie i sprawy wyborcze.	
3.	Regulamin Rady	Członkostwo w Radzie, posiedzenia, głosowanie (w tym operacje własne), dokumentowanie posiedzeń, wniesienie protestu, wniesienia odwołania.	Przyjęcie i zmiana: Uchwała Walnego Zebrania Członków podjęta zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Stowarzyszenia uprawnionych do głosowania. Możliwość zmiany Regulaminu w drugim terminie WZC większością jak wyżej, lecz bez zachowania kworum.
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej	Członkostwo w Komisji, posiedzenia Komisji.	
5.	Regulamin Zarządu	Skład i zadania Zarządu i jego Prezesa, posiedzenia i dokumentowanie prac Zarządu.	

Lp	Dokument	Regulowane kwestie	Sposób przyjmowania i aktualizacji
6.	Regulamin Biura	Struktura, kierownik, nabór pracowników, doradztwo, animacja lokalna i współpraca (ocena działań), opisy stanowisk.	Przyjęcie i zmiana: Zarząd (większość).
7.	Procedura aktualizacji LSR	Tryb aktualizacji LSR.	Przyjęcie i zmiana: Uchwała Walnego Zebrania Członków podjęta zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 1/2 członków uprawnionych do głosowania. Możliwość przyjęcia lub zmiany Procedury w 2 terminie WZC tą samą większością bez kworum. Zarząd ma możliwość zmiany w sytuacjach nadzwyczajnych.
8.	Procedura ewaluacji & monitoringu	Ewaluacja, monitoring LSR oraz LGD.	
9.	Procedura przeprowadzania naborów wniosków	Ustalanie terminów naborów i ogłoszenie, nabór wniosków, przygotowanie posiedzenia Rady, przekazanie informacji o wynikach, przebieg protestu, ponowna ocena operacji.	Przyjęcie: Uchwała Walnego Zebrania Członków podjęta zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy członków Stowarzyszenia uprawnionych do głosowania. Zmiana: Zarząd.
10	Procedura realizacji projektów grantowych	Ogłoszenie konkursu i nabór wniosków, przygotowanie posiedzenia Rady, przekazanie informacji o wynikach, zawarcie umowy, monitoring & raportowanie, kontrola realizacji umów, odzyskiwanie grantu wypłaconego.	
11	Procedura wyb. operacji własnej.	Zamieszczanie informacji o operacji własnej, posiedzenie Rady, wniosek do Zarządu Woj.	
12	Procedura zmiany kryteriów	Ustalanie kryteriów, zmiana kryteriów.	Przyjęcie i zmiana: Uchwała WZC podjęta zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej 50% członków uprawnionych do głosowania. Możliwość zmiany Procedury w 2 terminie WZC większością jak wyżej, bez zachowania kworum. W sytuacjach nadzwyczajnych kompetencję do zmiany tej procedury posiada także Zarząd

Źródło: opracowanie własne

1.5. Potencjał ludzki LGD

Podstawowym zasobem LGD są jego członkowie, pracownicy i osoby, które mają certyfikowane przez LGD Produkty Lokalne (w następujących kategoriach: sztuka, rękodzieło, produkt spożywczy, usługa, zespół artystyczny), których wiedza i doświadczenie gwarantują sprawne wdrażanie LSR. Gwarancja ta wynika zarówno z faktu korzystania z osób doświadczonych w poprzednim okresie programowania jak i z bardzo rygorystycznych wymogów formalnych w zakresie zdawania egzaminów kompetencyjnych przez członków Rady i Zarządu. Bardzo wysokie wymagania określono również wobec pracowników Biura. Regulamin Biura jednoznacznie wskazuje bowiem na kompetencje pracowników LGD, w tym między innymi na obowiązek zapewnienia, aby co najmniej 50% zatrudnionych pracowników posiadało doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu regionalnym/lokalnym. Obecni pracownicy Biura, uczestniczący również w procesie wdrażania poprzedniej LSR, gwarantują spełnienie tego obowiązku. Troska o wysoki poziom kompetencyjny przedstawicieli wszystkich organów LGD obecna będzie w pracy stowarzyszenia przez cały okres wdrażania nowej strategii. Gwarancją tego będzie zarówno mechanizm ewaluacji LGD, jak i obowiązek realizacji planu szkoleniowego.

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1. Spójność wewnętrzna obszaru LSR

Nyskie Księstwo to obszar bardzo spójny w kontekście przestrzennym, historycznym, kulturowym, społecznym, a nawet przyrodniczym. Szczegółowe informacje na ten temat zawarto w kolejnych rozdziałach poświęconych aspektom tej spójności.

2.1.1. Wspólna przestrzeń

Nyskie Księstwo położone jest w południowo-zachodniej części województwa opolskiego, we wschodniej części Przedgórze Sudeckiego na Obniżeniu Otmuchowskim. Granice obszaru LGD wyznaczają Góry Opawskie - najdalej na wschód wysunięte pasmo Sudetów. W skład obszaru LGD wchodzi 5 gmin miejsko-wiejskich: Głuchołazy, Korfantów, Nysa, Otmuchów i Paczków oraz 3 gminy wiejskie: Kamiennik, Pakosławice i Skoroszyce. Powierzchnia obszaru LGD wynosi 1 099 km². Od wschodu obszar graniczy z powiatem prudnickim, a od zachodu z województwem dolnośląskim, od południa, na odcinku ok. 70 km, z Czechami natomiast od północy z powiatami opolskim i brzeskim oraz gminą Łambinowice. Na całym obszarze objętym LSR przewidywana jest realizacja operacji ze środków EFRROW. Jak ilustruje to poniższa mapa, obszar objęty LSR jest spójny ponieważ wszystkie gminy pozostają w bezpośrednim lub przynajmniej w dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar.

Rysunek 1. Obszar LGD Nyskie Księstwo Jezior i Gór

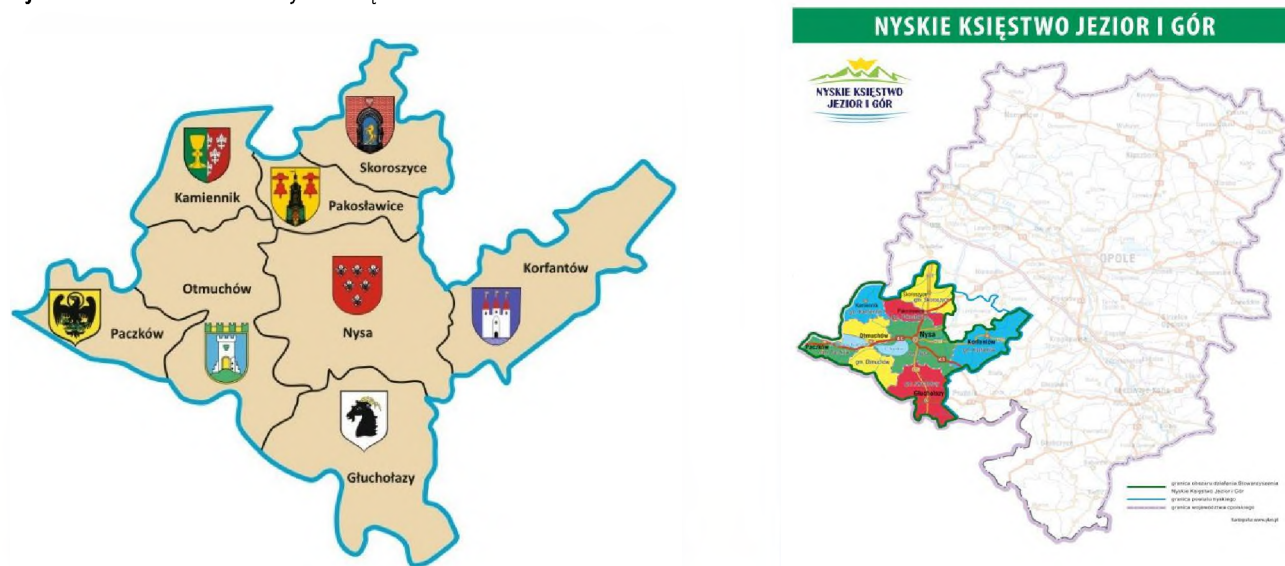

Tabela 6. Charakterystyka gmin członkowskich Nyskiego Księstwa Jezior i Gór

Gmina	Charakterystyka ²
Głuchołazy	Gmina Głuchołazy zajmuje 168 km ² (miasto Głuchołazy 7 km ²). Miasto i Gmina Głuchołazy położone są w południowo-zachodniej części Opolszczyzny jako najbardziej na południe wysunięta część powiatu nyskiego. Od południa gmina Głuchołazy graniczy z Republiką Czeską, od zachodu z gminą Otmuchów, od północy z gminą Nysa, a od wschodu - z gminą Prudnik. Organizacyjnie w skład gminy wchodzi jej siedziba, miasto Głuchołazy i 17 sołectw: Biskupów, Bodzanów, Burgrabice, Charbielin, Gieralcice, Jarnołtówek, Konradów, Markowice, Nowy Las, Nowy Świętów, Podlesie, Pokrzywna, Polski Świętów, Sławniowice, Stary Las, Sucha Kamienica, Włamowice Nyskie. Liczba mieszkańców to 23 071 osób.
Kamiennik	Powierzchnia gminy Kamiennik liczy 89 km ² . Gmina położona jest w zachodniej części powiatu nyskiego. Administracyjnie od zachodu i północy graniczy z województwem dolnośląskim. Gminę tworzy 13 wsi: Białowieża, Cieszanowice, Chociebórz, Goworowice, Kamiennik, Karłowice Małe, Karłowice Wielkie, Kłodobok, Lipniki, Ogónów, Szklary, Wilemowice, Zurzyce. Liczba mieszkańców to 3 276 osób.
Korfantów	Zajmująca 180 km ² gmina Korfantów, składa się z 24 miejscowości, w tym z miasta Korfantów oraz sołectw: Borek, Gryżów, Jegielnica, Kuropas, Kuźnica Ligocka, Myszowice, Niesiebędowice, Piechocice, Pleśnica, Przechód, Przydroże Małe, Przydroże Wielkie, Puszcza, Rączka, Rynarcice, Rzymkowice, Stara Jamka, Ścinawa Mała, Ścinawa Nyska, Węża, Wielkie Łąki, Włodary i Włostowa. Liczba mieszkańców to 8 560.
Nysa	Gmina Nysa zajmuje 190 km ² (miasto Nysa 28 km ²). Gmina stanowi 17,78% powierzchni powiatu nyskiego. Siedzibą Gminy jest miasto Nysa. Gmina Nysa to 26 sołectw: Biała Nyska, Domaszkowice, Głębinów, Goświnowice, Hajduki Nyskie, Hanuszów, Ilawa, Jędrzychów, Kępnica, Konradowa, Koperniki, Kubice, Lipowa, Morów, Niwnica, Podkamień, Przełęk, Radzikowice, Regulice, Rusocin, Sękowice, Siestrzechowice, Skorochów, Wierzbięcice, Wyszaków Śląski, Złotogłowice. 12 998 mieszkańców gm. Nysa (bez miasta).

² Podana w tabeli liczba mieszkańców poszczególnych miejscowości wynika z danych GUS, na 31 XII 2020 r.

Gmina	Charakterystyka ²
Otmuchów	Gmina Otmuchów zajmuje obszar 187 km ² , z czego 50 km ² znajduje się w granicach administracyjnych miasta. Również Jezioro Otmuchowskie dzielące gminę na część północną i południową znajduje się w granicach administracyjnych miasta. Jednostkę administracyjną - gminę Otmuchów - tworzy miasto Otmuchów i 27 sołectw: Broniszowice, Buków, Grądy, Goraszowice, Janowa, Jasienica Górna, Jarnołów, Jodłów, Kalków, Kijów, Kwiatków, Lasowice, Ligota Wielka, Lubiatów, Łąka, Maciejowice, Malerzowice Małe, Meszno, Nadziejów, Piotrowice Nyskie, Ratnowice, Siedlec, Starowice, Suszkowice, Ulanowice, Wierzbnio, Zwanowice. Gmina Otmuchów graniczy z następującymi gminami: od północy z gminą Kamiennik i Pakosławice, od zachodu z gminą Paczków, od wschodu z gminami Nysa i Głucholazy. Południowa granica jest granicą z Czechami. Liczba mieszkańców wg. GUS na 31 XII 2020 to 13 096 osoby.
Paczków	Gmina Paczków zajmuje powierzchnię 80 km ² . Od zachodu i północy Paczków graniczy z województwem dolnośląskim, od wschodu z gminą Otmuchów, a od południa z Republiką Czeską. W skład gminy wchodzi 12 sołectw: Dziewiętlice, Frydrychów, Gościce, Kamienica, Kozielno, Lisie Kały, Stary Paczków, Ścibórz, Trzeboszowice, Ujeździec, Unikowice, Wilamowa. Liczba mieszkańców to 11 884 osób.
Pakosławice	Obszar gminy Pakosławice wynosi 74 km ² . Położona jest ona na południowo-zachodnim skraju województwa opolskiego i stanowi część powiatu nyskiego. Administracyjnie gmina podzielona jest na 12 sołectw, tj. Bykowice, Biechów, Goszowice, Korzękwice, Nowaki, Pakosławice, Reńska Wieś, Rzymiany, Słupice, Smolice i Strobice. Liczba mieszkańców wg. GUS na 31 XII 2020 to 3 440 osoby.
Skoroszyce	Obszar Gminy Skoroszyce wynosi 104 km ² co stanowi 1,2 % obszaru województwa opolskiego. Gmina położona jest w południowo-zachodniej części województwa opolskiego, w powiecie nyskim. Od północy i zachodu graniczy z gminą Grodków, od wschodu z gminą Niemodlin i gminą Łambinowice, a od południa z gminą Pakosławice. W skład gminy wchodzi 10 sołectw: Brzeziny, Chróścina, Czarnolas, Gielczyce, Makowice, Mroczkowa, Pniewie, Sidzina, Skoroszyce i Stary Grodków. Liczba mieszkańców to 5 984 osoby.

2.1.2. Wspólna historia

Na tożsamość Nyskiego Księstwa Jezior i Gór przede wszystkim składają się uwarunkowania kulturowe i historyczne, które wyróżniają obszar objęty LSR. Księstwo Nyskie posiada ponad siedemsetletnią historię wpisana w dzieje Śląska - zarówno Dolnego jak i Górnego. Historia dawnego Księstwa Nyskiego nierozdzielnie związana z historią obszaru dzisiejszej LGD Nyskie Księstwo Jezior i Gór, do którego również nawiązuje w swej nazwie. Księstwo Nyskie było biskupim księstwem feudalnym na Dolnym Śląsku z ośrodkiem w Nysie. Było to jedyne obok Księstwa Siewierskiego śląskie księstwo kościelne. Podstawy prawne pod powstanie księstwa biskupiego położył Henryk IV Probus, podnosząc 23 czerwca 1290 roku mocą swego testamentu zarządzających kasztelaniami nyską biskupów wrocławskich do godności książęcej, co dawało im niezależność od roszczeń świeckich książąt. Oprócz tego hierarchowie otrzymali władzę sądowniczą na terenie księstwa oraz prawo bicia monety. Pierwszym biskupem wrocławskim posługującym się tytułem książęcym był Henryk z Wierzbnia. Ów przywilej ostatecznie potwierdził w roku 1333 Bolko II Ziębicki. Od roku 1342 biskup i książęta uznawali lenną zależność od królów czeskich. Po wojnach śląskich w roku 1742 większa część księstwa znalazła się w granicach Prus. Jedyne jego południowy skrawek wraz z letnią rezydencją biskupią na zamku Johannesberg (obecnie Jansky Vrch) w Javorniku pozostał w granicach ziem habsburskich, a sama granica przebiegała wzdłuż linii Biła Voda – Kopa Biskupia. Kres istnieniu księstwa położyła przeprowadzona w 1810 roku przez władze pruskie sekularyzacja dóbr kościelnych. Ostateczne zmiany dokonały się w 1945 roku, wraz z końcem II wojny światowej. Obecnie w Polsce znajduje się 1231 km², a w Czechach 900 km² terenów dawnego Księstwa Nyskiego. Dziedzictwo historyczne to nie tylko potwierdzenie spójności wewnętrznej terenu LSR, ale również istotny czynnik rozwojowy, który będzie wykorzystywany przy wdrażaniu nowego LSR. Potwierdzają to również wyniki konsultacji społecznych (patrz SWOT S4 i S6). Istotnym, kolejnym elementem historycznym determinującym tożsamość terenu LSR są wydarzenia, które nastąpiły bezpośrednio po zakończeniu II wojny światowej. W połowie 1946 roku doprowadzono do wysiedlenia ludności niemieckiej, a na jej miejsce trafiły tysiące przesiedleńców głównie z obszarów dawnych kresów wschodnich II RP, ale również z gór i Polski centralnej. Ta wspólnota losów przesiedleńczych stanowi istotny czynnik łączący mieszkańców terenu LSR. Potwierdzają to również spotkania konsultacyjne przeprowadzane w trakcie tworzenia LSR. Uczestnicy tych spotkań pytani o kwestie łączące wszystkie gminy NKJiG zdecydowanie wskazywali na tą właśnie sprawę. Już podczas przygotowania poprzedniej wersji LSR w 2015 roku popularne stało się powiedzenie „jesteśmy jak ten bigos - gdzie każdy element jest inny (kresowiaczy, góralscy, Ślązacy), ale świetnie pasuje do całości”. To bogactwo różnorodności jest bardzo

świadomie wykorzystywane w działalności LGD. Uznać je można bez wątplenia za element wyróżniający i pozwalający na podejmowanie innowacyjnych działań opartych o unikalne zasoby kulturowe.

2.1.3. Wspólne dziedzictwo kulturowe

Historyczna przeszłość Księstwa Nyskiego biskupów wrocławskich pozostawiła po sobie kulturowe bogactwo zabytków architektury sakralnej, z powodu której Nysa jest nazywana „Śląskim Rzymem”. Dziedzictwo kulturowe - „spuścizna” Księstwa Nyskiego - stanowi istotny element tożsamości mieszkańców z terenu LSR. Dziedzictwo to wykorzystywane jest nie tylko przez powstałe w 2006 roku stowarzyszenie Nyskie Księstwo Jezior i Gór, ale również przez poszczególne gminy oraz powiat nyski. Z dziedzictwa tego korzystają i je rozwijają również prywatni przedsiębiorcy (zwłaszcza z branży turystycznej) oraz organizacje pozarządowe (w tym m.in. bractwo rycerskie „Księstwo Nyskie”). Nyskie Księstwo Jezior i Gór to obszar szczególnie obfitujący w materialne obiekty dziedzictwa kulturowego. Ponad 300 z nich wpisanych zostało do rejestru zabytków. W tym kontekście wymienić należy między innymi zabytkowe układy urbanistyczne miast i wsi, średniowieczne i nowożytne fortyfikacje, znakomicie zachowany pierścień murów miejskich wraz z bramami i bastionami Paczkowa („polskiego Carcassonne”), warowny zamek w Otmuchowie, Kościół w Kałkowie, pozostałości średniowiecznych fortyfikacji w Gluchołazach, a także w leżącej poza terenem LSR Nysie, czy też niepowtarzalne zamki i pałace, które swoją historią i wyglądem przyciągają uwagę wszystkich zwiedzających. Silnym elementem zapewniającym spójność obszaru jest również niematerialne dziedzictwo kulturowe. Składają się na nie m.in.:

- *Tradycje muzyczne i przekazy ustne* (np.: przysłowia, pieśni, opowieści wspomnieniowe, zespoły ludowe i chóry kościelne),
- *Legendy historycznego Księstwa Nyskiego*,
- *Praktyki społeczno-kulturowe* (zwyczaje, obrzędy doroczne, dożynki, zwyczaje odpustowe i pielgrzymki),
- *Wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym* (na przykład tradycyjny wypiek chleba).

Warto przy tym zaznaczyć, że choć na terenie LSR dominujące jest dziedzictwo kulturowe przesiedleńców z za Buga, to bardzo ważne dla tożsamości NKJIG jest również dziedzictwo kulturowe górali i ślązaków. Po raz kolejny w tym kontekście wraca użyte już wcześniej porównanie „Jesteśmy jak ten bigos...” (SWOT S3). Dziedzictwo kulturowe mieszkańców nie tylko wpływa na spójność wewnętrzną terenu LSR, ale stanowi również ogromny potencjał rozwojowy. Potwierdzają to doświadczenia z poprzedniego okresu programowania, a zwłaszcza wykorzystanie tradycyjnej kuchni kresowej. Za przykład mogą posłużyć między innymi słynne "gołąbki z kaszy gryczanej i ziemniaków" lub „makaron domowy nożem krojony”, które nie tylko stanowią podstawę wielu lokalnych wydarzeń społeczno-kulturalnych, ale również zostały wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych MRiRW. Konsultacje przeprowadzone w 2021 r. zdecydowanie potwierdziły aspiracje w zakresie rozwijania dziedzictwa kulturowego, zwłaszcza w zakresie charakterystycznych dla NKJIG produktów lokalnych. W tym kontekście podkreślano jednocześnie deficyty w zakresie zasobów pozwalających na promocje dziedzictwa kulturowego, a co za tym idzie zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej i poprawę jej rozpoznawalności.

2.1.4. Wspólne zasoby przyrodnicze

Dzięki lokalnym zasobom przyrodniczym obszar objęty LSR posiada wyjątkowe możliwości rozwoju turystyki oraz agroturystyki (zapewnienie atrakcyjnej i rozpoznawalnej oferty wypoczynkowej), . Znalazło to odzwierciedlenie w analizie mocnych stron (SWOT S4 i S6), które w tych fragmentach są szczególnie rozbudowane. Obszar LSR leży nad Nysą Kłodzką i utworzonymi na niej trzema zbiornikami – Jeziorem Nyskim, Jeziorem Otmuchowskim i Zalewem Paczkowskim, tworzącymi tzw. „Pojezierze Nysy” oraz Białą Gluchołaską (górską rzeką mającą źródła w Czechach). Cennym zasobem, wspólnym dla gmin LGD, jest położenie na Przedgórzu Sudeckim, a co warto podkreślić Góry Opawskie są jedynym pasmem górskim Opolszczyzny, co dodatkowo czyni obszar objęty strategią bardzo atrakcyjnym. Należy wyraźnie podkreślić, że jest to jedyne „górskie pojezierze” w Polsce. Na atrakcyjność i unikatowość tych zasobów przyrodniczych wpływa także otoczenie, również to po stronie czeskiej (w linii prostej do Pradziada jest 42 km, 24 km do Jesenika). Warto zaznaczyć, że sąsiedztwo z Czechami było również podkreślane jako element wyróżniający i spajający teren LSR. Potwierdza to, że dziedzictwo przyrodnicze jest zarówno cennym zasobem jak i kluczowym elementem tożsamości (SWOT S4 i S6). Należy jednoznacznie podkreślić, że jednymi z podstawowych zasobów lokalnych, które determinują spójność obszaru LSR są właśnie zasoby przyrodnicze. W co najmniej w 5 gminach (62,5% terenu LSR) występuje jedna z następujących form ochrony przyrody: rezerwat przyrody, obszar chronionego krajobrazu, park krajobrazowy, obszar Natura 2000.

Bogate zasoby przyrodnicze są fundamentem kolejnego elementu zapewniającego spójność wewnętrzną obszaru LSR - rolnictwa. Nyskie Księstwo Jezior i Gór to obszar z przeważającym udziałem użytków rolnych. Duża część terenów wykorzystywanych na cele rolnicze ma również decydujący wpływ na charakter lokalnej kultury, a nawet stosunków społecznych. Obszar objęty LSR jest obszarem spójnym rolniczo, cechującym się sprzyjającymi warunkami do rozwoju rolnictwa. Zdecydowaną większość z nich stanowią gospodarstwa rolne o małych rozmiarach (1-5 ha), które dywersyfikują swoją działalność, podejmując działalność pozarolniczą, nastawioną na chociażby rozwój agroturystyki czy produkcję ekologiczną.. Szansą na rozwój pozarolniczej działalności będą środki na powstawanie gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych.

Tabela 7. Gospodarstwa rolne na obszarze LSR ogółem

Nazwa	ogółem	do 1 ha	>1 - 5 ha	>5 - 10 ha	>10 - 15 ha	>15 ha
Powiat nyski	3 169	74	1 473	600	238	784
Głucholazy (3)	419	17	229	68	20	85
Kamiennik (2)	191	5	61	44	15	66
Korfantów [3]	517	6	221	103	37	150
Nysa (3)	578	13	316	95	37	117
Otmuchów [3]	410	13	168	77	26	126
Paczków (3)	318	8	149	79	27	55
Pakosławice [2]	206	6	81	44	14	61
Skoroszyce (2)	275	3	115	42	40	75
Obszar LSR	2 914	71	1 340	552	216	735

Dopelnieniem zasobów przyrodniczych obszaru LSR są również wytyczone trasy rowerowe, których łączna długość wynosi ponad 270 km. Trasy te są bogate zarówno pod względem kulturowym jak i przyrodniczo-krajoznawczym.

2.2. Ludność

Według danych GUS obszar LGD zamieszkiwało na koniec grudnia 2020 r. 81 581 osób, z czego 40 131 kobiet i 41 450 mężczyzn, co daje wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn w wysokości 103,3, który jest większy niż wartość średniej dla polskiej wsi tj. 101. Niepokojącym zjawiskiem w powiecie nyskim, a co za tym idzie na obszarze LSR, jest sukcesywny od lat spadek liczby mieszkańców. Od końca roku 2013 do końca 2020 roku liczba ta zmniejszyła się o 6 373 osób! Niepokojący trend spadku liczby mieszkańców jest jednym z kluczowych problemów obszaru LSR. Prognozy demograficzne dla województwa opolskiego przewidują, że do 2040 r. względny ubytek ludności w województwie będzie ponad 2-krotnie większy niż przeciętnie w kraju. W województwo opolskim od wielu lat występują silne potoki emigracji zarobkowej i dotyczy to osób głównie osób w wieku prokreacyjnym i produkcyjnym. Pozytywnym efektem, który warto utrzymywać, jest to, że w ostatnich latach spostrzega się mniejsze natężenie migracji zagranicznych i utrzymujące się na stosunkowo stabilnym poziomie migracje wewnętrzne.

Należy również podkreślić, że zgodnie z „Ogólnopolskim raportem regionalnym 2021” niekorzystne trendy demograficzne nie dotyczą tylko NKJG. Cytując raport: „W Polsce od 2012 r. notowany był niemal nieprzerwany ubytek liczby ludności (z wyjątkiem nieznacznego wzrostu o 0,6 tys. w 2017 r.). W latach 2011-2020 liczba ludności Polski zmniejszyła się o 273,4 tys., w tym ponad 40% tej wartości stanowił ubytek odnotowany w 2020 r.” W tabeli poniżej przedstawiono analizę trendów demograficznych.

Tabela 8. Liczba ludności Nyskiego Księstwa Jezior i Gór ogółem

Nazwa	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OPOLSKIE	1 004 416	1 000 858	996 011	993 036	990 069	986 506	982 626	955 844	948 583
Powiat nyski	140 628	139 967	138 969	138 369	137 819	136 946	135 948	132 011	130 567
Głucholazy (3)	24 726	24 493	24 254	24 064	23 962	23 774	23 643	23 071	22 775
Kamiennik [2]	3 630	3 611	3 570	3 547	3 523	3 486	3 444	3 276	3 236
Korfantów (3)	9 242	9 164	9 121	9 049	8 978	8 870	8 734	8 560	8 516
Nysa - obszar wiejski (5)	13 233	13 221	13 210	13 167	13 182	13 228	13 270	12 998	13 066
Otmuchów (3)	13 903	13 890	13 803	13 746	13 634	13 620	13 501	13 096	12 962

Nazwa	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Paczków [3]	13 161	13 097	12 945	12 819	12 770	12 649	12 535	11 884	11 680
Pakosławice (2)	3 672	3 641	3 582	3 575	3 542	3 512	3 500	3 440	3 381
Skoroszyce (2)	6 387	6 341	6 287	6 250	6 229	6 234	6 199	5 984	5 965
Ludność obszaru LSR	87 954	87 458	86 772	86 217	85 820	85 373	84 826	82 309	81 581

Źródło: GUS, BDL

Negatywne zmiany demograficzne jakie dokonały się na terenie LSR miały również swoje odzwierciedlenie w strukturze ludności.

Tabela 9. Sytuacja demograficzna na terenie LSR (31 XII 2013 r. versus 31 XII 2020 r.)

Struktura	Głuchołazy	Korfantów	Otmuchów	Paczków	Kamiennik	Nysa - obs. wiejskie	Pakosławice	Skoroszyce
Ogółem 2013	24 726	9 242	13 903	13 161	3 630	13 233	3 672	6 387
Ogółem 2020	↓ 23 071	↓ 8 560	↓ 13 096	↓ 11 884	↓ 3 276	↓ 12 998	↓ 3 440	↓ 5 984
Mężczyźni 2013	11 981	4 532	6 760	6 486	1 804	6 598	1 823	3 201
Mężczyźni 2020	↓ 11 186	↓ 4 244	↓ 6 411	↓ 5 847	↓ 1 619	↓ 6 444	↓ 1 743	↓ 3 003
Kobiety 2013	12 745	4 710	7 143	6 675	1 826	6 635	1 849	3 186
Kobiety 2020	↓ 11 885	↓ 4 316	↓ 6 685	↓ 6 037	↓ 1 657	↓ 6 554	↓ 1 697	↓ 2 981

Źródło: GUS, BDL

Trendy demograficzne na obszarze LGD przedstawiają poniższe wykresy:

Tabela 10. Struktura ludności na obszarze LGD w latach 2013-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS, BDL

Dla wszystkich gmin obszaru LGD wspólne są: ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Na całym obszarze obserwujemy przewagę liczby kobiet nad liczbą mężczyzn. Z roku na rok rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Pod względem współczynnika udziału ludności wg ekonomicznych grup wieku (odsetek osób w wieku 65 lat i więcej) „najstarszymi” gminami są Paczków i Głuchołazy. Najgęściej zaludnione gminy (wyjąwszy obszar miejski Nysy) to Paczków (146 osoby na km²) i Głuchołazy (136 osób na km²), zaś najmniejszą gęstość zaludnienia ma gmina Kamiennik (36 osób na km²).

Tabela 11. Zmianę gęstości zaludnienia (ludność na 1 km²) dla gmin Księstwa przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Powiat nyski	115	114	114	113	113	112	111	108	107
Głuchołazy (3)	147	146	144	143	143	141	141	137	136
Kamiennik (2)	41	40	40	40	39	39	39	37	36
Korfantów [3]	51	51	51	50	50	49	49	48	47
Nysa - obszar wiejski (5)	70	70	69	69	69	70	70	68	69
Otmuchów [3]	74	74	74	73	73	73	72	70	69
Paczków (3)	165	164	162	160	160	158	157	149	146
Pakosławice [2]	50	49	48	48	48	47	47	46	46
Skoroszyce (2)	61	61	61	60	60	60	60	58	57

Źródło: GUS, BDL

Z powyższej analizy danych wynika, że obszar LGD cechuje regularny spadek liczby ludności, wywołany między innymi migracjami i ujemnym przyrostem naturalnym. Wyraźnie widać, że na przestrzeni lat wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, ubywa natomiast osób w wieku przed- i produkcyjnym. Jednocześnie gminy mają raczej dobre wskaźniki obciążenia demograficznego. W

pięciu gminach z obszaru LGD, na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało mniej osób w wieku nieprodukcyjnym niż na poziomie ogółu województwa. Zważywszy na ten wskaźnik, najbardziej obciążone demograficznie okazały się gminy: Głuchołazy (69,2), Paczków (69) i Otmuchów (68,6) zaś najmniej – Pakosławice (59,2) i Korfantów (61). Sytuację demograficzną można również zobrazować przy pomocy innego wskaźnika obciążenia demograficznego – odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym. W 4 gminach obszaru LGD wskaźnik ten okazał się niższy niż w województwie opolskim, a jedynie w dwóch niższy niż w kraju. W najkorzystniejszej sytuacji znajdowały się obszary wiejskie gminy Nysa (118) i gmina Skoroszyce (119,4). Na drugim biegunie znajduje się gmina Głuchołazy (166,8). Konieczne jest zatem podjęcie działań mających na celu uatrakcyjnienie obszaru LGD jako miejsca zamieszkania i jednocześnie prowadzenia działalności gospodarczej, poprzez zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej i poprawę rozpoznawalności oferty dopóki potencjał demograficzny to umożliwi.

Tabela 12. Wskaźniki obciążenia demograficznego dla gmin Księstwa przedstawia poniższa tabela:

Nazwa	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym		ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi		odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
POLSKA	68,3	69,3	120,9	122,0	37,4	38,1	28,1	28,9	18,5	18,9
Opolskie	65,5	66,9	139,1	141,1	38,1	39,2	28,7	29,6	19,2	19,7
Powiat nyski	67,9	69,4	153,8	157,4	41,2	42,4	30,7	32,0	20,4	21,0
Głuchołazy (3)	68,1	69,2	163,2	166,8	42,3	43,3	31,4	32,5	20,8	21,4
Kamiennik (2)	63,5	64,7	140,0	140,7	37,0	37,8	27,3	28,1	18,6	19,0
Korfantów [3]	60,1	61,0	127,2	129,1	33,6	34,4	25,2	25,7	17,3	17,6
Nysa – ob. wiejski	63,6	65,2	115,4	118,0	34,1	35,3	25,4	26,7	17,2	17,9
Otmuchów [3]	67,3	68,6	139,2	146,2	39,2	40,7	29,0	30,4	19,3	20,1
Paczków (3)	67,7	69,0	152,8	157,3	40,9	42,2	29,9	31,0	20,0	20,6
Pakosławice [2]	56,5	59,2	135,7	142,7	32,5	34,8	23,8	25,8	16,7	17,8
Skoroszyce (2)	64,5	66,5	114,1	119,4	34,4	36,2	25,3	26,5	17,1	17,7

Źródło: GUS, BDL

Sytuacja demograficzna obszaru ma również znacznie w kontekście określenia lokalnych grup interesów. W NKJG istnieje wiele grup interesów, które różnią się w zależności od charakteru i potrzeb. Jednak przeprowadzone analizy wskazują, że ważnym czynnikiem wpływającym na kształtowanie świadomości wspólnych interesów jest wiek. Dotyczy to zwłaszcza seniorów i ludzi młodych, których potrzeby są na ogół inne niż osób czynnych zawodowo. Pomimo tych różnic, nie stwierdzono jednak ważnych do odnotowania konfliktów pomiędzy grupami interesów w NKJG. Liczbę ludności w podziale na grupy wiekowe przedstawia tabela:

Tabela 13. Ludność obszaru LSR wg grup wieku

Nazwa	ogółem	0-24 lata		25-59 lat		powyżej 60 lat	
		Liczba	% ogółu	Liczba	% ogółu	Liczba	% ogółu
OPOLSKIE	955 844	220 512	23,1%	481 657	50,4%	253 675	26,5%
Powiat nyski	132 011	29 819	22,6%	64 889	49,2%	37 303	28,3%
Głuchołazy (3)	23 071	5 011	21,7%	11 360	49,2%	6 700	29,0%
Kamiennik [2]	3 276	756	23,1%	1 652	50,4%	868	26,5%
Korfantów (3)	8 560	2 050	23,9%	4 414	51,6%	2 096	24,5%
Nysa - obszar wiejski [5]	12 998	3 290	25,3%	6 560	50,5%	3 148	24,2%
Otmuchów (3)	13 096	3 168	24,2%	6 335	48,4%	3 593	27,4%
Paczków [3]	11 884	2 701	22,7%	5 801	48,8%	3 382	28,5%
Pakosławice (2)	3 440	778	22,6%	1 795	52,2%	867	25,2%
Skoroszyce (2)	5 984	1 539	25,7%	2 957	49,4%	1 488	24,9%
Ludność obszaru LSR	82 309	19 293	23,4%	40 874	49,7%	22 142	26,9%

Źródło: GUS, BDL, obliczenia własne

Do najważniejszych **grup interesów** na terenie NKJG zaliczyć należy:

- Seniorzy: osoby starsze tworzą grupę interesów, która koncentruje się na kwestiach związanych z opieką zdrowotną, dostępem do usług społecznych i szeroko rozumianą aktywnością seniorów.

- Młodzież i studenci: grupa interesów młodzieży i studentów skupia się na kwestiach związanych z edukacją, zajęciami pozaszkolnymi, kulturą czy perspektywami zawodowymi.
- Rolnicy: powiat nyski jest znany z rolnictwa, dlatego ta grupa interesów jest ważna. Łączy ich między innymi potrzeba zapewnienia odpowiednich dochodów na coraz bardziej konkurencyjnym rynku (m.in. poprzez dywersyfikację działalności).
- Przedsiębiorcy: osoby prowadzące działalność gospodarczą tworzą grupę interesów, która dąży do poprawy warunków dla biznesu, rozwijania lokalnej infrastruktury czy promocji gospodarczej regionu.
- Organizacje pozarządowe: na obszarze LSR działają różne organizacje pozarządowe, takie jak fundacje, stowarzyszenia, kluby sportowe czy kulturalne (zwłaszcza OSP, KGW). Choć każda z tych organizacji ma swoje unikalne cele i interesy, to łączy je potrzeba zapewnienia środków na realizację swoich projektów.
- Niepełnosprawni: grupa interesów zajmująca się poprawą warunków życiowych osób z niepełnosprawnością.
- Kultura i sztuka: osoby zainteresowane sztuką, muzyką, teatrem czy innymi dziedzinami kultury tworzą grupę interesów skupioną na promowaniu i wspieraniu lokalnej sceny artystycznej.
- Kobiety: role społeczne (w tym rodzinne), sytuacja ekonomiczna i pozycja na rynku pracy przekładają się na wspólne interesy.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

3.1. Przebieg i metody konsultacji społecznych

Jedną z podstawowych zasad stosowanych przez LGD jest zapewnienie partnerstwa na obszarze LSR poprzez aktywny udział różnych podmiotów w procesie przygotowania i wdrażania strategii. W celu realizacji tej zasady wdrożono szereg rozwiązań umożliwiających zachęcanie do współpracy i zgłaszania nowych inicjatyw, a także stosowanie transparentnych i przyjaznych dla odbiorcy form komunikacji. Tego typu rozwiązania odnoszą się zarówno do etapu przygotowania jak i wdrażania LSR.

3.1.1. Etap przygotowania LSR

Proces konsultacji społecznych w ramach przygotowania LSR podzielono na pięć etapów:

Diagnoza sytuacji zwłaszcza w kontekście potrzeb i szans rozwojowych (w tym analiza SWOT i wskazywanie obszarów wymagających interwencji),

1. Określanie celów i wskaźników w nowej LSR, opracowanie planu działania (w tym zgłaszanie nowych inicjatyw/ pomysłów),
2. Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów wyboru,
3. Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji,
4. Przygotowanie planu komunikacji dot. realizacji LSR (w tym zgłaszanie nowych inicjatyw/ pomysłów dot. form komunikacji).

Podczas każdego z tych pięciu etapów zastosowano bardzo zróżnicowane formy komunikacji z interesariuszami. Warto jednocześnie podkreślić, że wszystkie wykorzystane narzędzia łączyło założenie o konieczności zapewnienia partycypacyjnego charakteru konsultacji. Szczegółowe zestawienie informacji o zastosowanych formach komunikacji przedstawia poniższa tabela.

Tabela 14. Konsultacje społeczne w ramach przygotowania LSR

Lp.	Zastosowana forma komunikacji	Data, miejsce	Osoby
1.	„Otwarta przestrzeń” - spotkania konsultacyjne podczas lokalnych wydarzeń społeczno-kulturalnych - bezpośrednie spotkania z mieszkańcami, podczas których prowadzono dyskusje dotyczące nowej LSR. W toku realizacji zapewniono: <ul style="list-style-type: none"> • możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • informację zwrotną o wyniku weryfikacji zgłoszonego pomysłu pod kątem wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1-3, 5	22.05.2022, Głębinów	30
		2.07.2022, Otmuchów	10
		19.08.2022, Puszczyzna	10
		2.09.2022, CPL Nysa	60
		17.09.2022, Pakosławice	8
		17.09.2022, Przydroże Małe	15
		21.10.2022, CPL Nysa	33
		3.12.2022, CPL Nysa	80
		17.02.2023, Wilemowice	25
		24-26.03.2023, CPL Nysa	60
		30.03.2023, Otmuchów	40
21.05.2023, Głębinów	32		

Lp.	Zastosowana forma komunikacji	Data, miejsce	Osoby
2.	<p>Warsztaty konsultacyjne - otwarta dyskusja mieszkańców na temat aktualnej i docelowej sytuacji na terenie NKJG podczas spotkań w gminach. Struktura uczestników: mieszkańcy obszaru w tym reprezentanci ludzi młodych i seniorów, a także osób z grup w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby niepełnosprawne). W toku realizacji zapewniono:</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • informację zwrotną o wyniku weryfikacji pomysłu pod wzg. wymogów formalnych. <p>W ramach warsztatów wykorzystano m.in. następujące metody:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „idealny scenariusz”: spotkanie konsultacyjne - przedstawienie przez uczestników wizji idealnego LSR. • Technika analizy dysocjacyjnej - proces moderowany przez eksperta, podczas którego uczestnicy dokonują diagnozy sytuacji z perspektywy innej postaci (turysty, nowego mieszkańca). <p>Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5</p>	28.06.2022, Otmuchów	20
		28.06.2022, Glucholazy	16
		29.06.2022, Paczków	7
		29.06.2022, Korfantów	29
		30.06.2022, Nysa	8
		30.06.2022, Kamiennik	18
		01.07.2022, Pakosławice	7
01.07.2022, Skoroszyce	8		
3.	<p>Fokus grupowy - prowadzona w oparciu o scenariusz moderowana dyskusja grupowa na temat diagnozy rynku pracy i przedsiębiorczości oraz usług społecznych z udziałem członków Zarządu LGD.</p> <p>Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5</p>	19.12.2022, Nysa	4
4.	<p>Spotkanie konsultacyjne mieszkańców – diagnoza obszaru LSR z perspektywy mieszkańców, weryfikacja propozycji celów oraz kryteriów wyboru. Uczestnikami spotkania byli przede wszystkim lokalni aktywiści (np.: sołtysi, OSP, członkowie LGD), w tym ludzie młodzi i seniorzy oraz osoby z grup w niekorzystnej sytuacji (kobiety, niepełnosprawni).</p> <p>Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5</p>	24.02.2023	20
		3.03.2023	19
5.	<p>Warsztaty dla osób zainteresowanych rolniczym handlem detalicznym – prowadzone we współpracy z Izłą Rolniczą w Opolu spotkanie na temat przyszłego LSR wraz z możliwością składania fiszek projektowych. Uczestnikami spotkania byli rolnicy, pszczelarze, przedstawicielki KGW, przetwórcy, rękodzielnicy, osoby zajmujące się agroturystyką, w tym również przedstawiciele grup w niekorzystnej sytuacji. W toku realizacji zapewniono:</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • informację zwrotną o wyniku weryfikacji pomysłu pod wzg. wymogów formalnych. <p>Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5</p>	10.03.2023, CPL Nysa	22
6.	<p>Warsztaty dla JST – prowadzona w oparciu o zestaw pytań dyskusja grupowa na temat przyszłego LSR. Uczestnikami spotkania byli przedstawiciele samorządu terytorialnego. W toku realizacji zapewniono:</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • informację zwrotną o wyniku weryfikacji pomysłu pod wzg. wymogów formalnych. <p>Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1-5</p>	24.02.2023	14
7.	<p>Warsztaty dla ludzi młodych - prowadzona w toku warsztatów tematycznych dyskusja grupowa na temat przyszłego LSR. Uczestnikami spotkania były osoby młode (<25), w tym również młodzież szkolna). W toku realizacji zapewniono:</p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość zgłaszania nowych pomysłów, • informację zwrotną o wyniku weryfikacji pomysłu pod wzg. wymogów formalnych. <p>Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5</p>	25.11.2022, CPL Nysa	25
		3.12.2022, CPL Nysa	20
		13.12.2022, CPL Nysa	25
8.	<p>Bezpośrednie badanie ankietowe mieszkańców - badanie ankietowe przeprowadzone podczas wszystkich spotkań konsultacyjnych w gminach. Struktura badanych: mieszkańcy obszaru w tym reprezentanci ludzi młodych i seniorów, a także osób z grup w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby niepełnosprawne)..</p> <p>Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5</p>	28.06.2022, Otmuchów	19
		28.06.2022, Glucholazy	10
		29.06.2022, Paczków	5
		29.06.2022, Korfantów	23
		30.06.2022, Nysa	2
		30.06.2022, Kamiennik	6
		01.07.2022, Pakosławice	6
01.07.2022, Skoroszyce	8		

Lp.	Zastosowana forma komunikacji	Data, miejsce	Osoby
9.	CAWI - internetowe badanie ankietowe mieszkańców – badanie, którego celem było umożliwienie wyrażenia opinii na temat diagnozy w formie elektronicznej. Struktura badanych: beneficjenci, członkowie Rady, mieszkańcy obszaru w tym reprezentanci grup o specjalnym znaczeniu (ludzie młodzi, seniorzy) i w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby niepełnosprawne). Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	11 - 12.2022, NKJG	162
10.	CAWI - internetowe badanie ankietowe osób młodych - badanie ankietowe, którego celem badania było umożliwienie wyrażenia opinii na temat diagnozy sytuacji młodzieży w formie elektronicznej. Zastosowano na etapach: 1, 2, 5	12.2022 – 01.2023	33
11.	CAWI - internetowe badanie ankietowe kobiet - badanie, którego celem było zebranie opinii na temat diagnozy sytuacji seniorów w formie elektronicznej. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	12.2022 – 01.2023	15
12.	CAWI - internetowe badanie ankietowe niepełnosprawnych - badanie, którego celem było umożliwienie wyrażenia opinii na temat diagnozy sytuacji niepełnosprawnych w formie elektronicznej. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1, 2, 5	12.2022 – 01.2023	12
13.	CAWI - internetowe badanie ankietowe - badanie, którego celem było umożliwienie wyrażenia opinii na temat projektu kryteriów wyboru operacji. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 3	kwiecień – maj 2023	102
14.	Wywiady indywidualne w ramach punktu konsultacyjnego LGD - określenie przez potenc. beneficjentów problemów wymagających interwencji. Zapewniono: <ul style="list-style-type: none"> • możliwość zgłaszania nowych pomysłów (dot. potrzeb i szans rozwojowych, w tym o charakterze innowacyjnym), • informację zwrotną o wyniku weryfikacji pomysłu pod wzg. wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	od maja 2022 do kwietnia 2023, Nysa	50
15.	Konsultacje elektroniczne - składanie uwag do wstępnych wersji poszczególnych części LSR umieszczonych na stronie internetowej LGD, w mediach społecz., e-mail. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	od kwietnia 2023 do maja 2023, NKJG	m-ąc 16 tyś.
16.	Konsultacje telefoniczne realizowane przez Biuro LGD W realizacji zapewniono: <ul style="list-style-type: none"> • możliwość zgłaszania nowych pomysłów (dot. potrzeb i szans rozwojowych, w tym o charakterze innowacyjnym), • informację zwrotną o wyniku weryfikacji pomysłu pod wzg. wymogów formalnych. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	od maja 2022 do kwietnia 2023, Nysa	100
17.	Badanie ankietowe techniką fiszki projektowej - określenie przez potencjalnych beneficjentów propozycji celów projektowych (w tym o charakterze innowacyjnym). Informacja o możliwości zgłaszania fiszek została umieszczona na stronach wszystkich gmin i wysłana na ponad 300 adresów e-mail. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 2	od grudnia 2022 do kwietnia 2023, NKJG	ponad 300 odbiorców
18.	Grupa ekspercka – 5-osobowa grupa ekspertów powołana spośród wyróżniających się wiedzą w zakresie dokumentów strategicznych mieszkańców NKJG. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 1 - 5	10.2022 – 05.2023	5
		09.12.2022 online	5
		03.03.2022 online	5
		23.05.2023 online	5
19.	Spotkanie konsultacyjne twórców produktów lokalnych - opinia na temat zasad i kryteriów wyboru operacji z perspektywy producentów i usługodawców oraz mieszkańców. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 3	28.07.2022, CPL Nysa	15
		16.02.2023, CPL Nysa	8
		17.02.2023, CPL Nysa	5
		21-22.02.2023, CPL Nysa	7, 7
20.	Forum lokalne (Grupa Robocza ds. LSR) - dyskusja mieszkańców na temat potrzeb, celów, kryteriów i zasad wyboru po wysłuchaniu prezentacji przedstawiciela LGD. Uczestnicy spotkania to przedstawiciele wszystkich gmin, sektorów oraz grup społecznych zgłoszeni przez lokalne organizacje lub samodzielnie w otwartym naborze. Zastosowano na następujących etapach opracowania LSR: 3	23.09.2022	21
		09.12.2022	29
		23.05.2023 online	20
Ogółem:	Liczba spotkań: 38, Liczba uczestników ³ : ok. 1600		

Źródło: Opracowanie własne

³ Liczba uczestników nie obejmuje odbiorców treści umieszczanych na stronie internetowej (ok. 2 tyś. miesięcznie) i w mediach społecznościowych (ok. 14 tyś. miesięcznie).

Zastosowane podczas przygotowania LSR formy konsultacji okazały się bardzo skuteczne w kontekście:

- stworzenia **możliwości zgłaszania nowych pomysłów** i inicjatyw (w tym wielu innowacyjnych),
- przedstawiania interesariuszom **informacji zwrotnej o** wyniku weryfikacji zgłoszonych przez nich pomysłów.

Warto również podkreślić, że część z wykorzystanych narzędzi pozwoliła zastosować **kolegialny proces podejmowania decyzji**. Potwierdzają to zwłaszcza prace Grupy Roboczej ds. LSR, podczas których kolegialnie zatwierdzono kluczowe elementy LSR tj.:

1. Diagnozę obszaru LSR i analizę SWOT,
2. Cele, przedsięwzięcia i wskaźniki w nowej LSR,
3. Kryteria wyboru operacji,
4. Zasady monitorowania i ewaluacji,
5. Planu komunikacji.

Zastosowanie tak zróżnicowanych form komunikacji z interesariuszami pozwoliło również na przetestowanie i ostateczny wybór tego typu narzędzi planowanych do wykorzystania podczas etapu wdrażania LSR.

3.1.2. Etap wdrażania LSR

Szczególnie istotnym aspektem procesu wdrażania LSR będzie zapewnienie aktywnego partnerstwa na obszarze Nyskiego Księstwa. W tym celu, określono najbardziej adekwatne formy komunikacji w odniesieniu do potrzeby:

- **możliwości zgłaszania nowych pomysłów i inicjatyw przez interesariuszy,**
- **informowania o wynikach zgłaszania nowych pomysłów,**
- **animowania społeczności na rzecz wdrażania projektów innowacyjnych,**
- **kolegialnego podejmowania decyzji.**

Tabela 15. Konsultacje społeczne - etap wdrażania LSR

Lp	Cel	Planowana forma komunikacji	Uwagi
1.	Monitorowanie i ocena realizacji LSR	1. Konsultacje internetowe - umieszczanie co najmniej raz w roku informacji o wynikach monitoringu i ewaluacji na stronie internetowej LGD, z jednoczesnym wskazaniem na możliwość zgłaszania nowych inicjatyw (zwłaszcza innowacyjnych) nawiązujących do wniosków lub rekomendacji. Działanie ma umożliwić również ocenę i ewentualną korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup osób istotnych z punktu widzenia LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Zgłaszanie nowych pomysłów. • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
		2. Badania ankietowe - realizacja badań na potrzeby ewaluacji okresowej i ex post. Umożliwienie w ankiecie zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów. Działanie ma umożliwić ocenę i ewentualną korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania społeczności o działaniach na rzecz grup osób istotnych dla LSR, w tym w niekorzystnej sytuacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Zgłaszanie nowych pomysłów.
		3. Warsztaty moderowane - badanie fokusowe na potrzeby ewaluacji okresowej i ex post. Umożliwienie uczestnikom warsztatów zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów (zwłaszcza innowacyjnych). Przedstawianie podczas warsztatów efektów realizacji pomysłów zgłoszonych na poprzednich warsztatach. Działanie ma umożliwić również ocenę i ewentualną korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania lokalnej społeczności o działaniach na rzecz grup osób istotnych dla LSR, w tym w niekorzystnej sytuacji.	<ul style="list-style-type: none"> • Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów, • Ocena innowacyjności.
		4. Wywiady indywidualne - wywiady z liderami opinii i przedstawicielami poszczególnych grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem grup osób istotnych z punktu widzenia LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji na potrzeby ewaluacji okresowej i ex post. Umożliwienie uczestnikom wywiadów zgłaszania nowych inicjatyw, w tym innowacyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> • Zgłaszanie nowych pomysłów.
		5. Konferencja prezentująca wyniki ewaluacji - prezentacja wyników ewaluacji wdrażania LSR wraz z przedstawieniem zgłoszonych nowych inicjatyw i wynikami ich oceny.	<ul style="list-style-type: none"> • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
2.	Aktualizacja LSR	6. Konsultacje elektroniczne - obligatoryjne opublikowaniu na stronie internetowej LGD projektu aktualizacji LSR wraz z uzasadnieniem wprowadzanych zmian, z możliwością zgłaszania uwag drogą elektroniczną, nowych inicjatyw i pomysłów (w tym innowacyjnych).	<ul style="list-style-type: none"> • Zgłaszanie nowych pomysłów.
		7. Otwarta skrzynka - obligatoryjna dystrybucja (tradycyjnie lub e-mail) informacji o planowanej aktualizacji strategii wśród członków LGD i Grupy Roboczej ds. LSR uczestniczących w przygotowaniu LSR. Umożliwienie zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów (zwłaszcza innowacyjnych). Aktualizacja LSR dopiero po upływie co najmniej tygodniowego terminu.	<ul style="list-style-type: none"> • Zgłaszanie nowych pomysłów.

Lp	Cel	Planowana forma komunikacji	Uwagi
		8. Wywiady indywidualne - wywiady z liderami opinii i przedstawicielami poszczególnych grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem grup osób istotnych z punktu widzenia LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji na temat planowanej aktualizacji LSR. Umożliwienie uczestnikom wywiadów zgłaszania nowych inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, w tym dot. promocji i dyfuzji innowacji.
		9. Spotkanie konsultacyjne - przeprowadzeniu co najmniej jednego spotkania informacyjno - konsultacyjnego dotyczącego aktualizacji LSR. Zarząd podejmuje starania, by informacja o spotkaniu dotarła do przedstawicieli grup osób istotnych z punktu widzenia LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji. Umożliwienie uczestnikom zgłaszania nowych inicjatyw (zwłaszcza innowacyjnych) oraz przedstawienie wyników oceny wcześniej złożonych inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
3.	Ustalanie lokalnych kryteriów wyboru	<i>Realizacja zgodnie z procedurą ustalania lub aktualizacji kryteriów wyboru operacji.</i> 10. Konsultacje elektroniczne - obligatoryjne opublikowanie projektu kryteriów na stronie internetowej LGD wraz z możliwością zgłaszania do niego uwag drogą elektroniczną.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		11. Spotkanie konsultacyjne - przeprowadzenie co najmniej jednego spotkania konsultacyjnego w celu wysłuchania opinii mieszkańców obszaru objętego LSR (w szczególności grup osób istotnych z punktu widzenia LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji) na temat projektowanych kryteriów. Umożliwienie uczestnikom zgłaszania nowych pomysłów, a także przedstawienie wyników oceny poprzednich inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
4.	Aktualizacja lokalnych kryteriów wyboru	<i>Realizacja zgodnie z procedurą ustalania lub aktualizacji kryteriów wyboru operacji.</i> 12. Konsultacje elektroniczne - obligatoryjne opublikowaniu na stronie internetowej LGD projektu aktualizacji kryteriów wraz z uzasadnieniem wprowadzanych zmian, z możliwością zgłaszania przez zainteresowane osoby drogą elektroniczną uwag do projektu oraz nowych pomysłów. Szczególne znaczenie będą miały opinie o kryteriach dot. innowacyjności.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		13. Otwarta skrzynka - obligatoryjna dystrybucja (tradycyjnie lub e-mail) informacji o planowanej aktualizacji kryteriów wśród członków Stowarzyszenia oraz członków Grupy Roboczej ds. LSR uczestniczących w przygotowaniu strategii. Umożliwienie zgłaszania nowych inicjatyw i pomysłów. Aktualizacja kryteriów dopiero po upływie co najmniej tygodnia opiniowania.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		14. Wywiady indywidualne - wywiady z liderami opinii i przedstawicielami poszczególnych grup docelowych, ze szczególnym uwzględnieniem grup osób istotnych z punktu widzenia LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji na temat planowanej aktualizacji kryteriów. Umożliwienie uczestnikom wywiadów zgłaszania nowych inicjatyw.	• Zgłaszanie nowych pomysłów.
		15. Spotkanie konsultacyjne - przeprowadzeniu co najmniej jednego otwartego spotkania informacyjno - konsultacyjnego dotyczącego aktualizacji kryteriów – Zarząd podejmuje starania, by informacja o spotkaniu dotarła do przedstawicieli grup osób istotnych z punktu widzenia LSR, w tym grup w niekorzystnej sytuacji wskazanych w LSR. Umożliwienie uczestnikom zgłaszania nowych pomysłów i przedstawienie wyników oceny poprzednich inicjatyw. Szczególne znaczenie będą miały opinie o kryteriach dot. innowacyjności.	• Zgłaszanie nowych pomysłów, • Informacja o wynikach oceny pomysłów.
5.	Bieżące funkcjonowanie LGD	16. Bezpośrednie konsultacje – we wszystkich kanałach komunikacji wykorzystywanych przez LGD zamieszczona zostanie informacja o możliwości odbycia bezpośrednich spotkań z pracownikami Biura LGD. Spotkania realizowane będą w trybie ciągłym, a ich celem będzie m.in. zgłaszanie nowych pomysłów / inicjatyw (w tym innowacyjnych). Działanie ma umożliwić również ocenę i korektę sposobu animacji, komunikacji i informowania społeczności o działaniach na rzecz grup istotnych z punktu widzenia LSR, w tym w niekorzystnej sytuacji.	• Zgłaszanie nowych pomysłów / inicjatyw.
		17. e-zgłoszenia – udostępnienie elektronicznych kanałów komunikacji (m.in.: formularz kontaktowy, sms) w celu nawiązania bezpośredniego kontaktu z Biurem LGD. Umożliwienie zgłaszania nowych pomysłów (zwłaszcza innowacyjnych).	• Zgłaszanie nowych pomysłów / inicjatyw.
		18. Studia przypadków – w celu utrzymania zaangażowania lokalnej społeczności, a także mobilizowania nowych interesariuszy w kanałach komunikacyjnych LGD (np.: media społecznościowe, spotkania bezpośrednie) prezentowane będą przykłady skończonych operacji (w tym o charakterze innowacyjnym partnerskim).	• Informacja o efektach.

Źródło: Opracowanie własne

3.2. Analiza wniosków z konsultacji

W wyniku konsultacji społecznych uzyskano zarówno dane ilościowe jak i jakościowe, które zostały następnie wykorzystane do opracowania LSR. Podstawowe dane ilościowe uwzględnione w strategii wynikają z badań ankietowych przeprowadzonych za pomocą internetu i podczas bezpośrednich spotkań z mieszkańcami. Największe znaczenie dla treści LSR miały:

- Ponad 90% badanych twierdzi, że należy wspierać rozwój oferty turystycznej.
- Ponad 90% badanych wnioskowało o wzmocnienie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej NKJG.
- Ponad 80% badanych z grup w niekorzystnej sytuacji chce wzmocnić aktywność społeczną i zawodową osób z tych grup.
- Ponad 80% badanych twierdzi, że należy wzmocnić ofertę atrakcyjnych form spędzania wolnego czasu dla mieszkańców,
- Ponad 95% badanych twierdzi, że należy rozwijać ofertę związaną z produktami lokalnymi i dziedzictwem kulturowym.
- Ponad 60% badanych twierdzi, że należy zapewnić atrakcyjne formy wypoczynku w gospodarstwach rolnych,

Kluczowe znaczenie dla LSR miały również wyniki badań jakościowych, które wykorzystywane były w bardzo dużym zakresie podczas konsultacji społecznych. Choć wyników badań jakościowych nie można sprowadzić do jednoznacznych danych liczbowych, to do opracowania LSR wykorzystano następujące **dane jakościowe**:

- podczas wszystkich (100%) spotkań z mieszkańcami zwracano uwagę na następujące problemy:
  - potrzeba wzmocnienia potencjału turystycznego Nyskiego Księstwa,
  - niedostateczny stopień wykorzystania rynku zbytu produktów lokalnych Nyskiego Księstwa,
  - niski poziom i dywersyfikacja dochodów uzyskiwanych przez gospodarstwa rolne,
- podczas wszystkich spotkań konsultacyjnych, w których uczestniczyli przedstawiciele grup w niekorzystnej sytuacji zwracano uwagę na następujące problemy:
  - niska aktywność społeczna i zawodowa osób z grup w niekorzystnej sytuacji oraz ludzi młodych,
  - niedostateczna w stosunku do potencjału oferta aktywności dla grup w niekorzystnej sytuacji, ludzi młodych i seniorów.

Podstawowym założeniem przyjętym podczas opracowania LSR było maksymalne zaangażowanie lokalnej społeczności na każdym kluczowym etapie prac. W rezultacie, mieszkańcy wszystkich gmin członkowskich, a także przedstawiciele wszystkich istotnych sektorów oraz grup społecznych (w tym grup w niekorzystnej sytuacji) skorzystali z możliwości wypowiedzenia się na temat strategii. Ogółem w całym procesie konsultacji społecznych uczestniczyło bezpośrednio (spotkania) lub pośrednio (internet) ponad 1600 osób, a biernych odbiorców (media społecznościowe, strona www) było ok. 20 tys miesięcznie. Warto jednocześnie podkreślić bardzo duży udział grup w niekorzystnej sytuacji w konsultacjach. Należy także podkreślić, że udział społeczności lokalnej w przygotowaniu LSR nie oznacza końca procesu konsultacji. LGD zakłada, że również etap wdrażania strategii będzie miał charakter partycypacyjny. W tym celu określono przedstawione w poprzednim podrozdziale zróżnicowane formy komunikacji umożliwiające zgłaszanie przez interesariuszy nowych inicjatyw i pomysłów, a także przekazywanie informacji zwrotnej na ten temat. Wyniki konsultacji społecznych stanowiły istotne uzupełnienie przeprowadzonych przez LGD badań własnych i miały decydujące znaczenie dla ostatecznej treści LSR. Wszystkie wnioski z konsultacji można podzielić na dwie podstawowe grupy – wnioski przyjęte i wnioski odrzucone:

- **Wnioski przyjęte:**

Większość wniosków składanych w procesie konsultowania LSR ze społecznością lokalną, w tym z grupami w niekorzystnej sytuacji, została przyjęta i stanowi odzwierciedlenie zapisów w poszczególnych rozdziałach LSR. Szczególne uwagi stanowiły wnioski w zakresie analizy SWOT obszaru, które składane były podczas spotkań konsultacyjnych organizowanych w każdej gminie oraz spotkań z Grupą Roboczą ds. LSR. Wszystkie zgłoszone uwagi zostały uwzględnione.

Kolejną ważną kwestią konsultowaną w szerokim wymiarze był zakres przewidywanych do wparcia przedsięwzięć w ramach poszczególnych celów i przedsięwzięć. Po przeprowadzonym procesie konsultacji społecznych, w tym konsultacji prowadzonych z grupami w niekorzystnej sytuacji, zdecydowano o:

- uznaniu za priorytetowy obszar interwencji działania związane z rozwojem oferty wypoczynkowej NKJG, zwłaszcza te dotyczące poprawy jakości wypoczynku.
- wykorzystaniu olbrzymiego potencjału turystyczno-rekreacyjnego, które posiadają gospodarstwa rolne,

- wzmocnieniu rozpoznawalności oferty wypoczynkowej NKJG poprzez wykorzystanie unikalnej w swojej skali i jakości oferty produktów lokalnych oraz zaplecza kompetencyjnego i infrastrukturalnego LGD. (m.in. Centrum Produktu Lokalnego).

Konsultacje społeczne miały również decydujące znaczenie dla ostatecznej decyzji o wyborze grup w niekorzystnej sytuacji. To właśnie głosy mieszkańców spowodowały, że wybrano kobiety oraz osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunów.

Konsultacjom społecznym poddano także kryteria wyboru operacji. Na spotkaniach zdecydowano o realizacji kryteriów:

- kryteriów zgodności z LSR,
- kryteriów podstawowych – stosowanych we wszystkich naborach, takich samych dla wszystkich przedsięwzięć LSR,
- kryteriów premiujących – stosowanych selektywnie dla poszczególnych przedsięwzięć, w celu wyboru operacji najbardziej istotnych do realizacji LSR.

Szczególną rolę w kryteriach podstawowych i premiujących odgrywają te, które odnoszą się do kwestii ekologicznych, promocji partnerstwa oraz aktywizacji seniorów i ludzi młodych. Do najważniejszych tego rodzaju kryteriów zgłaszanych lub zaakceptowanych przez społeczność lokalną należy wymienić:

- **Ochrona środowiska i klimatu** (kryterium podstawowe),
- **Partnerstwo** oraz **Partnerstwo produktu lokalnego NKJG** (kryteria premiujące),
- **Aktywizacja seniorów i ludzi młodych** (kryteria premiujące).

Kluczowy wniosek, który został przyjęty, a następnie wdrożony w LSR, dotyczył przededefiniowania kryterium wyboru **Innowacyjność**. Dotychczasowe doświadczenia LGD oraz sugestie członków Rady ds. LSR spowodowały przyjęcie nowej definicji innowacyjności oraz zabezpieczenia się przez tzw. „innowacyjnością pozorną”.

Należy jednocześnie podkreślić, że forma przyjmowania wniosków miała **charakter kolegialny**. Ostateczną decyzję w tym zakresie podejmował bowiem organ kolegialny jakim jest Grupa Robocza ds. LSR, ciało konsultacyjno-decyzyjne składające się z przedstawicieli wszystkich gmin członkowskich, kluczowych NGO, lokalnego biznesu (w tym rolników) oraz liderów opinii.

- **Wnioski odrzucone:**

Wnioski odrzucone dotyczą głównie przedsięwzięć planowanych do realizacji ze środków LSR. Można je podzielić na trzy kategorie:

- odrzucone względu na ograniczenia programowe (zakres działań WPR): poprawa jakości służby zdrowia, budowa żłobków i przedszkoli, poprawa jakości infrastruktury kolejowej,
- odrzucone ze względu na ograniczenia budżetowe: poprawa jakości lokalnej infrastruktury drogowej (w tym budowa chodników i oświetlenia), budowa farm wiatrowych i fotowoltaicznych,
- odrzucone ze względu na legislacyjny charakter działań niezależny od LGD: zmiana regulacji prawnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej oraz systemu podatkowego.

Mechanizm odrzucania wniosków z konsultacji oparty był również o metodę partycypacyjną oraz decyzyjność kolegialną. Ostateczna decyzja bowiem uzależniona była od opinii Grupy Roboczej ds. LSR.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

W ramach prac nad LSR przeprowadzono analizę potrzeb i potencjału w celu określenia głównych obszarów działania oraz kluczowych grup docelowych. Głównym założeniem tych prac było skoncentrowanie wysiłku i zasobów LGD na obszarach, które miały największy potencjał rozwojowy dla Nyskiego Księstwa Jezior i Gór, jednocześnie uwzględniając potrzeby grup o szczególnym znaczeniu dla obszaru LSR. Przedstawione w niniejszym rozdziale wyniki analiz opierają się zarówno na dostępnych danych, jak i na rezultatach konsultacji przeprowadzonych przy użyciu metod partycypacyjnych.

4.1. Analiza SWOT

W wyniku intensywnej konsultacji społecznych oraz prac analitycznych zebrano znaczną ilość informacji dotyczących potrzeb i potencjału obszaru LSR. W celu klarownego przedstawienia tych danych zastosowano metodę analizy SWOT, która ukazuje aktualne mocne strony (S) i słabe strony (W) Księstwa, a także potencjalne szanse (O) i zagrożenia (T), mające istotny wpływ na przyszły rozwój regionu. Wybór tej metody był podyktowany również faktem, że była ona użyta w poprzedniej analizie LSR, co sprawia, że jest ona znajoma i zrozumiała dla mieszkańców jako forma prezentacji kluczowych danych diagnostycznych.

Tabela 16. SWOT: silne i słabe strony

Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
<p>S 1. Kapitał społeczny</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Aktywne i doświadczone w zakresie RLKS Stowarzyszenie. b. Aktywni samorządowcy blisko współpracujący z LGD, c. Aktywne NGO współpracujące z LGD na rzecz NKJiG, d. Relatywnie dobry poziom bezpieczeństwa publicznego, e. Aktywne środowisko artystów i zespołów lokalnych, <p>S 2. Działalność gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Lokalizacja przy granicy z Czechami oraz pomiędzy Górnym Śląskiem i Dolnym Śląskiem, b. Kompetentni i dysponujący ziemią dobrej klasy rolnicy, c. Wałbrzyska Strefa Ekonomiczna, d. Wiedza i doświadczenie w zakresie komercyjnego wykorzystania produktów lokalnych, e. Tereny umożliwiające rozwój rybactwa i wędkarstwa, f. Szkoły i uczelnie wyższe zapewniające wykształconych pracowników oraz zaplecze intelektualne, innowacyjne i techniczne (np.: PANS i WSTH, Pascal), g. Mocne zaplecze instytucjonalne wsparcia biznesu, h. Duże zainteresowanie zdrowym jedzeniem (np. prod. lokal.), <p>S 3. Dziedzictwo kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Centrum Produktu Lokalnego, b. Różnorodność tradycji i dziedzictwa kulturowego mieszkańców (m.in.: Ślązacy, Zaburzenie, Górale), c. Miasta z bardzo atrakcyjnymi obiektami zabytkowymi (m.in.: Nysa, Glucholazy, Paczków, Otmuchów, Korfantów), d. Duże cykliczne wydarzenia kulturalne (Kropka, Lato Kwiatów, Festiwal Ognia i Wody, Jarmark św, Rity, Areopiknik), e. Dużo obiektów sakralnych, kulturalnych i historycznych; kościoły, muzea, zabytki, mała architektura, fortyfikacje, <p>S 4. Środowisko przyrodnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Unikalne w skali kraju połączenie atrakcyjnych terenów krajobrazowych - jeziora i góry, b. Skupiska naturalnych cieków i zbiorników wodnych (jez. Nyskie i Otmuchowskie, Zalew Paczkowski, c. Duże kompleksy leśne stanowiące bazę dla rozwoju turystyki i przetwórstwa produktów leśnych, d. Bogata flora i fauna, e. Złoże surowców skalnych oraz stare kopalnie złota, f. Natura 2000 na terenie objętym LSR, g. Park Krajobrazowy Góry Opawskie, h. Otmuchowsko-Nyski Obszar Chronionego Krajobrazu, i. Funkcjonowanie kodeksu krajobrazowego w Nysie, <p>S 5. Infrastruktura i sprzęt</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Korzystne położenie w pobliżu głównych ciągów komunikacyjnych (autostrada A4, obwodnice), b. Atrakcyjne tereny pod budownictwo jednorodzinne, c. Obiekty rekreacyjne i sportowe w części miejscowości (baseny, place zabaw, siłownie, łowiska wędkarskie), d. Miejsca wspólnych spotkań w części miejscowości (świetlice, centra kultury, rynki miast), <p>S 6. Turystyka i promocja</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Bardzo atrakcyjne i zróżnicowane tereny turystyczne - lasy, jeziora i góry, 	<p>W 1. Kapitał społeczny</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Depopulacja - bardzo duża emigracja krajowa i zagraniczna (zwłaszcza ludzi młodych), b. Stosunkowo niska aktywność społeczna ogółu mieszkańców, c. Słaba integracja i komunikacja między sołectwami i gminami, d. Niedostateczna komunikacja i współpraca międzypokoleniowa, e. Problem nadużywania internetu i używek przez młodzież, f. Niewystarczająca oferta zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży szkolnej zwłaszcza w okresie wolnym od nauki, g. Niewystarczająca oferta w zakresie kultury wolnego czasu (np.: kultura, rekreacja) m.in. dla seniorów oraz młodzieży, h. Niewystarczający potencjał organizacyjny i lokalowy dużej części lokalnych NGOs w zakresie samodzielnego finansowania i organizacji inicjatyw lokalnych, <p>W 2. Działalność gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Niedostateczny rozwój pozarolniczej działalności gosp., b. Niewystarczająca integracja środowiska biznesu, c. Niewystarczający poziom rozwoju oraz mała podaż usług dotyczących wysokiej jakości wypoczynku, d. Niewystarczająca baza gastronomiczna w części gmin, e. Niedostateczny rozwój gospodarstw zagrodowych, f. Niedostateczne alternatywne źródła utrzymania dla ludności wiejskiej w gminach wiejskich, g. Niski potencjał inwestycyjny małych lokalnych firm, <p>W 3. Dziedzictwo kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Niewystarczająco zintegrowana informacja na temat obiektów historycznych i kulturalnych, b. Niedostateczne wykorzystanie obiektów zabytkowych, c. Zły stan zabytków istotnej części małej architektury (pomniki, kapliczki przydrożne, itp.), d. Zły stan części obiektów zabytkowych, w tym sakralnych, e. Niedostateczne wsparcie dla utrzymania dziedzictwa kulturowego (np.: tradycji kresowych, góralskich, śląskich), f. Niedostateczna koordynacja procesu zarządzania obiektami kulturalnymi (np.: twierdza Nysa), <p>W 4. Środowisko przyrodnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Nieprzyjazny dla środowiska i mieszkańców sposób ogrzewania budynków mieszkalnych (niska emisja), b. Niedostateczna świadomość ekologiczna mieszkańców, c. Dzikie wysypiska śmieci, d. Niedostateczna koordynacja zarządzania terenami przybrzeżnymi, <p>W 5. Infrastruktura i sprzęt</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Zła jakość lokalnej infrastruktury drogowej, b. Brak chodników we wsiach, c. Niewystarczająca komunikacja między Nysą, a innymi gminami, d. Braki w infrastrukturze rozrywkowej (np.: rodzinne parki rozrywki, wiaty, siłownie napowietrzne, place zabaw), e. Braki w infrastrukturze sportowej na wsiach, f. Brak systemowych rozwiązań zapewniających stałe utrzymanie istniejącej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, g. Niewystarczająca dbałość o estetykę przestrzeni publicznej (np.: brak śmietników i wykaszania traw), d. Niedostateczne skomunikowanie z Czechami (ruch przy granicy), e. Bariery infrastrukturalne dla osób niepełnosprawnych,

Mocne strony (S)	Słabe strony (W)
<ul style="list-style-type: none"> b. Znakomite warunki do oferowania różnorodnej oferty turystycznej (tradycyjnej, aktywnej, niszowej, enoturystyka). c. Położenie w pobliżu Czech (m.in.: jaskinie, wyciągi narciarskie, gorące źródła siarkowe), d. Atrakcyjne turystycznie obiekty zabytkowe, e. Duża liczba szlaków turystycznych pieszych i rowerowych m.in. Szlak św. Jakuba, Szlak Czarownic, Główny Szlak Sudecki im. M. Orłowicza, Szlak Złotych Górników i inne, f. Opracowane w poprzednich okresach programowania materiały promocyjne (foldery, książki, mapy itp.), g. Tradycje uzdrowiskowe (gm. Glucholazy). 	<p>W 6. Turystyka i promocja</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Niedostateczne wykorzystanie cieków i zbiorników wodnych, w tym brak odpowiedniej liczby kąpielisk, b. Niewystarczająca podaż oraz niski poziom komercyjnego wykorzystania lokalnych produktów turystycznych, c. Niedostateczna oraz niezintegrowana infrastruktura: ścieżek rowerowych, Nordic Walking, dydaktycznych, d. Niedostateczna oferta taniej bazy noclegowej, e. Niedostateczna podaż wysokiej jakości usług turystycznych, f. Niedostateczna podaż i dystrybucja produktów lokalnych, g. Brak spójności i koordynacji w realizacji działań turystycznych i promocyjnych przez podmioty z terenu LGD, h. Braki infrastrukturalne i marketingowe umożliwiające powstawanie i rozwój wsi tematycznych.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 17. SWOT: szanse i zagrożenia

Szanse (O)	Zagrożenia (T)
<p>O 1. Kapitał społeczny</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Poprawa na rynku pracy wpłynie na wzrost zamożności i aktywności mieszkańców, b. Wzrost integracji społecznej w wyniku realizacji projektów współfinansowanych ze środków UE, c. Poprawa aktywności społecznej mieszkańców w wyniku aktywnego wykorzystania portali społecznościowych, <p>O 2. Działalność gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Aktywizacja działań inwestycyjnych, b. Wzrost popularności i możliwości gospodarstw zagrodowych, c. Wzrost popularności i możliwości dot. srebrnego biznesu oraz pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych, d. Wzrost zainteresowania zdrowym jedzeniem (np. prod. lokal.), e. Zmiana zwyczajów żywieniowych spowoduje zwiększenie popytu na produkty gotowe, f. Dynamiczny rozwój MŚP, <p>O 3. Dziedzictwo kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Zwiększenie przeciętnych dochodów i zmiana sposobu spędzania wolnego czasu zwiększy popyt na lokalne usługi wypoczynkowe i wydarzenia kulturalne, b. Poprawa stanu obiektów dziedzictwa kultur. dzięki fundusz. UE, c. Koszty transportu zwiększą popyt na lokalną ofertę kulturalną, d. Rozwój lokalnych obiektów dziedzictwa (np.: forty Nysa), <p>O 4. Środowisko przyrodnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Regulacje dot. niskiej emisji poprawi jakość powietrza, b. Lokalne i regionalne inwestycje w infrastrukturę wodno-ściekową poprawią stan środowiska przyrodniczego, <p>O 5. Infrastruktura i sprzęt</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Poprawa stanu lokalnej infrastruktury drogowej w wyniku wykorzystania funduszy UE, b. Budowa połączeń kolejowych i centrów przesiadkowych, <p>O 6. Turystyka i promocja</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Rozwój marki lokalnej NKJG, b. Wzrost zainteresowania turystyką niszową (ornitologiczna, wędkarska, enoturystyka), c. Zwiększenie rozpoznawalności terenu LGD w wyniku LSR. 	<p>T 1. Kapitał społeczny</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Duży wzrost liczby osób starszych pozbawionych odpowiedniej opieki i towarzystwa, b. Sytuacja ekonomiczna i geopolityczna spowoduje wzrost kosztów utrzymania i wzrost napięć społecznych, c. Postępujący niż demograficzny i emigracja spowodują „wyludnienie”, d. Zmiany stosunków społecznych w wyniku napływu uchodźców, <p>T 2. Działalność gospodarcza</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Inflacja wpłynie na brak stabilności ekonomicznej, b. Podniesienie cen i osłabienie konkurencyjności przedsiębiorstw w wyniku recesji i inflacji, c. Sytuacja geopolityczna negatywnie wpłynie na działania inwestycyjne, d. Niedostateczna podaż wykwalifikowanych pracowników, e. Presja płacowa ograniczy konkurencyjność lokalnych firm, f. Wzrost cen energii zmniejszy konkurencyjność produkcji, <p>T 3. Dziedzictwo kulturowe</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Ograniczenie dofinansowania kultury ze strony władz lokalnych, b. Postępująca dewastacja części obiektów dziedzictwa kulturow., <p>T 4. Środowisko przyrodnicze</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Niewystarczający stan jakości wody uniemożliwi wykorzystywanie Jeziora Nyskiego w celach kąpielowych, b. Pogorszenie ilości wody w jeziorach i rzekach, c. Zmiany klimatyczne wpłyną negatywnie na środ. przyrodnicze, d. Wzrost cen nośników energii spowoduje wzrost wykorzystania emisyjnych źródeł energii, e. Niedostateczna liczba zasadzeń dużych drzew, <p>T 5. Infrastruktura i sprzęt</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Dewastacja infrastruktury w wyniku wandalizmu, b. Sytuacja polityczna spowoduje ograniczenie finansowania z UE, <p>T 6. Turystyka i promocja</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Osłabienie atrakcyjności turystycznej w wyniku zdynamizowania działań innych terenów; polskich i czeskich, b. Obniżenie cen międzynarodowych połączeń lotniczych spowoduje ograniczenie weekendowej turystyki krajowej.

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Najważniejsze obszary działania

Jak pokazują wyniki przedstawionej w poprzednim podrozdziale analizy SWOT, w NKJiG istnieje wciąż wiele obszarów wymagających wsparcia rozwojowego. Niemniej jednak, dystrybucja ograniczonych środków finansowych na wiele różnych celów zdecydowanie ograniczyłaby możliwość przeprowadzenia skutecznej i zauważalnej zmiany. Odpowiedzią na tego rodzaju ryzyko jest koncentracja wysiłku i zasobów na tych obszarach działania, które z jednej strony stanowią wyróżnik i mocną stronę obszaru, a z drugiej dają największą szansę powodzenia w kontekście wykorzystania szans rozwojowych Księstwa. W efekcie analiz i konsultacji społecznych zdecydowano o koncentracji na dwóch obszarach działania stanowiących jednocześnie specjalizacje LSR:

1. Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej⁴.
2. Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Nyskiego Księstwa.

4.2.1. Oferta wypoczynkowa Nyskiego Księstwa Jezior i Gór

Decyzja o skoncentrowaniu się na specjalizacji LSR była niezwykle oczywista, biorąc pod uwagę potrzebę stworzenia atrakcyjnej oferty wypoczynkowej oraz zwiększenia rozpoznawalności regionu. Uczestnicy konsultacji jednoznacznie podkreślali, że ogromny potencjał Nyskiego Księstwa musi zostać w pełni wykorzystany. Niemniej jednak, analiza otoczenia i opinie interesariuszy jednoznacznie wskazywały, że potencjalni klienci oczekują poprawy w obszarach, które są kluczowe dla realizacji szczegółowych celów LSR. Wzrastający poziom życia i rosnąca konkurencja ze strony innych destynacji skutkują coraz wyższymi oczekiwaniami. Ignorowanie tego trendu spowodowałoby utratę konkurencyjności NKJiG i nie wykorzystanie jego pełnego potencjału rozwojowego.

Tabela 18. Oferta wypoczynkowa NKJiG: potencjał obszaru i potrzeby rozwojowe

Obszar działania	Kluczowy potencjał obszaru	Najważniejsze potrzeby rozwojowe
Atrakcyjna oferta wypoczynkowa	<p>Bardzo duży, lecz wciąż niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczno-rekreacyjny</p> <p>Następujący kluczowy potencjał obszaru może sprawić, że Nyskie Księstwo stanie się jednym z najpopularniejszych miejsc wypoczynku:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bliskie sąsiedztwo z aglomeracją wrocławską, śląską i z Czechami, • wyjątkowe atrakcje turystyczne (np.: Paczków, Twierdza Nysa), • duża liczba obiektów zabytkowych, • oryginalne wydarzenia (np.: Lato Kwiatów, Festiwal Ognia i Wody, Jarmark św. Rity, Areopiknik), • unikalne w skali kraju połączenie jezior i gór, • możliwość realizacji wielu rodzajów turystyki np.: poznawcza, kwalifikowana, wypoczynkowa (w tym agroturystyka), rodzinna, • bogata oferta produktów lokalnych, • doświadczenie lokalnych przedsiębiorców, NGO i samorządów w realizacji oferty turystycznej. 	<p>Potrzeba dostosowania jakości oferty wypoczynkowej do rosnących oczekiwań klientów.</p> <p>Podstawowe potrzeby rozwojowe w zakresie oferty wypoczynkowej dotyczą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie konkurencyjności oferty turystycznej Nyskiego Księstwa wobec rosnącej atrakcyjności innych miejsc w regionie i reszcie kraju, • zwiększenie liczby i poprawa standardu obiektów noclegowych, np. agroturystyki, • zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, • zapewnienie zróżnicowanej i atrakcyjnej oferty usługowej w zakresie wypoczynku.

Źródło: Opracowanie własne

Nyskie Księstwo jest obszarem o wybitnych walorach przyrodniczych, historycznych i kulturowych, stanowiący doskonałą destynację turystyczną, a także idealne miejsce wypoczynku dla mieszkańców. Walory Księstwa stwarzają ogromne możliwości dla rozwoju szeroko rozumianej oferty wypoczynkowej. Przedmiotem zainteresowania turystów i mieszkańców jest przede wszystkim bogactwo przyrodnicze (Góry Opawskie, Pojezierze Nysy Kłodzkiej), dziedzictwo historyczno-kulturowe (zabytki, izby regionalne), tradycje kulturowe, sieć szlaków rowerowych (również międzynarodowych) i szlaki górskie oraz liczne atrakcje turystyczne. Podstawowym atutem Księstwa jest jego różnorodność pozwalająca realizować bardzo różne formy wypoczynku np.: tradycyjny, aktywny. NKJiG jest wyjątkowo interesującym i bogatym regionem pod względem dziedzictwa kulturowo-historycznego oraz przyrodniczego dzięki czemu liczba odwiedzających ją turystów rośnie z roku na rok (z wyjątkiem pandemicznego roku 2020). Porównując liczbę osób korzystających z noclegów na przełomie lat 2013-2021 w powiecie nyskim można zauważyć dwie tendencje.

⁴ Na potrzeby LSR „wypoczynek” rozumiany jest jako różnorodne formy działań pozwalających na regenerację i odzyskiwanie sił w czasie wolnym od pracy, w tym zwłaszcza poprzez: turystykę, rekreację, sport, udział w wydarzeniach kulturalnych, informacyjno-edukacyjnych, społecznych, itp.

Od roku 2013 do 2019 obserwujemy wzrost o blisko 44%. Bardzo duży spadek (o 56% w stosunku do 2019 r.) widoczny jest w 2020 r. co spowodowane jest pandemią (zakaz przemieszczania). Jednak rok 2021 przyniósł ponowny wzrost liczby turystów.

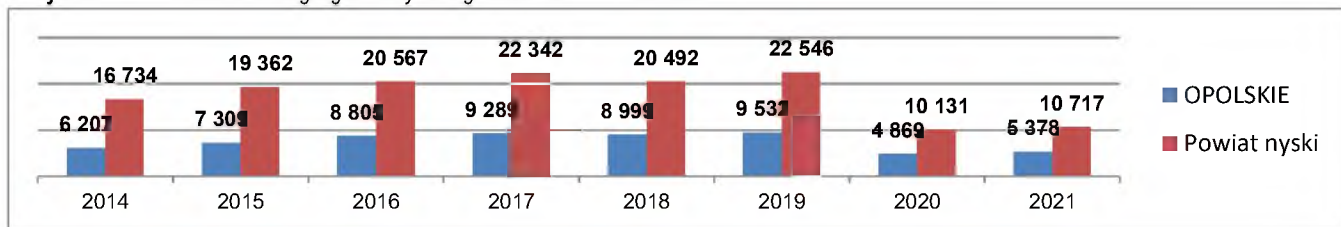
Tabela 19. Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności ogółem (tzw. „wskaźnik Schneidera”)

Obszar	Korzystający z noclegów na 1000 ludności								
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OPOLSKIE	265,06	289,33	329,42	411,19	425,71	424,32	454,12	222,23	250,9
Powiat nyski	603,18	593,93	656,78	745,5	808,5	786,61	867,81	385,35	404,17

Źródło: GUS, BDL

Pandemiczne ograniczenie ruchu turystycznego miało duży wpływ na liczbę udzielonych noclegów, co ilustruje poniższy wykres.

Wykres 1. Udzielone noclegi ogółem styczeń-grudzień na 10000 ludności

Źródło: GUS, BDL

W przypadku branż związanych z turystyką sytuacja wygląda lepiej. Na przestrzeni lat 2014-2021 nie zanotowano spadku liczby podmiotów gospodarczych związanych z zanalizowaną branżą. Liczba podmiotów zajmujących się działalnością sportową, rozrywkową i rekreacyjną, gastronomią i zakwaterowaniem utrzymuje się na stabilnym poziomie, z tendencją wzrostową. Nie bez znaczenia dla tej sytuacji było zapewne również wsparcie ekonomiczne (tzw. tarcze finansowe) udzielane podczas pandemii. Warto zauważyć, że branża związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi ma obecnie kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu. Potencjał turystyczny to niewątpliwie wielki atut Nyskiego Księstwa i wszelkie działania związane z zapewnieniem atrakcyjnej oferty wypoczynkowej i poprawą jej rozpoznawalności są na jej obszarze bardzo potrzebne. Wpływ na to ma stale rosnąca liczba turystów. Wzrasta tym samym zapotrzebowanie na rozwój infrastruktury rekreacyjno-turystycznej kulturalnej i bazy noclegowo-gastronomicznej. Pomimo pandemii liczba podmiotów zajmujących się działalnością rozrywkową i rekreacyjną, sportową, gastronomią i zakwaterowaniem, na obszarze objętych LSR, utrzymuje się na stabilnym poziomie. Wciąż jednak widoczne są braki w tym zakresie, w szczególności w dystrybucji i podaży produktów lokalnych czy też niskim poziomem komercyjnego wykorzystania lokalnych produktów turystycznych (vide SWOT W6). Cały obszar Nyskiego Księstwa jest szczególnie predestynowany do rozwoju oferty wypoczynkowej na obszarach wiejskich, a rolniczy charakter (w szczególności gmin Skoroszyce, Pakosławice, Korfantów i Kamiennik) jest czynnikiem sprzyjającym rozwojowi agroturystyki i turystyki. Turystyka, jako dziedzina interdyscyplinarna powinna spełnić rolę "lokomotywy" dla wielu różnych branż, zarówno usługowych, jak i produkcyjnych. Obszar objęty Strategią ze względu na różnorodność walorów turystycznych posiada znaczące warunki do rozwoju w tym obszarze. Według danych GUS, obszar ten wraz z Opolem przyjmuje ponad połowę całego ruchu turystycznego województwa.

Tabela 20. Turyści (korzystający) ogółem styczeń-grudzień

Powiat	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OPOLSKIE	266 917	290 071	329 056	408 919	421 949	419 238	447 011	213 303	238 973
Powiat głubczycki	8 623	8 274	6 946	6 416	6 633	6 555	7 031	3 686	3 186
Powiat kędzierzyński-kozielski	9 419	16 329	17 408	18 798	18 726	18 742	21 057	9 679	13 486
Powiat kluczborski	3 808	6 956	9 865	24 272	27 503	25 647	21 182	10 099	11 771
Powiat krapkowicki	15 856	18 904	23 024	26 630	27 000	28 247	27 225	15 081	17 604
Powiat namysłowski	5 806	9 545	7 986	9 608	9 729	9 163	11 360	10 499	12 919
Powiat nyski	85 076	83 265	91 623	103 288	111 517	108 043	118 363	51 125	53 083
Powiat oleski	8 488	11 667	13 901	14 023	15 388	14 643	14 942	7 271	12 237
Powiat opolski	32 627	30 923	33 993	45 991	41 484	40 873	43 704	23 150	25 077
Powiat prudnicki	11 192	10 475	13 509	13 262	15 185	17 231	18 046	7 797	7 857
Powiat strzelecki	22 390	22 107	22 343	23 208	20 917	18 257	22 927	13 045	15 987
Powiat m. Opole	57 208	64 817	76 382	100 129	106 963	106 891	114 543	51 178	59 503

Źródło: GUS, BDL

Główne walory turystyczne obszaru LGD

Porównując Opolszczyznę do innych regionów kraju, jej potencjał turystyczny cechuje wielowymiarowość. Najmocniejszym atutem województwa opolskiego wydaje się turystyka kulturowa. Na Opolszczyźnie są dwie destynacje turystyczne o priorytetowym znaczeniu: powiat Nyski i Opole. Turystyka (jak pokazuje powyższa tabela) posiada wymierne, gospodarcze znaczenie dla gmin położonych na terenie Powiatu Nyskiego. Należy szczególnie podkreślić, że w kategorii skupiska zbiorników wodnych w otoczeniu gór – brak podobnych obszarów w Polsce. W kategorii górskich pojezierzy obszar LGD jest w Polsce bezkonkurencyjny. Warto też zaznaczyć, że promocja turystyczna w strukturze polityki promocyjnej gmin powiatu nyskiego, stanowi bardzo wysoki procent ogółu działań promocyjnych realizowanych na terenie powiatu. Jak wspomniano wyżej, turystyka nie jest dominującym rodzajem gospodarki, jednak status „najbardziej turystycznego powiatu Opolszczyzny” i unikatowe w skali Polski połączenie jezior i gór, uzasadniają koncentrację na tej właśnie branży. Głównymi atrakcjami turystycznymi obszaru LGD są: położenie na „Pojezierzu Nysy Kłodzkiej” (Jeziora: Nyskie, Otmuchowskie, Paczkowskie), bliskość gór (Opawskie i Jeseniki) oraz atrakcyjne położenie Ziemi Nyskiej. Atrakcje turystyczne, popularne wśród turystów to: bazylika w Nysie, fortyfikacje Nysy, zamek w Otmuchowie. Szkieletem obszaru LGD jest przepływająca przez Księstwo wraz z dopływami rzeka Nysa Kłodzka wraz z trzema dużymi zbiornikami wodnymi: jeziorem Nyskim, Otmuchowskim i Zalewem Paczkowskim (Zbiornik Kozielno i Topola). Wzdłuż rzeki wokół zbiorników wodnych występuje jeden z głównych obszarów rozwijającej się turystyki i wypoczynku mieszkańców. Kolejnym obszarem są Góry Opawskie będące polskim fragmentem czeskich Jesioników. Jezioro Nyskie to zbiornik o powierzchni 20 km². Tradycje turystyczne Jeziora Otmuchowskiego sięgają lat 30 XX w. Zbiornik ten został utworzony w latach 1928-1933. Jego główne walory to otaczające go tereny zielone oraz liczne gatunki ryb, zwłaszcza sandacza. Dodatkowym atutem jest wyżej wspomniana bogata oferta gastronomiczno-noclegowa i liczne przystanie. Walory krajobrazowe i wypoczynkowe wynikają również z górskiego położenia obszaru LSR. Góry Opawskie są najbardziej wysuniętym na wschód fragmentem Sudetów i należą do pasma Jeseników z najwyższym wzniesieniem Pradziad położonym w Czechach (1491 m n.p.m.). Po stronie polskiej najwyższym ze szczytów jest Biskupia Kopa (890 m n.p.m.). Warto podkreślić, że walory krajobrazowe wynikające z górskiego położenia stwarzają warunki do uprawiania sportów zimowych: narciarstwa biegowego i zjazdowego. Istotnym zasobem obszaru LSR są również walory uzdrowiskowe, zwłaszcza w gminach Głuchołazy, Paczków i Otmuchów. Walory uzdrowiskowe w Gminie Głuchołazy (dawnym uzdrowisku Bad Ziegenhals) wynikają przede wszystkim z właściwości leczniczych mikroklimatu związanego z górami chroniącymi miasto przed silnym południowym wiatrem. Według krajowego rejestru zabytków, na terenie Powiatu Nyskiego znajduje się 560 zabytków, co stanowi 17,6% zabytków wpisanych do rejestru w województwie. Dodatkowym walorem obszaru jest również transgraniczne położenie, które sprzyja rozwojowi turystyki na pograniczu nysko-jesenickim i tworzeniu komplementarnych produktów turystycznych. Zróżnicowanie i komplementarny charakter walorów turystycznych stwarzają możliwości rozwoju komplementarnego transgranicznego produktu turystycznego, co zostało między innymi uwzględnione podczas projektu współpracy „Czas na produkt lokalny!” pomiędzy Nyskim Księstwem Jezior i Gór, MAS Hrubý Jeseník oraz Stowarzyszeniem Euro-Country. .

Dziedzictwo historyczno-kulturowe

Ważnym elementem wpływającym na atrakcyjność turystyczną i wypoczynkową obszaru LSR jest jego materialne i niematerialne dziedzictwo historyczno-kulturowe. Na obszarze każdej gminy Nyskiego Księstwa znajdują się obiekty zabytkowe, wpisane do rejestru zabytków (niepowtarzalne zamki i pałace zespoły sakralne, gospodarcze, kościoły, fortyfikacje i wiele innych). Wiele miejscowości może poszczycić się zabytkowymi świątyniami (np. Kościół pw. św. Mikołaja i Franciszka Ksawerego w Otmuchowie, kościół p. w. św. Michała Archanioła w Chróście, kościół par. pw. św. Jana Ewangelisty w Paczkowie i wiele innych). Bez wątpienia atrakcyjna dla wielu turystów jest też kultura niematerialna, zwłaszcza ta związana z różnorodnością tradycji występujących na terenie Nyskiego Księstwa. Skupienie na stosunkowo niewielkim obszarze dziedzictwa kresowego, góralskiego i śląskiego skutkuje bogactwem atrakcji turystycznych, których świetnym przykładem są produkty lokalne zarejestrowane w NKJG. Niestety również w tym obszarze istnieje wiele zagadnień wymagających poprawy. Z jednej bowiem strony NKJG oferuje niepowtarzalne bogactwo obiektów kulturowo-historycznych, z drugiej zaś strony, dziedzictwo to nie jest w dostateczny sposób wykorzystywane w zapewnieniu atrakcyjnej i rozpoznawalnej oferty wypoczynkowej Nyskiego Księstwa. Smutnym dopełnieniem diagnozy jest problem dewastacji obiektów dziedzictwa kulturalnego oraz nienajlepsza kondycja niematerialnego dziedzictwa kulturowego, na co wpływa między innymi niedostateczna komunikacja i współpraca międzypokoleniowa (młodzi *versus* starsi). Pomimo tych deficytów, należy podkreślić, że kultura może być kluczowym elementem zapewnienia atrakcyjnej i rozpoznawalnej oferty wypoczynkowej Księstwa.

Przyroda

Gminy wchodzące w skład Nyskiego Księstwa mogą pochwalić się na swoim terenie bogatą fauną i florą. Znaczna część obszaru objęta jest siecią Natura 2000, a w 5 gminach (62,5% gmin objętych LSR) występuje jedna z następujących form ochrony przyrody: rezerwat przyrody, obszar chronionego krajobrazu, park krajobrazowy czy też wspomniany wcześniej obszar Natura 2000. Lokalne zasoby przyrodnicze obszaru objętego LSR szczegółowo opisane zostały w rozdziale II Strategii, należy jednak raz jeszcze podkreślić, że Nyskie Księstwo posiada niepowtarzalne w skali kraju możliwości rozwoju turystyki, zwłaszcza w kontekście unikalnego w skali kraju połączenia jezior i gór. Utworzone nad Nysą Kłodzką trzy zbiorniki wodne Jeziorom Nyskie, Jezioro Otmuchowskie i Zalewem Paczkowski, co w połączeniu z jedynym pasmem górskim Opolszczyzny (Góry Opawskie) czyni obszar objęty strategią niezwykle atrakcyjnym. Jest to jedyne „górskie pojezierze” w Polsce. Pomimo dużej powierzchni jezior zauważyć można niedostateczne rekreacyjne wykorzystanie tychże cieków i zbiorników wodnych. Przede wszystkim brakuje kąpielisk oraz infrastruktury czy też infrastruktury wpływającej na jakość i ilość wody (m.in.: narastający problem suszy).

Szlaki rowerowe

Dopelnieniem zasobów przyrodniczych obszaru LSR są również wytyczone trasy rowerowe, które są bogate zarówno pod względem kulturowym jak i przyrodniczo-krajoznawczym: • Międzynarodowa Trasa Rowerowa R9. Długość trasy: 55,5 km, • Trasa R16 (69,6 km), Trasa R17 (74,8 km), Trasa R57 (24,4 km), Trasa R60 (46,5 km), • Turystyczna trasa rowerowa Gór Opawskich (40 km), • Trasa do Jeziora Nyskiego (ok. 20 km), • Trasa Masywem Góry Parkowej (ok. 15 km), • Trasa Przelomem Złotego Potoku (ok. 23 km), • Szlak Czarownic (Długość łączna: 233 km - 95 km po stronie polskiej, 138 km po stronie czeskiej) • Szlak rowerowy "Śladami historii Paczkowa i Javornika". Pomimo licznych szlaków rowerowych w dalszym ciągu problemem jest niedostateczna, niezintegrowana oraz niewystarczająco wypromowana infrastruktura ścieżek rowerowych. W związku z powyższym istnieje konieczność integracji sieci lokalnych tras rowerowych z siecią tras głównych. Trasy powinny zostać wyposażone w podstawową infrastrukturę turystyczną oraz obiekty małej architektury, w tym tzw. Miejsca Obsługi Rowerzystów (MOR) wyposażonych w wiaty chroniące przed słońcem i deszczem, toalety, ławki, stoły, tablice informacyjne z mapą, kosze na śmieci, stojaki na rowery itp. gdyż obecny stan infrastrukturalny ścieżek pozostawia dużo do życzenia (vide SWOT W6).

Gospodarstwa rolne jako miejsca wypoczynku

Obszar objęty LSR jest obszarem spójnym rolniczo, cechującym się sprzyjającymi warunkami do rozwoju rolnictwa. Większość z nich stanowią gospodarstwa rolne o małych rozmiarach (1-5 ha - 46%), które dywersyfikują swoją działalność, podejmując działalność pozarolniczą, nastawioną na chociażby rozwój agroturystyki czy produkcję ekologiczną. Szansą na rozwój pozarolniczej działalności będą środki na powstawanie gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych. W 2020 roku na terenie Księstwa istniało 2 914 gospodarstw rolnych w których pracowały 5 913 osób (członkowie rodzin i pracujący najemni stali).

Tabela 21. Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie Księstwa Nyskiego

Gmina	Ogółem	do 1 ha	>1-5 ha	>5-10 ha	>10-15 ha	>15 ha	pracujący
Powiat nyski	3 169	74	1 473	600	238	784	6 425
Głucholazy [3]	419	17	229	68	20	85	845
Kamiennik (2)	191	5	61	44	15	66	357
Korfantów [3]	517	6	221	103	37	150	993
Nysa (3)	578	13	316	95	37	117	1 226
Otmuchów [3]	410	13	168	77	26	126	910
Paczków (3)	318	8	149	79	27	55	624
Pakosławice [2]	206	6	81	44	14	61	384
Skoroszyce (2)	275	3	115	42	40	75	574
Obszar LSR	2 914	71	1 340	552	216	735	5 913

Źródło: GUS, BDL

Z uwagi na uwarunkowania naturalne, w strukturze przestrzennej LGD dominuje użytkowanie rolnicze. Kompleksy leśne występują fragmentarycznie w części północno-zachodniej (gmina Kamiennik) i w części południowo-wschodniej (gmina Korfantów, Nysa, Głucholazy). Na ogólną powierzchnię LGD: 107 242 ha, grunty ogółem stanowią ok. 72 604 ha (blisko 68%) w tym grunty orne 69 975 ha (ponad 65%). Największy wskaźnik lesistości występuje na obszarze gminy Korfantów (22,9%), która częściowo leży na

terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Bory Niemodlińskie”. Relatywnie duża lesistość charakteryzuje także Głucholazy (18,2%) oraz Kamiennik (17,2%). Największym kompleksem leśnym o największym znaczeniu turystycznym dla obszaru LGD i całego Powiatu Nyskiego jest leśny obszar Parku Krajobrazowego „Góry Opawskie”, jego łączna powierzchnia zajmuje 4 903 ha, zaś jego otulina 5 033 ha. Najżyźniejsze mady znajdują się w dolinie Nysy Kłodzkiej, wśród pozostałych dominują gleby brunatne. Struktura taka odzwierciedla naturalne predyspozycje terenu dla głównych kierunków rozwojowych obszaru LGD; charakter rolniczo-handlowo-usługowy, a turystyka należy do istotnych obszarów działalności LGD. Duże znaczenie dla rozwoju obszaru LGD mają walory turystyczne: Góry Opawskie, Jezioro Nyskie, Jezioro Otmuchowskie, Bory Niemodlińskie. Zasoby leśne stwarzają dobre warunki dla rozwoju przetwórstwa i powiększaniu oferty produktów lokalnych.

Według spisu rolnego przeprowadzonego w 2020 r. na obszarze LGD funkcjonuje ogółem 2 914 gospodarstw rolnych. Gospodarstwa indywidualne powyżej 1 ha do 10 ha występują w liczbie 1 886 szt. Gospodarstw indywidualnych powyżej 10 ha istnieje 909 szt. Taka struktura wskazuje na rozdrobnienie gospodarstw rolnych i ograniczone możliwości generowania zysków z działalności rolniczej. Tym samym wskazane jest wspieranie gospodarstw w zakresie dywersyfikacji dochodów, zwłaszcza z działalności pozarolniczej. Ożywienie gospodarcze obszarów wiejskich jest możliwe głównie dzięki małym firmom, pozwalającym osobom prywatnym angażować swój kapitał. Wprowadzenie mechanizmu rynkowego w gospodarce sprawiło, iż coraz więcej mieszkańców wsi zajmuje się działalnością handlową, usługową, rzemieślniczą przy wykorzystaniu zasobów gospodarstw. Ważnym sposobem rozwoju aktywności zawodowej dużej części mieszkańców wsi jest dywersyfikacja gospodarstw rolnych w kierunku działalności pozarolniczej, np.: agroturystyka, zagrody edukacyjne, gospodarstwa opiekuńcze, rzemiosło i rękodzielnictwo. W ten sposób część rolników może zapewnić sobie dodatkowe źródło dochodów w przyszłości. Konieczne dla rozwoju obszaru LGD będzie zatem stworzenie i zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej i poprawą jej rozpoznawalności poprzez rozwój oferty i popytu na produkty lokalne. Należy jednak zauważyć, że to co z jednej strony stanowi barierę w rozwoju rolnictwa – rozdrobnienie gospodarstw, stanowi jednocześnie atut przy podejmowaniu nowej działalności pozarolniczej, nastawionej na rozwój agroturystyki. (SWOT O2).

Oprócz agroturystyki szansą rozwoju dla posiadaczy gospodarstwa rolnego jest utworzenie zagrody edukacyjnej, w której prowadzone będą zajęcia w zakresie produkcji roślinnej, zwierzęcej, przetwórstwa płodów rolnych, świadomości ekologicznej i konsumenckiej, dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej. Tego typu zajęcia cieszą się ogromną popularnością wśród szkół i przedszkoli ponieważ wzbogacają proces kształcenia, a dla rodzin z dziećmi oprócz wymiaru edukacyjnego stanowią atrakcję turystyczną. Kolejną dużą szansą dla rolników jest założenie w czynnym gospodarstwie rolnym - gospodarstwa opiekuńczego. Jest ono formą wsparcia w zakresie terapii, opieki i integracji społecznej dla osób przebywających w takim gospodarstwie. Możliwość bliskiego kontaktu z naturą i zwierzętami oraz uczestnictwo w codziennym życiu takiego gospodarstwa dla osób potrzebujących szczególnego wsparcia ma działanie terapeutyczne i służy poprawie ich zdrowia i samopoczucia. Nyskie Księstwo posiada duży i widoczny potencjał w zakresie tworzenia gospodarstw opiekuńczych oraz zagród edukacyjnych z tego powodu, że na jego terenie istnieje wiele rodzinnych gospodarstw rolnych poszukujących zwiększenia dochodu i nowych form działalności. Obecnie na terenie objętym LSR nie ma żadnego gospodarstwa opiekuńczego i działa tylko jedna zagroda edukacyjna (Gospodarstwo agroturystyczne – Stajnia za tamą, gmina Głucholazy). Wszystko to sprawia, że tutejsi rolnicy mają jeszcze większą szansę na własny rozwój, a przede wszystkim wzmocnienie potencjału gospodarstw jakimi dysponują.

Gospodarka i przedsiębiorczość

Nyskie Księstwo Jezior i Gór to obszar o bardzo dużym potencjale rozwoju w kontekście poprawy oferty kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej. Lokalizacja w pobliżu dużych prawdopodobnych rynków zbytu (Dolny i Górny Śląsk, Czechy) oraz ciągów komunikacyjnych daje atrakcyjne dla mieszkańców Księstwa możliwości w tym zakresie. Wciąż niewykorzystany jest jednak potencjał rozwoju oferty i popytu na produkty lokalne. Na przestrzeni ostatnich w gminach NKJiG odnotowano wzrost liczby przedsiębiorstw (2014-20 ogółem o 7%). Jednak wskaźnik poziomu przedsiębiorczości, oznaczający liczbę zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, w gminach Nyskiego Księstwa (z wyjątkiem Paczkowa), jest niższy niż w Polsce, województwie opolskim i powiecie nyskim ogółem.

Tabela 22. Podmioty na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym w roku 2020

Gmina	Podmioty na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym ogółem
POLSKA	2 060,6
OPOLSKIE	1 829,6
Powiat nyski	1 845,9
Glucholaży	1 823,5
Kamiennik	1 282,4
Korfantów	1 129,6
Nysa – ob. wiejski	1 691,2
Otmuchów	1 602,1
Paczków	1 912,2
Pakosławice	1 592,4
Skoroszyce	1 429,4

Źródło: GUS, BDL

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych działających na terenie LSR to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Według danych GUS w 2020 roku funkcjonowało 6 055 tego rodzaju podmiotów, a tylko 284 spółek handlowych. Warto jednak zwrócić uwagę na to co z jednej strony stanowi barierę w rozwoju rolnictwa – duże rozdrobnienie gospodarstw, może stanowić atut przy podejmowaniu działalności pozarolniczej, nastawionej na rozwój agroturystyki, gospodarstw opiekuńczych czy zagród edukacyjnych. Ponownie rosnąca liczba turystów oznacza konieczność rozwoju infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej, zapewnienia atrakcyjnych miejsc wypoczynku i szybszego rozwoju oferty usługowej.

Poprawa infrastruktury turystycznej z jednej strony powinna przełożyć się na wzrost zainteresowania NKJiG wśród potencjalnych odwiedzających, a z drugiej strony - do wzrostu zamożności mieszkańców i w konsekwencji wykreować wewnętrzny popyt na rynku. Stanowić to może podstawowe uzasadnienie dla podejmowania różnych działalności gospodarczych, w tym usług w ramach rekreacji i czasu wolnego (usługi gastronomiczne, hotelowe, itp.). Podczas konsultacji przeprowadzonych w ramach aktualizacji LSR w 2021 zwrócono uwagę na fakt, że lokalne firmy mają w efekcie obostrzeń pandemicznych dużo mniejsze aspiracje i możliwości inwestycyjne. Konieczność utrzymania się na rynku w czasie lockdown'u znacząco ograniczyła zasoby finansowe firm. W konsekwencji, znacząca ich część nie ma możliwości samodzielnego sfinansowania nowych inwestycji.

Wyzwania społeczne, a cele rozwojowe

Skoncentrowane wokół tematyki wypoczynku i czasu wolnego cele rozwojowe obszaru LSR związane są również z wyzwaniami społecznymi jakie stoją przed Nyskim Księstwem. rozwojowe Jednym z takich właśnie wyzwań są negatywne skutki procesów demograficznych. Społeczeństwo Nyskiego Księstwa, tak jak i w całej Polsce jest społeczeństwem starzejącym się. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią 23% wszystkich mieszkańców obszaru LSR. Według prognoz przytaczanych w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego w 2030 roku żadna z gmin województwa opolskiego odnotuje przewagi liczby osób w wieku przedprodukcyjnym względem liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Potwierdzeniem realności tych prognoz są przedstawione w poniższej tabeli dane dotyczące ludności w wieku nieprodukcyjnym.

Tabela 23. Ludność w wieku nieprodukcyjnym w 2020 roku na obszarze LSR pokazuje poniższa tabela

Nazwa	ogółem		w wieku produkcyjnym		w wieku nieprodukcyjnym (przed i po)	
	w miastach	na wsi	w miastach	na wsi	w miastach	na wsi
Powiat nyski	70 569	61 442	40 834	37 776	29 735	23 666
Glucholaży (3)	13 207	9 864	7 647	6 074	5 560	3 790
Kamiennik (2)	0	3 276	0	2 004	0	1 272
Korfantów [3]	1 738	6 822	1 039	4 308	699	2 514
Nysa - obszar wiejski (5)	0	12 998	0	7 947	0	5 051
Otmuchów [3]	6 358	6 738	3 744	4 083	2 614	2 655
Paczków (3)	6 960	4 924	4 102	2 984	2 858	1 940
Pakosławice [2]	0	3 440	0	2 198	0	1 242
Skoroszyce (2)	0	5 984	0	3 638	0	2 346
Obszar LSR:	28 263	54 046	16 532	33 236	11 731	20 810

Źródło: GUS, BDL

Wraz z zauważalnymi w całym kraju trendami demograficznymi, coraz ważniejszą grupą mieszkańców stają się seniorzy (grupa o specjalnym znaczeniu z punktu widzenia realizacji LSR) oraz osoby niepełnosprawne (grupa w niekorzystnej sytuacji). Z

konsultacji społecznych wynika też, że LGD w ramach realizacji LSR powinno się dodatkowo skupić na pomocy innym grupom szczególnie istotnym z punktu widzenia LSR, w tym kobietom i osobom młodym poniżej 25 roku życia, oraz na interakcjach pomiędzy nimi. Potwierdzają to wyniki konsultacji społecznych wskazujące najważniejsze problemy społeczne:

- niewystarczająca liczba miejsc do wspólnych spotkań, w szczególności dla osób starszych i osób młodych,
- brak komunikacji międzypokoleniowej,
- brak infrastruktury i inicjatyw umożliwiających komunikację międzypokoleniową,
- brak gospodarstw opiekuńczych,
- niewystarczająca oferta i infrastruktura spędzenia wolnego czasu (w szczególności dla kobiet, seniorów i osób młodych)
- niewystarczająca oferta kulturalna regionu zróżnicowana dla różnych przedziałów wiekowych,
- niska aktywność społeczna ludzi młodych (do 25 roku życia) wynikająca z braku działań na rzecz ich środowiska,
- niewystarczający potencjał finansowy organizacji pozarządowych, w tym działających na rzecz osób starszych i młodzieży.

Rosnąca liczba seniorów oznacza jednak również szansę dla NKJG. Jak pokazują to doświadczenia innych krajów członkowskich UE, starzenie się społeczeństwa wpływa na dynamiczny rozwój tzw. „srebrnej gospodarki”. Tym samym oferta rekreacyjno-turystyczna dedykowana dla seniorów (zarówno miejscowych jak i przyjezdnych) może być ważnym elementem rozwoju Księstwa. Na większy lokalny popyt na usługi świadczone w zakresie wypoczynku wskazywać mogą również rosnące dochody mieszkańców obszaru. Według GUS dochód na 1 mieszkańca w 6 gminach w roku 2021 był większy niż średnia dla całego województwa.

Tabela 24. Dochody na 1 mieszkańca (gminy bez miast na prawach powiatu)

Nazwa	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica
POLSKA	3 272,10	3 395,81	3 943,56	4 307,21	4 702,47	5 240,02	5 822,62	6 408,44	195,9%
OPOLSKIE	3 009,22	3 100,54	3 512,75	3 778,28	4 210,56	4 715,50	5 243,71	5 779,74	192,1%
Powiat nyski	2 873,04	2 921,45	3 453,81	3 644,54	4 060,69	4 585,05	5 489,00	5 787,11	201,4%
Glucholazy (3)	3 148,04	3 084,47	3 621,03	3 587,55	4 048,88	4 395,74	4 666,37	5 450,43	173,1%
Kamiennik (2)	4 112,49	4 410,56	4 526,26	4 594,39	4 899,77	5 257,60	5 880,29	6 512,76	158,4%
Korfantów [3]	2 980,80	3 114,51	3 481,46	3 806,61	3 997,02	4 593,22	5 232,09	6 044,80	202,8%
Nysa (3)	2 645,60	2 681,20	3 342,65	3 475,31	3 837,48	4 435,57	6 011,60	5 844,47	220,9%
Otmuchów [3]	2 966,74	3 101,99	3 424,70	3 928,18	4 575,88	4 957,71	5 598,33	6 253,36	210,8%
Paczków (3)	2 880,96	2 852,60	3 383,28	3 698,13	4 169,74	4 853,90	5 131,89	5 238,84	181,8%
Pakosławice [2]	3 079,54	2 990,46	3 284,45	3 725,07	4 290,86	4 473,69	4 979,88	5 939,62	192,9%
Skoroszyce (2)	2 652,54	2 964,19	3 286,72	3 602,77	4 158,41	5 164,60	5 461,52	5 807,46	218,9%

Źródło: GUS, BDL. Różnica - zmiana % 2014-2021 (obliczenia własne) – rok 2014 – 100%

O sytuacji materialnej mieszkańców świadczy pośrednio również dochód podatkowy na obszarze LSR według danych statystycznych zamieszczonych na stronie Ministerstwa Finansów⁵.

Tabela 25. Wskaźnik G - podstawowych dochodów podatkowych na 1 mieszkańca gminy przyjęty do obliczania subwencji wyrównawczej na 2020 r.

Kod gminy				GMINA	Wskaźnik G na 2020 r.
a	b	c	d		
16	07	01	3	GLUCHOŁAZY	1 535,57
16	07	02	2	KAMIENNIK	1 567,88
16	07	03	3	KORFANTÓW	1 002,50
16	07	05	3	NYSA	1 638,44
16	07	06	3	OTMUCHÓW	1 194,90
16	07	07	3	PACZKÓW	1 175,77
16	07	08	2	PAKOSŁAWICE	1 450,06
16	07	09	2	SKOROSZYCE	1 248,96
Średnia					1 351,76

⁵ <https://www.gov.pl/web/finanse/wskazniki-dochodow-podatkowych-gmin-powiatow-i-wojewodztw-na-2020-r>

Odzwierciedleniem rosnących dochodów mieszkańców jest zmniejszające się zapotrzebowanie na środki pomocy społecznej udzielanej w przypadku bezrobocia, ubóstwa, długotrwałej, ciężkiej choroby i niepełnosprawności. Pokazuje to tabela poniżej:

Tabela 26. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia lub ubóstwa

Obszar	Przyczyna korzystania z pomocy społecznej	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Różnica
OPOLSKIE	Bezrobocie	15 947	14 596	13 078	11 404	9 391	7 924	7 619	7 103	44,5%
Powiat nyski		3 263	2 943	2 551	2 175	1 645	1 383	1 326	1 261	38,6%
OPOLSKIE	Ubóstwo	15 853	15 124	14 565	13 058	10 891	9 709	9 152	8 913	56,2%
Powiat nyski		3 435	3 241	3 119	2 782	2 072	1 765	1 663	1 748	50,9%

Źródło: GUS, BDL. Różnica - zmiana % 2014-2021 (obliczenia własne) – rok 2014 – 100%

Spadek bezrobocia, nowe miejsca pracy i aktywizacja społeczności lokalnej ograniczają wyraźnie również liczbę beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej.

Tabela 27. Gospodarstwa domowe i osoby objęte pomocą społeczną według stanu na 2020 r.

Obszar	Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej wg kryterium dochodowego	Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego i ekonomicznych grup wieku
Powiat nyski	3 634	7 957
Głucholazy (3)	785	1 273
Kamiennik (2)	203	482
Korfantów (3)	130	237
Łambinowice (2)	139	316
Nysa (3)	979	1 706
Otmuchów (3)	953	3 001
Paczków (3)	284	551
Pakosławice (2)	94	209
Skoroszyce (2)	67	182

Źródło: GUS, BDL

Jednocześnie liczba gmin objętych LSR, którym grozi trwała marginalizacja wynosi 4.

Tabela 28. Wyciąg z listy gmin zagrożonych trwałą marginalizacją: programowanie 2021-2027

Nr	TERYT	Województwo	Powiat	Nazwa gminy
393.	160702	opolskie	nyski	Kamiennik
394.	160706	opolskie	nyski	Otmuchów
395.	160707	opolskie	nyski	Paczków
396.	160708	opolskie	nyski	Pakosławice

Źródło: <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

Wyzwaniem dla gmin obszaru LSR będzie łagodzenie niekorzystnych skutków procesów demograficznych, między innymi wynikających z migracji wewnętrznych i zewnętrznych. Jak pokazuje poniższa tabela w prawie wszystkich gminach objętych LSR na przestrzeni ostatnich lat saldo migracji jest ujemne. Wyjątkiem jest obszar wiejski gminy Nysa.

Tabela 29. Migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś)

Nazwa	zameldowania ogółem						wymeldowania ogółem					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OPOLSKIE	9 369	9 790	11 054	11 000	9 651	10 622	10 739	11 014	12 329	12 452	10 770	12 011
Powiat nyski	1 179	1 262	1 533	1 492	1 247	1 434	1 549	1 602	1 766	1 837	1 534	1 706
Głucholazy (3)	232	183	270	248	213	226	296	276	282	288	273	287
Kamiennik [2]	18	27	37	35	20	25	36	28	61	61	35	46

Korfantów (3)	68	89	100	68	67	77	140	130	141	149	124	92
Nysa - obszar wiejski (5)	168	220	269	286	233	300	145	173	183	218	192	170
Otmuchów (3)	105	126	133	158	115	156	163	183	175	187	168	191
Paczków [3]	90	95	121	101	95	103	157	123	179	162	115	148
Pakosławice (2)	42	25	37	52	35	21	52	50	56	48	35	49
Skoroszyce (2)	50	47	61	68	62	73	87	48	68	86	64	60
Obszar LSR	773	812	1 028	1 016	840	981	1 076	1 011	1 145	1 199	1 006	1 043

Źródło: GUS, BDL

Tabela 30. Saldo migracji na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś)

Nazwa	Saldo migracji na pobyt stały					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
OPOLSKIE	-1 370	-1 224	-1 275	-1 452	-1 119	-1 389
Powiat nyski	-370	-340	-233	-345	-287	-272
Glucholazy (3)	-64	-93	-12	-40	-60	-61
Kamiennik [2]	-18	-1	-24	-26	-15	-21
Korfantów (3)	-72	-41	-41	-81	-57	-15
Nysa - obszar wiejski (5)	23	47	86	68	41	130
Otmuchów (3)	-58	-57	-42	-29	-53	-35
Paczków [3]	-67	-28	-58	-61	-20	-45
Pakosławice (2)	-10	-25	-19	4	0	-28
Skoroszyce (2)	-37	-1	-7	-18	-2	13
Obszar LSR	-303	-199	-117	-183	-166	-62

Źródło: GUS, BDL, obliczenia własne

Rynek pracy

Wg raportu z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie za rok 2020, stopa bezrobocia w powiecie nyskim w grudniu 2020 roku wyniosła 9%. W porównaniu do lat ubiegłych (2018, 2019) po spadku w 2019 roku (do 7,2% z 7,8 w 2018 roku) wzrosła o 1,8 punktu procentowego. Nadal jednak, podobnie jak w poprzednich latach, przewyższyła stopę wojewódzką (6,9%) – na koniec grudnia 2020 roku o 2,1 punktów procentowych, jest również wyższa od krajowej stopy bezrobocia (6,2%).

Tabela 31. Stopa bezrobocia w powiecie nyskim w latach 2018-2020 /wg stanu na koniec roku/

rok	Polska	woj. opolskie	powiat nyski
2018	5,80%	6,30%	7,80%
2019	5,20%	5,80%	7,20%
2020	6,20%	6,90%	9,00%

Źródło: Raport z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie za rok 2020

Poniższa tabela przedstawia strukturę osób bezrobotnych w powiecie nyskim na tle województwa opolskiego. W trzech z ww. kategorii procentowy udział osób bezrobotnych w powiecie jest wyższy niż odnotowano to w województwie. Taka sytuacja zaistniała wśród osób bez kwalifikacji zawodowych, powyżej 50 roku życia i bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia. Wśród osób bezrobotnych zarejestrowanych w Urzędzie Pracy znajdują się 194 osoby niepełnosprawne. Stanowią one 5,2% wszystkich osób bezrobotnych w powiecie nyskim.

Tabela 32. Bezrobotni w woj. opolskim i powiecie nyskim wg wybranych kategorii w 2020 r. /wg stanu na koniec roku/

wybrane kategorie osób bezrobotnych	powiat nyski XII 2020		województwo opolskie XII 2020	
	liczba	%	liczba	%
ogółem zarejestrowani bezrobotni	3 757	100	24 976	100
bezrobotne kobiety	1 924	51,2	13 815	55,3
bezrobotni z prawem do zasiłku	470	12,5	3 312	13,3
zwolnieni z przyczyn zakładu pracy	134	3,6	1 131	4,5
osoby dotychczas niepracujące	298	7,9	2 511	10,1
zamieszkali na wsi	1 818	43,1	11 085	44,4
bez kwalifikacji zawodowych	1 543	41,1	8 363	33,5
bez doświadczenia zawodowego	546	14,5	4 063	16,3
kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	589	15,7	4 184	16,8
bezrobotni do 30 roku życia	803	21,4	6 109	24,5
bezrobotni do 25 roku życia	357	9,5	2 859	11,4
długotrwale bezrobotni	1 675	44,6	12 235	49
powyżej 50 roku życia	1 156	30,8	7 326	29,3
bezrobotni posiadający co najmniej 1 dziecko do 6 roku życia	766	20,4	4 847	19,4
niepełnosprawni	194	5,2	1 592	6,4
osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy	2 974	79,2	20 509	82,1
Suma:	19 004		128 917	

Źródło: Raport z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Nysie za rok 2020

Stopa bezrobocia rejestrowanego (stosunek liczby bezrobotnych zarejestrowanych do liczby cywilnej ludności aktywnej zawodowo) w Polsce, wyniosła (według GUS) na koniec 2020 r. 6,3%. W woj. opolskim bezrobocie jest nieco wyższe – 6,9%. Stopa bezrobocia na terenie powiatu nyskiego wyniosła według GUS 8,9%. Biorąc pod uwagę te wskaźniki widać, że w powiecie nyskim do którego należą gminy Nyskiego Księstwa problem bezrobocia jest większy niż w całym kraju oraz w województwie.

Tabela 33. Bezrobotni zarejestrowani na obszarze LSR według gmin (dane na koniec grudnia każdego roku)

Nazwa	ogółem stan w końcu grudnia						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Powiat nyski	7 234	6 037	5 027	3 840	3 250	2 981	3 757
Glucholazy (3)	1 354	1 154	1 048	739	633	599	756
Kamiennik (2)	192	178	152	125	119	99	128
Korfantów (3)	419	377	292	234	220	190	234
Nysa - obszar wiejski (5)	0	0	0	0	0	270	343
Otmuchów (3)	704	549	480	385	304	320	398
Paczków (3)	833	692	545	454	383	351	435
Pakosławice (2)	194	190	148	118	102	97	117
Skoroszyce (2)	331	246	188	159	151	113	146
Obszar LSR	4 027	3 386	2 853	2 214	1 912	2 039	2 557

Źródło: GUS, BDL

W ciągu ostatnich lat liczba osób bezrobotnych w każdej z gmin Nyskiego Księstwa uległa zmniejszeniu, w szczególności spadek widoczny jest w gminie Skoroszyce (spadek o blisko 56%) oraz w gminie Paczków (spadek o blisko 48%). W powiecie nyskim na koniec 2020 r. było 3 757 osób bezrobotnych (spadek o 48% w stosunku do 2014 r.), a w gminach objętych LSR 2 557 (spadek o 36,5% w stosunku do 2014 r.). Wirus SARS-CoV-2, który zaczął się rozprzestrzeniać w Polsce w pierwszym kwartale 2020 r. oraz czas pandemii negatywnie zmieniły sytuację na rynku pracy – we wszystkich gminach Nyskiego Księstwa można zaobserwować wzrost liczby osób bezrobotnych. W stosunku do 2019 r. jest to wzrost o średnio 25% wśród min objętych LSR, np.: Glucholazy 26%, Kamiennik 29%, Pakosławice 21%. Trudną sytuację na rynku pracy i wzrost liczby osób bezrobotnych w 2020 r. można określić jako sytuację wyjątkową i odbiegającą od normy. W kolejnych latach nastąpił powrót do poziomu z 2019. Liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne na terenie LSR w 2020 r. wyniosła 2 557 (1275 kobiet - 49,9% i 1282 mężczyzn - 50,1%). W

całym kraju sytuacja wygląda nieco inaczej – 46,33% stanowią mężczyźni a 53,67% kobiety, podobnie jest również biorąc pod uwagę jedynie obszary wiejskie (45,06% mężczyźni i 54,94% kobiety). Liczną grupą wśród osób bezrobotnych są również osoby po 50 roku życia. Stanowią one w poszczególnych gminach: Pakosławice – 38%, Głucholazy – 25% czy też Paczków Osiek – 33%. Sytuacja związana z rynkiem pracy kobiet, osób młodych oraz seniorów ma również odzwierciedlenie w analizie SWOT (W1). W związku z tym należy podjąć wyraźne działania zmierzające do poprawy warunków życia tych grup, zwłaszcza w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej.

4.2.2. Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Nyskiego Księstwa Jezior i Gór

Podstawowym kryterium przy wyborze specjalizacji LSR było skoncentrowanie się na obszarach, które stanowią istotne wyróżniki i mocne strony Nyskiego Księstwa, a jednocześnie zapewniają największą szansę powodzenia w kontekście możliwości rozwojowych. Proces konsultacji społecznych jednoznacznie potwierdził, że tą właśnie dziedziną jest stworzenie atrakcyjnej i rozpoznawalnej oferty wypoczynkowej, łącznie z lokalnymi produktami. Opinie mieszkańców stanowiły potwierdzenie znacznego wysiłku, który został włożony w ostatnich latach w rozwój lokalnych produktów i marki Nyskiego Księstwa Jezior i Gór. Choć ich regionalne i nawet krajowe rozpoznawalność jest obecnie większa, nadal istnieje niezrealizowany potencjał rozwojowy. Pomimo rosnącego popytu na lokalne produkty, konieczne jest nadal odpowiednie ich stymulowanie. Doświadczenia wielu krajów europejskich wskazują, że atrakcyjny produkt lokalny może być nie tylko znakomitym narzędziem promocji regionu, ale nawet głównym powodem jego odwiedzin. Potwierdzają to liczne przykłady produktów gastronomicznych (np.: piwo bawarskie, andaluzyjskie oliwki, wino z Toskanii, sery z Bretanii) lub artystycznych (np.: ceramika z Majorki, maski z Wenecji, meble z Prowansji). Przeprowadzone w toku przygotowania LSR analizy wskazują, że produkty lokalne mogą stać się kluczowym narzędziem zwiększającym rozpoznawalność oferty turystycznej Nyskiego Księstwa. Co ważne, tego rodzaju działania mają nie tylko duży potencjał innowacyjny (wykorzystanie unikalnych zasobów lokalnych), ale również synergiczny (poprzez wykorzystanie aktywności wielu niezależnych podmiotów – twórców i dystrybutorów produktów lokalnych).

Tabela 34. *Rozpoznawalność oferty wypoczynkowej: potencjał obszaru i potrzeby rozwojowe*

Obszar działania	Kluczowy potencjał obszaru	Najważniejsze potrzeby rozwojowe
Dziedzictwo kulturowe i produkty lokalne	<p>Silne i rozpoznawalne produkty lokalne jako środek do zapewnienia rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Nyskiego Księstwa Jezior i Gór.</p> <p>Następujący kluczowy potencjał obszaru może sprawić, że stanowiące ważną część dziedzictwa kulturowego produkty lokalne staną się rozpoznawalną wizytówką Nyskiego Księstwa Jezior i Gór oraz powodem jego odwiedzin:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zróżnicowane i bogate dziedzictwo kulturowe, • znane produkty lokalne - w tym wykorzystujące bogactwo kultur kresowej, góralskiej i śląskiej, • dysponujące znakomitym wyposażeniem technicznym i świetną lokalizacją Centrum Produktu Lokalnego, • rozpoznawalna marka lokalna „Nyskie Księstwo”, • doświadczenie i kompetencje w zakresie promocji produktów lokalnych, • duże zaangażowanie lokalnych interesariuszy w działania na rzecz produktów lokalnych. 	<p>Potrzeba wzmocnienia podaży i popytu na produkty lokalne</p> <p>Podstawowe potrzeby w zakresie rozwoju produktów lokalnych dot.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poszerzenia wysokiej jakości oferty produktów lokalnych, • lepszej monetyzacji produktów lokalnych, • lepszego wykorzystania dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych do promocji obszaru oraz wzmocnienia tożsamości mieszkańców.

Źródło: Opracowanie własne

Produkty lokalne jako część lokalnej gospodarki

W Polsce, podobnie jak w innych krajach Unii Europejskiej, z roku na rok rośnie zainteresowanie produktami lokalnymi, regionalnymi i tradycyjnymi. To odpowiedź konsumentów na pogarszającą się jakość żywności wytwarzanej masowo. Wielu kupujących wybiera wyroby lokalne czy regionalne produkowane w sposób tradycyjny, charakteryzujące się wysoką jakością i doskonałym, niepowtarzalnym smakiem. Rosnące zainteresowanie konsumentów decyduje o rozwoju rynku takich produktów, które coraz częściej dostępne są nie tylko na targach czy jarmarkach, ale też na specjalnych stoiskach w centrach handlowych, a nawet w niedużych sklepach osiedlowych. Do maja 2023 roku zarejestrowano 231 produktów lokalnych Nyskiego Księstwa z czego 130 stanowiły produkty spożywcze. Ważne dla tego sektora gospodarki, istotnego dla Nyskiego Księstwa, jest wsparcie przedsiębiorców i rolników w zakresie rozwoju oferty i popytu na produkty lokalne, co w konsekwencji przełoży się na poprawę rozpoznawalności

oferty wypoczynkowej Księstwa. Istotną rolę w tym zakresie odgrywać będzie prowadzone przez LGD Centrum Produktu Lokalnego, które dzięki znakomitym warunkom technicznym i lokalizacji w centrum Nysy ma niezbędny potencjał do realizacji tego typu zadań.

Produkty lokalne, a aktywizacja mieszkańców

Doświadczenia ostatnich lat potwierdzają, że produkty lokalne stanowią nie tylko obszar aktywności gospodarczej i promocyjnej, ale również mają niezwykle potencjał aktywizacji społecznej. Środowisko skupione wokół Centrum Produktu Lokalnego obejmuje bardzo zróżnicowaną grupę lokalnych aktywistów, których łączy chęć działania na rzecz lokalnej społeczności. Warto przy tym podkreślić, że analiza danych GUS wskazuje na poprawę sytuacji w zakresie zakładania stowarzyszeń i organizacji społecznych na obszarze LGD. W 2020 r. na obszarze LGD działały 293 stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz 18 fundacji. Wciąż rosnąca liczba organizacji pozarządowych świadczy o zaangażowaniu społeczności lokalnej w rozwój całego obszaru jak również swoich miejscowości. Wśród organizacji przeważają organizacje sportowe oraz działające w obszarze dziedzictwa kulturowego, związki kół gospodyń wiejskich, emerytów oraz Ochotnicze Straże Pożarne. Warto podkreślić, że w ostatnich latach nastąpił wzrost aktywności kół gospodyń wiejskich, z których bardzo wiele jest czynnie zaangażowanych w rozwój produktów lokalnych. Zgodnie z Krajowym Rejestrem Kół Gospodyń Wiejskich⁶ na terenie powiatu (bez gminy Łombanowice – 1 koło) działa 45 Kół Gospodyń Wiejskich.

Na obszarze gmin należących do LGD prowadzi działalność 76 jednostek OSP⁷ (na 382 stowarzyszenia). Ochotnicze Straże Pożarne, pokrywające siecią jednostek cały obszar LGD, są bardzo istotną, usankcjonowaną wieloletnią tradycją platformą do pobudzenia rozwoju miejscowego społeczeństwa obywatelskiego i towarzyszącego mu wolontariatu zwłaszcza wśród młodych. Nie mniej jednak, jak to wskazują wyniki konsultacji społecznych i analizy SWOT organizacje mają niewystarczający potencjał organizacyjny w zakresie samodzielnego finansowania i organizacji inicjatyw lokalnych. Stąd w nowym okresie programowania konieczne będą działania aktywizujące mieszkańców Nyskiego Księstwa oraz wzmacniające potencjał NGO.

4.3. Kluczowe grupy docelowe

Skutki wdrożenia LSR będą dotyczyć różnorodnej grupy ludzi, zarówno mieszkańców obszaru Nyskiego Księstwa, jak i turystów odwiedzających ten region. Jednakże sposób, w jaki będą odczuwać rezultaty działań, będzie zróżnicowany. Choć wszyscy mieszkańcy NKJG oraz turyści doświadczą efektów pośrednich, to efekty bezpośrednie będą dotyczyć głównie tych grup docelowych, które zostały uznane za kluczowe w kontekście potrzeb rozwojowych Nyskiego Księstwa na podstawie przeprowadzonych analiz. To podejście jest konsekwencją strategii skoncentrowania wysiłku i zasobów LGD na obszarach, które stanowią mocną stronę regionu i dają największe szanse sukcesu w kontekście wykorzystania szans rozwojowych. W rezultacie, oprócz wymienionych beneficjentów pośrednich (mieszkańcy NKJG i turyści), wdrożenie LSR będzie szczególnie istotne dla opisanych w kolejnych podrozdziałach beneficjentów bezpośrednich, w tym zwłaszcza osób z grupy znajdującej się w niekorzystnej sytuacji oraz osób z grup "o specjalnym znaczeniu dla LSR".

4.3.1. Beneficjenci

W ramach grup docelowych korzystających z realizacji LSR wskazać można trzy podstawowe podgrupy:

- **wnioskodawców** – podmioty mające możliwość wnioskowania i realizacji operacji w ramach trzech określonych na terenie LSR obszarów działania,
- **beneficjentów bezpośrednich** - osoby lub grupy społeczne, do których bezpośrednio skierowane są działania projektowe i które odniosą bezpośrednią korzyść w wyniku ich przeprowadzenia,
- **beneficjentów pośrednich** – osoby lub grupy społeczne, które odniosą pośrednią korzyść z realizacji projektu i nie będą bezpośrednio uczestniczyć w planowanych działaniach.

Szczegółowe informacje na ten temat dwóch pierwszych ze wskazanych podgrup przedstawia poniższa tabela.

---

⁶ <https://krkgw.arimr.gov.pl/>

⁷ Wykaz stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS z ewidencji Starostwa Powiatowego w Nysie stan na 18.08.2022.

Tabela 35. Grupy docelowe

Obszar działania	Wnioskodawcy	Beneficjenci bezpośredni
Atrakcyjna oferta wypoczynkowa	Wśród wnioskodawców znajdują się przede wszystkim: <ul style="list-style-type: none"> • mikro i małe przedsiębiorstwa, • rolnicy, • organizacje pozarządowe, • jednostki sektora finansów publicznych. 	Wśród beneficjentów bezpośrednich znajdują się: <ul style="list-style-type: none"> • mieszkańcy NKJG, a zwłaszcza seniorzy i ludzie młodzi, • turyści, • członkowie organizacji pozarządowych, w tym KGW, OSP, • komercyjni i niekomercyjni organizatorzy ruchu turystycznego, • komercyjni i niekomercyjni organizatorzy wydarzeń kulturalnych, • dzieci i młodzież korzystająca z innowacyjnej oferty edukacyjnej, • osoby (np.: seniorzy, niepełnosprawni) korzystające z innowacyjnych form opieki (gosp. opiekuńcze).
Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	Wśród wnioskodawców znajdują się przede wszystkim: <ul style="list-style-type: none"> • mikro i małe przedsiębiorstwa, • organizacje pozarządowe, LGD. 	Wśród beneficjentów bezpośrednich znajdują się: <ul style="list-style-type: none"> • twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, • turyści, • członkowie organizacji pozarządowych, w tym KGW, OSP, • komercyjni i niekomercyjni organizatorzy ruchu turystycznego, • komercyjni i niekomercyjni organizatorzy wydarzeń kulturalnych.

4.3.2. Grupy w niekorzystnej sytuacji

Na obszarze Nyskiego Księstwa istnieje kilka grup, które wymagają szczególnego traktowania w procesie wdrażania LSR. Wymogi konkursu dotyczące wyboru Strategii określiły również katalog grup, które mogą być uznane za "grupy w niekorzystnej sytuacji", wskazując tym samym na konieczność skoncentrowania zasobów i wysiłków LGD w określonym kierunku. Analiza danych dostępnych oraz proces konsultacji społecznych potwierdziły potrzebę wyróżnienia dwóch głównych grup osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz dwóch innych grup, które mają szczególne znaczenie dla obszaru LSR.

Za „grupę osób w niekorzystnej sytuacji” uznano kobiety i osoby niepełnosprawne wraz z opiekunami. W przypadku kobiet oprócz opinii zebranych podczas procesu konsultacji na decyzję tą wpłynęły również dane ilościowe wskazujące na wyjątkową sytuację kobiet na terenie LSR. Według danych GUS obszar LGD zamieszkiwało na koniec grudnia 2020 r. 81 581 osób, z czego 40 131 kobiet i 41 450 mężczyzn, co daje wskaźnik liczby kobiet na 100 mężczyzn w wysokości 103,3, który jest większy niż wartość średniej dla polskiej wsi tj. 101.

Kobiety zostały zidentyfikowane jako grupa w niekorzystnej sytuacji, gdyż odgrywa ona krytyczną rolę w funkcjonowaniu społeczeństwa, a poprzez jej ograniczoną aktywność społeczną i zawodową, grupa ta może być stopniowo marginalizowana.

W trakcie przeprowadzonych konsultacji kobiety wskazały, brakuje im m.in. oferty dotyczącej aktywności ruchowej i intelektualnej dla kobiet i dzieci, spotkań lokalnej społeczności integrujących pokolenia, nawiązujących do lokalnych tradycji danego obszaru, czy też miejsc gdzie można spędzić atrakcyjnie czas. Pomoc dla tej grupy powinna być zorganizowana na wielu płaszczyznach, poprzez oferty bezpośrednio celowane dla kobiet, w szczególności w zakresie aktywności zawodowej: doradztwo zawodowe, kursy, szkolenia, treningi kompetencji i umiejętności społecznych czy poradnictwo psychologiczne. W aspekcie bierności zawodowej kobiety wskazały, iż główną barierą jest brak czasu spowodowany codziennymi obowiązkami, dlatego ważną kwestią dla nich jest aktywizacja zawodowa w formie zdalnej lub stacjonarnej dopasowanej do rodzinnych obowiązków. Ponadto kobiety wskazywały na brak ciekawych ofert pracy, brak ofert pracy umożliwiających pracę zdalną oraz elastyczne godziny pracy, brak miejsc pracy blisko adresu zamieszkania - dlatego ta grupa zainteresowana jest środkami na podjęcie własnej działalności gospodarczej. Kobiety, to grupa społeczna, która chętniej korzysta ze zorganizowanych zajęć, jeżeli jest możliwość uczestnictwa w nich z dziećmi lub jeżeli jest możliwość pozostawienia dziecka pod opieką na czas trwania zajęć. Dlatego ważne dla tej grupy jest stworzenie oferty wolnego czasu i zapewnienia opieki dla dzieci, młodzieży oraz osób starszych, tak, aby kobiety miały więcej wolnego czasu, który mogą poświęcić na własny rozwój. Warto przy tym zaznaczyć, że wnioski te zostały już wielokrotnie wykorzystano w pracy Centrum Produktu Lokalnego, które organizowało wiele wydarzeń adresowanych dla dzieci. Kobiety na ogół mocniej niż mężczyźni odczuwają

również brak dziennych domów opieki dla seniorów oraz jakiegokolwiek pomocy w opiece nad osobami starszymi, chorymi i niedołączonymi (co łączy się z drugą grupą osób w niekorzystnej sytuacji - niepełnosprawnymi).

Niepełnosprawni w trakcie przeprowadzonych konsultacji wskazali jako najpoważniejsze aktualnie problemy m.in.: brak miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych, bariery drogowe i architektoniczne czy też utrudniony dostęp do niektórych atrakcji i usług. Podobnie jak w przypadku kobiet pomoc dla tej grupy powinna mieć charakter wielopłaszczyznowy. Działania te powinny skupić się przede wszystkim na aktywizacji poprzez odpowiednie szkolenia; w tym specjalistyczne; co bezpośrednio przełoży się na zatrudnienie, możliwość korzystania z rehabilitacji i usług opiekuńczych oraz terapeutycznych (gospodarstwa opiekuńcze); lub pomocy w związku z ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. W trakcie konsultacji sami niepełnosprawni wymieniając deficyty dotyczące niepełnosprawności na terenie LSR wskazywali na: potrzebę odpowiedniego transportu dla niepełnosprawnych, dodatkowych udogodnień komunikacyjnych i lepszej infrastruktury dostosowanej do potrzeb niepełnosprawnych, rehabilitacji, czy też miejsc rekreacyjnych dla osób z niepełnosprawnością. Warto jednocześnie zaznaczyć, że dużą szansą aktywizacji zawodowej dla osób niepełnosprawnych może być rozwój oferty produktów lokalnych. Ich wykonywanie, a nawet e-dystrybucja może być bowiem uniezależniona od ograniczeń związanych ze sprawnością fizyczną.

4.3.3. Grupy o specjalnym znaczeniu

Poza kobietami i niepełnosprawnymi, które uznano za „grupy w niekorzystnej sytuacji”, na terenie Nyskiego Księstwa wyróżnić można jeszcze dwie inne grupy „o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR”:

- osoby młode do 25 roku życia,
- seniorzy, od 60 roku życia,

Decyzja o specjalnym znaczeniu ww. grup wynika zarówno z efektów konsultacji społecznych jak i z przedstawionych poniżej wyników analizy danych zastanych.

Osoby młode do 25 roku życia. Obszar Nyskiego Księstwa zamieszkuje 19 293 osób w wieku do 25 roku życia co stanowi 23,4% wszystkich mieszkańców⁸. Wśród osób bezrobotnych istotną grupę w każdej gminie Nyskiego Księstwa stanowią osoby młode do 25 roku życia. Stanowią one w poszczególnych gminach: Glucholazy – 7%, Kamiennik – 6%, Korfantów – 10%, Nysa – obszar wiejski – 13%, Otmuchów – 11%, Paczków – 9%, Pakosławice – 8%, Skoroszyce – 12% (średnia dla całego obszaru LSR to 9%). Ta grupa odgrywa szczególną rolę z powodu niskiego poziomu aktywności społecznej i zawodowej, który jest głównie wynikiem braku odpowiednich ofert podnoszenia kwalifikacji, infrastruktury oraz dostępnych atrakcji kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych w obszarze LGD. Podczas przeprowadzonych konsultacji, młodzież wskazała, że najbardziej odczuwają brak ofert związanych z czasem wolnym, rekreacją i rozrywką w swoim otoczeniu. Grupa ta również podnosiła problem uzależnień, depresji i samotności. Ponadto, jest to grupa o niskiej aktywności zawodowej. Młodzież na różnych etapach edukacji nie jest odpowiednio przygotowywana przez szkoły do realnej oceny swoich możliwości na rynku pracy, podejmowania decyzji, inicjatyw i roli pracownika. W większości przypadków, młodzież nie wie, jakiego rodzaju pracy chciałaby się podejmować ani jakie zawody odpowiadają ich predyspozycjom. Dlatego też ważne jest wsparcie tej grupy w kontekście zawodowym, ponieważ młodzi ludzie bez pracy mają mniejsze możliwości prawidłowego funkcjonowania społecznego i są bardziej narażeni na demoralizację oraz patologiczne zachowania. Podczas konsultacji, przedstawiciele młodzieży wskazywali na potrzebę działań takich jak kursy i szkolenia zawodowe, staże i praktyki przygotowujące do zatrudnienia, a także treningi kompetencji społecznych. Starsza młodzież (powyżej 20 roku życia) również wyraża chęć rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej.

Seniorzy. Osoby mające co najmniej 60 lat stanowią 26,9% ludności obszaru Nyskiego Księstwa (22 142 osoby)⁹. Warto jednocześnie podkreślić, że jest to równocześnie grupa szczególnie zagrożona problemem bezrobocia. Osoby po 50 roku życia stanowią istotny odsetek bezrobotnych w poszczególnych gminach: Glucholazy – 35%, Kamiennik – 31%, Korfantów – 33%, Nysa – obszar wiejski – 27%, Otmuchów – 32%, Paczków – 33%, Pakosławice – 38%, Skoroszyce – 33% (średnia dla całego obszaru LSR to 32%). Jest to grupa szczególnie zagrożona wykluczeniem społecznym ze względu na niską aktywność społeczną i zawodową. Jest ona spowodowana w głównej mierze niewystarczającą infrastrukturą i ofertą kulturalno-rekreacyjną celowaną do

⁸ GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

⁹ GUS, www.stat.gov.pl, dane na dzień 31.12.2020 r.

tej grupy, niechęcią seniorów do wychodzenia z domu i podejmowania aktywności, barierami architektonicznymi utrudniającymi poruszanie w przestrzeni publicznej, niewystarczającą komunikacją publiczną, brakiem środków finansowych i stanem zdrowia.

Ponadto na obszarze LGD występuje niewystarczająca liczba podmiotów opieki senioralnej (domy seniora, domy dziennego pobytu, kluby seniora, gospodarstwa opiekuńcze itp.) oraz podmiotów oferujących wsparcie w codziennym funkcjonowaniu dla seniorów czy ich opiekunów oraz umożliwiających opiekę domową. Należy podkreślić, że grupa ta jest szczególnie istotna dla obszaru NKJG i procesu wdrażania LSR, gdyż jej przedstawiciele są skarbnicą wiedzy nt. tradycji, walorów przyrodniczych oraz kulturowych (zwłaszcza kulinarnych) czy też historii obszaru LGD, które mogą przekazywać kolejnym pokoleniom. Jest to bardzo istotne z punktu rozwijania produktów lokalnych na obszarze Księstwa – kwestii zgłaszanej podczas konsultacji społecznych.

4.4. Wnioski: potrzeby i potencjał LSR

Wspólny potencjał i wspólne potrzeby dnia dzisiejszego i przyszłości są wyraźnym dowodem na spójność Nyskiego Księstwa. Wyniki konsultacji społecznych, analizy SWOT oraz określenie potrzeb i celów stanowią doskonale potwierdzenie tej spójności. Praktycznie wszyscy uczestnicy konsultacji wskazywali na następujące wspólne potrzeby:

I. Atrakcyjna oferta wypoczynkowa: niedostateczna infrastruktura turystyczna i rekreacyjna, zwłaszcza w zakresie zbiorników wodnych oraz zapewnienie atrakcyjnej i rozpoznawalnej oferty wypoczynkowej - zarówno położenie Nyskiego Księstwa w sąsiedztwie dużych zbiorników wodnych, jak i pobliskie góry otwierają drzwi dla obszaru na pełnienie istotnej roli w turystyce i rekreacji w województwie opolskim. Jednakże, aby to osiągnąć, konieczne jest ulepszenie infrastruktury kulturalno-turystycznej i rekreacyjnej, zarówno w centrum miast, jak i w okolicach mniejszych obiektów turystycznych. Istotne jest, aby koncentracja turystów nie sprawiała problemów jedynie w przypadku większych atrakcji turystycznych. Szczególnie istotne jest wykorzystanie potencjału zbiorników wodnych, takich jak Jezioro Nyskie, Jezioro Otmuchowskie i Zalew Paczkowski, poprzez rozwój miejsc wypoczynku, kąpielisk oraz infrastruktury turystycznej, wraz z punktami gastronomicznymi, które serwują lokalne produkty i dania przygotowane z nich. Braki w infrastrukturze można rekompensować poprzez rozwój usług wypoczynkowych, co wzmocni i zapewni atrakcyjną ofertę turystyczną dla Nyskiego Księstwa, czyniąc ją bardziej zróżnicowaną i dostępną dla turystów. Istotną rolę odgrywają również aktywny marketing i promocja gmin, rewitalizacja wsi oraz lepsze wykorzystanie potencjału przyrodniczego i walorów obszaru. W ramach konsultacji społecznych, istotną potrzebą były atrakcyjne miejsca wypoczynku na gospodarstwach agroturystycznych, zagrodach edukacyjnych i gospodarstwach opiekuńczych. To kolejna ważna potrzeba, która łączy mieszkańców Nyskiego Księstwa, w tym przedsiębiorców i rolników.

II. Rozpoznawalna oferta wypoczynkowa: niedostateczna rozpoznawalność oferty turystycznej NKJG oraz mała podaż usług i produktów lokalnych – wykorzystanie walorów turystycznych Nyskiego Księstwa wymaga nie tylko podniesienia poziomu oferowanych usług i infrastruktury, ale również podjęcie innowacyjnych działań wzmocniających rozpoznawalność obszaru LSR. Bez wątpienia potężny potencjał w tym zakresie tkwi w produktach lokalnych. Niestety mieszkańcy Nyskiego Księstwa, jak i turyści jednogłośnie wskazują na niedostateczny rozwój oferty produktów lokalnych, ich niską dostępność oraz braki w informowaniu i promocji w tej dziedzinie. Stowarzyszenie ma za zadanie budowanie świadomości mieszkańców i turystów na temat produktów lokalnych, szczególnie poprzez stymulowanie popytu na wysokiej jakości produkty i usługi związane z Nyskim Księstwem, które jednocześnie są przyjazne dla klientów i środowiska. Te działania mogą być wzmocnione poprzez organizację specjalnych wydarzeń, które mają na celu promowanie produktów lokalnych, włączając aktywny marketing i promocję gmin Nyskiego Księstwa. Zachowanie tradycji związanych z lokalnymi produktami wymaga rozwinięcia przemysłu przetwórczego i sektora usługowego, które przyczynią się do wzbogacenia i różnorodności produktów i usług. Bez takich działań istnieje duże ryzyko marginalizacji tradycyjnych lokalnych produktów, które są istotne dla tożsamości mieszkańców Nyskiego Księstwa.

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

Plany rozwojowe dotyczące Nyskiego Księstwa Jezior i Gór określone zostały nie tylko w LSR, ale również w innych istotnych dokumentach o randze programu albo strategii. Ich poziom szczegółowości oraz zakres tematyczny determinuje przede wszystkim rodzaj i status instytucji będącej autorem takiego dokumentu. Pomimo tych różnic, wszystkie te opracowania w istotnym stopniu

oddziaływują na siebie. Tym samym konieczne jest zapewnienie ich wzajemnej spójności, komplementarności i synergii, zarówno na etapie przygotowania jak i na etapie wdrażania strategii. W ramach tego pierwszego etapu zintegrowany charakter przejawiał się przede wszystkim w samym sposobie formułowania celów i przedsięwzięć, zapewnieniu ich komplementarności i spójności. Dodatkowo, istotnym elementem był również udział przedstawicieli różnych sektorów i branż gospodarczych w procesie konsultacji społecznych. Dla etapu wdrażania natomiast, założono zastosowanie różnych metod, zaangażowanie różnych sektorów i partnerów, a także branż działalności gospodarczej w całym okresie realizacji LSR. Szczegółowy opis tych działań przedstawiono w poniższych podrozdziałach.

5.1. Spójność i komplementarność z innymi dokumentami planistycznymi

W celu przedstawienia spójności i komplementarności LSR z innymi dokumentami planistycznymi przeprowadzona została analiza porównawcza w odniesieniu do kluczowych strategii i programów opracowanych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Wyniki tej analizy zawarto w niniejszym podrozdziale.

• Zgodność LSR z celami określonymi w PS WPR

Określenie celów LSR podporządkowane było dwóm podstawowym zasadom – koncentracji działań na obszarach o największym potencjale rozwojowym oraz zapewnieniu zgodności z celami określonymi w Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-27. Przedstawiona poniżej analiza potwierdza nie tylko komplementarność LSR z zakresem wsparcia wskazanym w PS WPR, ale również istotną synergię planowanych przedsięwzięć.

Jak ilustruje to poniższa tabela każde z zaplanowanych w LSR przedsięwzięć jest zgodne z zakresem wsparcia PS WPR. Pierwszy obszar działania LSR („Oferta wypoczynkowa NKJG”) wykorzystuje określone w PS WPR możliwości w zakresie rozwoju przedsiębiorczości w zakresie szeroko rozumianego wypoczynku i kultury czasu wolnego (zakres nr 1). Działania te uzupełniane będą przez rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i usług również w zakresie wypoczynku (zakresy nr 2 i 4). Istotnym elementem „działań wypoczynkowych” będzie poprawa infrastruktury publicznej dedykowanej także wypoczynkowi (zakres nr 6). Natomiast drugi obszar działania LSR („Rozpoznawalność oferty NKJG”) dotyczyć będzie nie tylko kształtowania i rozwoju świadomości kulturowej mieszkańców (zakres nr 7) i ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (zakres nr 9), ale również wpisuje się w zakres dotyczący rozwoju przedsiębiorczości, pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych i krótkich łańcuchów żywnościowych (zakresy nr 1-3).

Warto jednocześnie podkreślić innowacyjny sposób wykorzystania możliwości działania określonych w PS WPR. W wyniku prac analitycznych dopasowano bowiem w kilku przypadkach poszczególne zakresy wsparcia do kilku przedsięwzięć, zapewniając jednocześnie spełnienie zasady koncentracji tematycznej. Sposobem na osiągnięcie tego rezultatu była identyfikacja części wspólnych między dwoma obszarami działania LSR¹⁰ oraz poszczególnymi zakresami wsparcia PS WPR. Inspiracją do tego rodzaju podejścia były podejmowane przez niektóre polskie regiony działania w zakresie określania regionalnych inteligentnych specjalizacji.

Tabela 36. Zgodność celów LSR z PS WPR 2023-2027

Zakres wsparcia PS WPR ¹¹	Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp. rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usług w zakresie wypoczynku	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne
1. Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki poprzez:			x	x	

¹⁰ tj. I) Atrakcyjna oferta wypoczynkowa, II) Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej.

¹¹ Plan Strategiczny dla WPR 2023-2027, s. 697

Zakres wsparcia PS WPR ¹¹	Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp. rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usług w zakresie wypoczynku	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne
a. podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej przez osoby fizyczne					
b. rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej					
c. rozwijanie przedsiębiorstw społecznych					
2. Rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia lub rozwijania:					
a. gospodarstw agroturystycznych		x	x	x	x
b. zagród edukacyjnych					
c. gospodarstw opiekuńczych.					
3. Rozwój współpracy poprzez tworzenie lub rozwijanie krótkich łańcuchów żywnościowych.				x	
4. Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych			x		
5. Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi					
6. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej	x				
7. Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki, wsparcie rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji i przedsiębiorczości, oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego, z wyłączeniem inwestycji infrastrukturalnych				x	x
8. Włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych osób w niekorzystnej sytuacji.	x				
9. Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi	x			x	x

Źródło: Opracowanie własne

- Zgodność celów LSR z celami strategii rozwoju województwa i programami regionalnymi**

Analiza zgodności LSR ze *Strategią Rozwój Wjewództwa Opolskiego „Opolskie 2030”* jednoznacznie wskazuje, że oba dokumenty w bardzo podobny sposób postrzegają potencjał rozwojowy regionu. Potwierdzeniem tego są między innymi trzy główne wyzwania rozwojowe województwa. „Atrakcyjne miejsca” to wyzwanie, które odwołuje się zarówno do przestrzeni zamieszkania jak i wypoczynku. Tym samym, jest spójne z przedsięwzięciami LSR odwołującymi się właśnie do wypoczynku, czyli głównie P 1.1., P 1.2, „Aktywni mieszkańcy” jest wyzwaniem zgodnym z planowanymi w LSR działania w zakresie P 1.3 oraz P 2.2. Natomiast „wyzwanie „Konkurencyjne firmy” znakomicie odpowiada przedsięwzięciom dedykowanym przedsiębiorczości i innowacyjności wykorzystującej lokalne zasoby – P 1.2, P1.3 i P 2.1. Szczegółowe potwierdzenie tej zgodności ilustruje poniższa tabela. Zaznaczyć przy tym warto, że wskazano w niej jedynie bezpośrednią komplementarność poszczególnych celów. Jednak nawet tak ostrożne podejście wskazuje, że wszystkie przedsięwzięcia LSR są zgodne z celami operacyjnymi Strategii Województwa. Warto jednocześnie zwrócić uwagę na wysoki poziom tej zgodności. Każde z przedsięwzięć LSR jest bezpośrednio komplementarne z co najmniej dwoma celami operacyjnymi województwa i czterema wynikającymi z nich kierunkami działań. Porównanie obu strategii, wojewódzkiej i lokalnej, wskazuje przede wszystkim na bardzo dużą spójność w zakresie rozwijania i dostępności usług, gospodarki opartej o współpracę, a przede wszystkim budowania marki regionu. Na poziomie określonych przez Samorząd Województwa głównych kierunków działań znajduje się szereg zagadnień spójnych z opisanymi w LSR obszarami interwencji. Potwierdza to

między innymi przykład kierunku dotyczącego „rozszerzania oferty spędzania wolnego czasu”, w którego opisie wskazano na potrzebę „wykorzystania naturalnego potencjału regionu; (...) poprawę dostępności infrastruktury (...) działania służące urozmaiceniu oferty kulturalnej, rekreacyjno-turystycznej i sportowej¹²”. Innym bardzo czytelnym potwierdzeniem zgodności obu strategii jest cel operacyjny dotyczący marki regionu. Wszystkie składające się na niego kierunki działania jednoznacznie wpisują się w przedsięwzięcia LSR zarówno w odniesieniu do wzmocnienia opartej o lokalne zasoby oferty turystyczno-wypoczynkowej jak i jej promocji. Również w odniesieniu do kwestii gospodarczych oba dokumenty zawierają podobną analizę sytuacji. Potwierdzeniem tego są między innymi te fragmenty strategii wojewódzkiej, które wskazują na potrzebę „wspierania firm rodzinnych” oraz „zakładania własnej działalności gospodarczej”. Należy również podkreślić, że w poniższej tabeli nie uwzględniono wielu innych komplementarności o charakterze pośrednim. Przykładem tego typu pośrednich zależności jest obszar dotyczący kwestii środowiskowych i klimatycznych. Choć żadne z przedsięwzięć LSR nie jest bezpośrednio dedykowane tylko tej kwestii, to przecież wszystkie planowane działania będą wpływać na osiąganie celów regionu w tym zakresie. Jednym z kluczowych narzędzi do osiągnięcia tego efektu będą stosowane przez LGD kryteria wyboru operacji, które jednoznacznie promują właśnie ochronę środowiska lub klimatu. Podobna sytuacja dotyczy również innowacyjności, która przenika praktycznie przez wszystkie planowane przedsięwzięcia. Działania proinnowacyjne będą nie tylko premiowane na poziomie kryteriów wyboru operacji, ale przede wszystkim będą wdrażane poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych, w tym związanych z produktami lokalnymi. Ich unikalność i jednoznaczne powiązanie z obszarem LSR powoduje, że przyjęte rozwiązania są innowacyjne.

Tabela 37. Zgodność celów LSR z celami strategii rozwoju województwa

Cele strategiczne ¹³	Cele operacyjne bezpośrednio powiązane z LSR	Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
		P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp. rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne
Człowiek i relacje – mieszkańcy gotowi na wyzwania i tworzący otwartą wspólnotę	Trwałe więzi społeczne				<ul style="list-style-type: none"> • integracja i aktywizacja społeczna, • rozwój społeczeństwa wielokulturowego 	<ul style="list-style-type: none"> • integracja i aktywizacja społeczna, • rozwój społeczeństwa wielokulturowego
	Rozwinięte i dostępne usługi	• rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu	• rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu	• rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu	• rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu	• rozszerzanie oferty spędzania wolnego czasu
Silna gospodarka – gospodarka inteligentna wzmocniająca konkurencyjność regionu	Gospodarka otwarta na współpracę		• rozwój przedsiębiorczości	• rozwój przedsiębiorczości	• rozwój przedsiębiorczości	
	Silne branże				• wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności firm	
	Ceniona marka regionu	<ul style="list-style-type: none"> • dbałość o zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego • budowa wizerunku Zielonego Opolskiego • rozwój silnych produktów turyst. 	<ul style="list-style-type: none"> • budowa wizerunku Zielonego Opolskiego • rozwój silnych produktów turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • budowa wizerunku Zielonego Opolskiego • rozwój silnych produktów turystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • dbałość o zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego • budowa wizerunku Zielonego Opolskiego • rozwój silnych produktów turystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • dbałość o zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego • nowoczesny marketing regionu

Źródło: Opracowanie własne

¹² Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego „Opolskie 2030”, s. 38.

¹³ jw.

Wskazana powyżej zgodność, dotyczy również innych kluczowych programów regionalnych. Bardzo istotna, zwłaszcza w kontekście innowacyjnego charakteru LSR, jest również *Regionalna Strategia Innowacji Wjewództwa Opolskiego 2030* (RSI). Dokument ten podobnie jak i LSR wskazuje na potrzebę włączenia również małych i średnich firm w procesy innowacyjne. Wskazują na to m.in. cele strategiczne II i IV, a przede wszystkim cel operacyjny II.2 „Zwiększenie liczby małych i średnich firm, w szczególności firm rodzinnych, podejmujących aktywność innowacyjną”. Zauważyć również należy, że wśród pięciu regionalnych specjalizacji inteligentnych znajdują się dwie ściśle korespondujące z zakresem działań LSR – „Technologie rolno-spożywcze” spójne z działaniami w zakresie produktów lokalnych oraz „Procesy, produkty i usługi ochrony zdrowia i jakość życia” zgodne z obszarem dotyczącym wypoczynku.

Zaplanowane w LSR cele są również zgodne z priorytetami określonymi w Programie *Fundusze Europejskie dla Opolskiego 2021-27*. Potwierdza to między innymi komplementarność lokalnej strategii, na poziomie kierunków interwencji oraz wskaźników lub kryteriów wyboru, z następującymi celami operacyjnymi zawartymi w tym dokumencie np.:

- Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecz. rozwoju społecz., gospodarcz. i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie,
- Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP (...),
- Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia,
- Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczeg. osób młodych,
- Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług (...).

W ramach wdrażania LSR planowane jest także optymalne wykorzystanie możliwości wynikających z możliwości uzyskania wsparcia z innych źródeł finansowanie (programów /strategii /funduszy). Przedstawione poniżej zestawienie wskazuje, że określone przez stowarzyszenie obszary działania są komplementarne z kierunkami interwencji założonymi przez inne instytucje. Warto zauważyć, że nawet częściowa skuteczność LGD w uzyskaniu tego rodzaju dodatkowego wsparcia, spowoduje wykorzystanie efektu synergii i istotne wzmocnienie efektów podejmowanych działań.

Tabela 38. Realizacja celów LSR z innych źródeł finansowania

Źródło finansowania	Planowany zakres działań	Cele / przedsięwzięcia LSR
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030 (Priorytet 2: Organizacje obywatelskie na rzecz dobra wspólnego).	• aktywizacja społeczna mieszkańców, zwłaszcza osób młodych i seniorów.	Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 2.2)
Program Interreg Polska-Czechy 2021-2027 Cel szczegółowy 4 (vi): wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych.	• rozwój sieci ścieżek rowerowych/tras rowerowych/single tracków, • rozwój sieci szlaków wodnych, pieszych i jeździeckich itp., • tworzenie i promocja wspólnych produktów turystycznych z czeskimi partnerami.	Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 2.1, P. 2.2)
Ministerstwo Sportu i Turystyki (Priorytet 1 - Działania na rzecz rozwoju i promocji turystyki wiejskiej/ agroturystyki)	• transfer wiedzy w zakresie dobrych praktyk w turystyce wiejskiej i agroturystyce, • promocja oferty turystycznej NKJG.	Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej (P. 1.2) Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 2.2)
Ministerstwo Sportu i Turystyki (Priorytet 2 – Wzmocnienie instytucjonalne i promocyjne regionów turystycznych oraz turystycznych marek terytorial.)	• promocja produktów lokalnych NKJG, • wykorzystanie narzędzi komunikacji cyfrowej.	Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 2.1, P. 2.2)
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu (Program Regional. Wsparcia Edukacji Ekologiczn.)	• edukacja ekologiczna mieszkańców NKJG wykorzystująca ekologiczny aspekt produktów lokalnych (konkursy, spotkania.).	Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej (P. 2.2)

Źródło: Opracowanie własne

- **Zgodność celów LSR z celami strategii rozwoju gmin i powiatów**

Ważnym elementem konsultacji społecznych, które doprowadziły do określenia celów LSR, była wymiana opinii z przedstawicielami lokalnych samorządów. Jednym z celów tego procesu było zapewnienie zgodności celów nowej strategii ze strategicznymi kierunkami interwencji publicznej na poziomie gmin. Jak potwierdza to poniższe zestawienie cel ten został osiągnięty. Trzeba jednak zaznaczyć, że nie wszystkie samorzady dysponowały aktualnymi strategiami rozwoju w momencie przygotowania LSR. W rezultacie, dla potrzeb analizy wykorzystano najbardziej aktualne opracowania wykorzystywane przez gminy jako dokumenty strategiczne.

Tabela 39. Zgodność celów LSR z celami strategii gminnych

Gmina ¹⁴	Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
	P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne
Glucholązy	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój turystyki i agroturystyki w oparciu o posiadany potencjał i chronione środowisko naturalne, • Utrzymanie i rozwój miejscowego potencjału gospodarczego. 			<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój potencjału kulturalnego i edukacyjnego, • Utrzymanie i rozwój miejscowego potencjału gospodarczego. 	
Kamiennik	<ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja turystyczna (turystyka krajoznawcza, agroturystyka, in.). 			<ul style="list-style-type: none"> • Tworzenie zakładów rzemieślniczych na terenie wiejskim gminy. • Aktywizacja turyst. (turystyka krajozn. agroturystyk) 	
Korfantów	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa bazy noclegowej i gastronomicznej, • Rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, • Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, • Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw. 			<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój oferty edukacyjnej i kulturalnej, • Wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, • Wzrost konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw. 	
Nysa	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw oraz stworzenie atrakcyjnych warunków do inwestowania i prowadzenia biznesu, • Dynamizacja rozwoju usług w oparciu o kluczowe zasoby gminy, • Efektywne wykorzystanie zasobów środowiska dla dynamizacji rozwoju gospodarczego i społecznego. • Rozwój przestrzenny obszarów wiejskich gminy Nysa jako funkcjonalnego zaplecza dla miasta. 			<ul style="list-style-type: none"> • Efektywne wykorzystanie zasobów środowiska dla dynamizacji rozwoju gospodarczego i społecznego, • Aktywizacja kapitału społecznego, • Rozwój przestrzenny obszarów wiejskich gminy Nysa jako funkcjonalnego zaplecza dla miasta. 	
Otmuchów	<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja i rozwój miejscowego potencjału gospodarczego, • Rozwój turystyki na bazie posiadanego potencjału i walorów przyrodniczych, • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury społecznej. 			<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja i rozwój miejscowego potencjału gospodarczego, • Rozwój turystyki na bazie posiadanego potencjału i walorów przyrodniczych, 	
Paczków	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększony poziom dostępności i jakości oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców, • Wysoki poziom zachowania i wykorzystania zasobów przyrodniczych, • Wzrost poziomu wykorzystania potencjału turystycznego i transgranicznego. • Wysoki poziom przedsiębiorczości i innowacyjności przedsiębiorstw 			<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększony poziom dostępności i jakości oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców, • Wysoki poziom zachowania i wykorzystania zasobów przyrodniczych, • Wzrost poziomu wykorzystania potencjału turystycznego i transgranicznego, • Rozwinięta i spójna promocja. 	
Pakosławice	<ul style="list-style-type: none"> • Kształtowanie oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej, • Rewitalizacja i odnowa wsi, • Podnoszenie konkurencyjności obszarów wiejskich, • Współpraca w ramach Lokalnej Grupy Działania. 			<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie aktywności społecznej mieszkańców gminy. • Aktywny marketing i promocja gminy. • Współpraca w ramach Lokalnej Grupy Działania. 	
Skoroszyce	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja infrastruktury oświaty, kultury i sportu, • Rozwój oferty usług kulturalnych dla różnych grup wiekowych, • Wsparcie organizacji pozarząd., stowarzyszeń i inicjatyw mieszkańców, • Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości. 			<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój oferty usług kult. dla różn. grup wiekowych, • Wsparcie organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i inicjatyw mieszkańców, • Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości 	

Źródło: Opracowanie własne

¹⁴ Strategia Rozwoju Gminy Glucholązy; Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamiennik; Strategia Rozwoju Gminy Korfantów; Strategia Rozwoju Gminy Nysa; Strategia Rozwoju Gminy Otmuchów; Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020; Strategia Rozwoju Gminy Pakosławice

Wszystkie przywołane powyżej jednostki samorządu terytorialnego zawarły w swoich dokumentach strategicznych odwołanie do obu celów LSR. Co godne podkreślenia, zgodność analizowanych powyżej dokumentów nie dotyczy tylko kierunków interwencji, ale również sposobów działania. Potwierdza to między innymi obszar dotyczący wypoczynku i kultury czasu wolnego, który podobnie jak w LGD realizowany jest przez samorządy poprzez działania dedykowane rozwojowi infrastruktury i przedsiębiorczości. W przypadku obszaru dotyczącego rozpoznawalności oferty wypoczynkowej poprzez wykorzystanie produktów lokalnych – również widać bardzo dużą zgodność planowanych kierunków działania. Warto przy tym jednocześnie podkreślić, że w części analizowanych strategii lokalnych znajdują się nawet bezpośrednie odwołania do działalności LGD.

5.2. Zapewnienie synergii różnorodnych działań

Proces wdrażania LSR zakłada wykorzystanie jak największych korzyści wynikających z szeroko rozumianej synergii i integrowania działań. Dzięki współdziałaniu różnych czynników, możliwy do uzyskania efekt będzie bowiem większy niż suma poszczególnych oddzielnych działań. Przeprowadzona podczas procesu przygotowania strategii analiza wykazała potencjał synergiczny między innymi w następujących obszarach:

- **Synergia podmiotowa** - podstawowym obszarem synergii w Nyskim Księstwie jest współpraca bardzo różnorodnych podmiotów w realizacji wspólnych celów. W każdym z trzech obszarów działania zakłada się współpracę podmiotów reprezentujących różne sektory. Na przykład Cel 1 „Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej” wykorzysta zarówno potencjał inwestycyjny gmin (P.1.1) jak i przedsiębiorców (P.1.2, P.1.3). Cennym uzupełnieniem tych działań będą operacje realizowane przez organizacje pozarządowe w ramach Celu 2 „Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej”. Skala i rodzaj realizowanych operacji będzie adekwatna do potencjału poszczególnych podmiotów, a jednocześnie doprowadzi do osiągnięcia większych rezultatów w skali całego obszaru. Synergia podmiotowa dotyczyć będzie nie tylko wnioskodawców lub członków LGD, ale również innych podmiotów realizujących działania na terenie NKJG. Jako przykład można wskazać działania realizowane w celu rozwoju lokalnej infrastruktury wykorzystywanej w celach wypoczynkowych (P.1.1). Planowane w ramach LSR inwestycje w małą infrastrukturę stanowiąc będą cenne uzupełnienie publicznych i prywatnych działań związanych z szeroko rozumianą turystyką (m.in. Centrum Przesiadkowe w Nysie, nowe obiekty hotelowe i rekreacyjne).
- **Synergia zasobów** – atrakcyjność Nyskiego Księstwa jako miejsca wypoczynku i zamieszkania w dużej mierze zależy od sposobu wykorzystania lokalnych zasobów. W tym zakresie bardzo wyraźna jest synergia. Dla osób traktujących NKJG jako miejsce wypoczynku bardzo ważna jest bowiem dywersyfikacja oferty wypoczynkowej. Jako przykład można wskazać tu m.in. możliwość rozszerzenia oferty związanej z jez. Nyskim o możliwość korzystania z zasobów przyrodniczych (m.in. ścieżki edukacyjne) lub kulturowych (liczne zabytki i produkty lokalne). Bez wątpienia tego rodzaju dywersyfikacja stanowić będzie wyróżnik Nyskiego Księstwa jako miejsca konkurującego o zainteresowanie turystów z innymi destynacjami turystycznymi. Również w zakresie poprawy jakości życia lokalnych mieszkańców bardzo dostrzegalna jest synergia na poziomie zasobów. Dzięki zasobom przyrodniczym lub kulturowym, obszar LSR stanie się bardziej atrakcyjnym miejscem zamieszkania dla ludzi ceniących sobie równowagę między życiem zawodowym i prywatnym. Warto przy tym zauważyć, że tego typu podejście jest jednocześnie odpowiedzią na określone przez Samorząd Wojewódzki wyzwanie rozwojowe „Atrakcyjne miejsca”.
- **Synergia infrastrukturalna** – planowane w ramach LSR operacje infrastrukturalne będą zgodnie z zasadami dotyczyły małej infrastruktury publicznej. Jednak sprawienie, że Nyskie Księstwo rzeczywiście będzie jednym z najbardziej popularnych miejsc wypoczynkowych w regionie (a nawet w kraju) wymaga również realizacji dużych inwestycji. Przykładem tego rodzaju inwestycji jest np. południowa obwodnica Nysy. Warto również podkreślić, że potwierdzeniem synergii w tym obszarze jest również fakt, że nowa droga powstanie z środków wojewódzkich oraz w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg. Ważnym czynnikiem mającym wpływ na efekt synergii w kontekście inwestycji infrastrukturalnych jest również zaangażowanie kapitału prywatnego. Sztandarowym przykładem w tym zakresie są znaczące projekty infrastrukturalne realizowane między innymi w duże prywatne obiekty hotelowe.
- **Synergia finansowa** – uzupełnieniem podanych powyżej informacji o wykorzystaniu różnych źródeł finansowania, jest również inny aspekt synergii finansowej. Polega ona na zwiększeniu przychodów uzyskiwanych dla danego poziomu inwestycji.

Skumulowanie na terenie Nyskiego Księstwa wielu atrakcji wypoczynkowych powinno doprowadzić do wzrostu liczby potencjalnych klientów, a tym samym popytu na świadczone usługi. W rezultacie, zrealizowane inwestycje przełożą się na zwiększenie przychodów.

- **Synergia marketingowa** – tego rodzaju synergia występuje wtedy gdy istniejące rozwiązania promocyjne, miejsca lub marki wzajemnie się wspierają. Dzięki temu możliwe jest stworzenie zgodności istniejących już na rynku produktów z nowymi produktami. Taka właśnie sytuacja będzie miała miejsce na obszarze LSR. Dzięki dynamicznemu rozwojowi produktów lokalnych i Centrum Produktu Lokalnego marka „Nyskie Księstwo Jezior i Gór” staje się coraz bardziej rozpoznawalna na terenie regionu i poza nim. Tym samym, silna marka będzie wspierała nowe produkty i usługi, które pojawią się w wyniku realizacji strategii. Poza tym, działania podejmowane na poziomie lokalnym będą stanowiły znakomite uzupełnienie kampanii promujących Opolszczyznę na poziomie regionalnym i krajowym.
- **Synergia produktowa** – ten rodzaj synergii występuje, gdy wytwarzanie nowych produktów wykorzystuje możliwości, umiejętności technologiczne lub zasoby ludzkie związane z istniejącymi produktami. Dotychczasowe doświadczenia związane z podejściem LEADER sprawiły, że na terenie Nyskiego Księstwa istnieją już rozpoznawalne i wartościowe produkty lub usługi związane z wypoczynkiem i dziedzictwem kulturowym (w tym produktami lokalnymi). Realizacja działań zaplanowanych w ramach obu celów będzie polegała między innymi na wykorzystaniu dotychczasowych produktów, kompetencji lub technologii. Poza tym, synergia będzie dostrzegalna również w zakresie wzajemnego wykorzystywania rezultatów z poszczególnych obszarów LSR. Atrakcyjność Nyskiego Księstwa jako miejsca wypoczynku (C1) wzrośnie bowiem w efekcie rozwoju produktów lokalnych (C2). Z drugiej strony popyt na produkty lokalne wzrośnie w raz z większą liczbą turystów zwabionych coraz lepszą ofertą turystyczną NKJG. Tego typu wzajemnych zależności jest oczywiście więcej i w praktyce wszystkie przedsięwzięcia mają wpływ na siebie.
- **Synergia rodzajów działań** – w ramach LSR planuje się przeprowadzenie działań zarówno infrastrukturalnych (tzw. "twardych"), jak i działań o charakterze społecznym (tzw. "miękkich"). Aby rozwiązać zgłoszone problemy dotyczące aktywności społecznej mieszkańców i poprawić jakość oferty spędzania wolnego czasu, konieczna jest synergia między działaniami infrastrukturalnymi a aktywizującymi. Realizacja ustalonych celów w ramach LSR pozwoli na efektywne wykorzystanie istniejących i planowanych inwestycji infrastrukturalnych.
- **Synergia branżowa** – konstrukcja celów LSR skutkuje tym, że głównymi podmiotami docelowymi są przedsiębiorstwa związane z szeroko pojętą branżą turystyczną. Jednakże istnieje wyraźna synergia między tymi branżami a innymi sektorami, które stanowią niezbędne wsparcie dla ich działalności, takimi jak branża usług finansowych (np. księgowość), branża usług informatycznych (np. serwis IT, strony internetowe) oraz branża budowlana (np. remonty, modernizacje obiektów).

Potencjał synergiczny opisany powyżej obejmuje wiele obszarów. Jednak kluczowe znaczenie dla spójności i komplementarności w osiągnięciu celów LSR ma szczególnie współzależność między planowanymi przedsięwzięciami a celami. Aby uzupełnić wcześniej przedstawione informacje na ten temat (włączając spójność produktową, rodzaje działań i branżowe aspekty), poniżej przedstawiono schemat zależności.

Tabela 40. Zależność i synergia między przedsięwzięciami LSR

		Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
		P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp. rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne
Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej	P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej		Dostępność wysokiej jakości miejsc wypoczynkowych zwiększy zainteresowanie NKJG jako miejscem wypoczynku dysponującego atrakcyjną infrastrukturą.	Dostępność wysokiej jakości usług wypoczynkowych zwiększy zainteresowanie NKJG jako miejscem wypoczynku dysponującego atrakcyjną infrastrukturą.	Rozwój oferty produktów lokalnych zwiększy zainteresowanie NKJG jako miejscem wypoczynku dysponującego atrakcyjną infrastrukturą.	Rosnący popyt na produkty lokalne zwiększy liczbę osób odwiedzających NKJG i korzystających z lokalnej infrastruktury.

		Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej			Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	
		P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gosp. rolnych	P 1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne
	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	Atrakcyjna ogólnodostępna infrastruktura przyciągnie klientów dla gospodarstw oferujących miejsca wypoczynkowe.		Dostępność wysokiej jakości usług wypoczynkowych przyciągnie klientów dla gospodarstw oferujących miejsca wypoczynkowe.	Rozwój oferty produktów lokalnych przyciągnie klientów dla gospodarstw oferujących miejsca wypoczynkowe.	Rosnący popyt na produkty lokalne przyciągnie klientów dla gospodarstw oferujących miejsca wypoczynkowe.
	P 1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	Atrakcyjna ogólnodostępna infrastruktura zwiększy liczbę osób zainteresowanych lokalnymi usługami wypoczynkowymi.	Dostępność wysokiej jakości miejsc wypoczynkowych zwiększy liczbę osób zainteresowanych lokalnymi usługami wypoczynkowymi.		Rozwój oferty produktów lokalnych zwiększy liczbę osób zainteresowanych lokalnymi usługami wypoczynkowymi.	Rosnący popyt na produkty lokalne zwiększy liczbę osób zainteresowanych lokalnymi usługami wypoczynkowymi.
Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	Atrakcyjna ogólnodostępna infrastruktura przyciągnie klientów dla podmiotów oferujących produkty lokalne.	Dostępność wysokiej jakości miejsc wypoczynkowych przyciągnie klientów dla podmiotów oferujących produkty lokalne.	Dostępność wysokiej jakości usług wypoczynkowych przyciągnie klientów dla podmiotów oferujących produkty lokalne.		Rosnący popyt na produkty lokalne przyciągnie klientów dla podmiotów oferujących produkty lokalne.
	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne	Atrakcyjna ogólnodostępna infrastruktura przyciągnie klientów i wpłynie na popyt na produkty lokalne.	Dostępność wysokiej jakości miejsc wypoczynkowych przyciągnie klientów i wpłynie na popyt na produkty lokalne.	Dostępność wysokiej jakości usług wypoczynkowych przyciągnie klientów i wpłynie na popyt na produkty lokalne.	Rozwój oferty produktów lokalnych przyciągnie klientów i wpłynie na popyt na produkty lokalne.	

Źródło: Opracowanie własne

5.3. Wartość dodana i korzyści z realizacji LSR

Realizacja LSR na podstawie podejścia LEADER umożliwia uzyskanie zdecydowanie więcej korzyści przy danych nakładach zasobów finansowych, rzeczowych i ludzkich. Potwierdzają to zarówno dotychczasowe doświadczenia LGD jak i analiza potencjalnych możliwości związanych z nowym okresem programowania. Do najważniejszych korzyści z realizacji LSR w oparciu o podejście LEADER należą m.in.:

- **Kompleksowość zakresu wsparcia** – bezpośredni i pośredni beneficjenci planowanych działań będą mogli skorzystać z wielu aspektów realizowanych operacji. W przeciwieństwie do działań realizowanych w ramach innych programów, które często mają wąski charakter i ograniczają się do konkretnego rodzaju projektów, podejście LEADER opiera się na łączeniu różnorodnych rodzajów działań. Dzięki temu, działania infrastrukturalne są uzupełniane przez działania edukacyjne, aktywizujące, promocyjne itp. W ten sposób, problemy takie jak jakość oferty wypoczynkowej czy aktywizacja społeczna są rozwiązywane z różnych perspektyw i za pomocą różnych narzędzi. To również tłumaczy przyjęty zakres wsparcia w ramach LSR. Realizacja działań w dwóch różnych obszarach pozwala na kompleksowe rozwiązanie problemów związanych z niedostatecznym wykorzystaniem potencjału wypoczynkowego Księstwa, jednocześnie odpowiadając na szanse i potrzeby rozwojowe związane ze zmianami społecznymi, takimi jak podnoszenie poziomu życia i wzrost oczekiwań dotyczących wysokiej jakości usług.

- **Kompleksowość źródeł finansowania** – podejście LEADER pozwala na łączenie różnych źródeł finansowania. Dzięki temu, możliwe jest zaadresowanie zdiagnozowanych potrzeb przy pomocy różnych środków (np.: JST, UE, krajowe, prywatne). Tego typu podejście zastosowano również na terenie NKJG, co zwiększa potencjał i możliwości działania LGD.
- **Partnerstwo lokalne** – cechą charakterystyczną wielu działań rozwojowych jest ich silnie skoncentrowany charakter. Zazwyczaj takie działania mają ograniczony zasięg do terenu danej gminy, a czasem nawet do konkretnej miejscowości. Dzięki podejściu LEADER w ramach LSR, możliwe jest i wręcz wymusza się realizowanie działań o szerszym zakresie. Zaangażowanie większej liczby gmin przyczynia się do bardziej zauważalnych korzyści. Potwierdzeniem tego jest wyraźny sukces marki "Centrum Produktu Lokalnego" oraz stabilność składu gmin, które są członkami stowarzyszenia LGD.
- **Aktywizacja podmiotów niepublicznych** – niski poziom aktywności mieszkańców oraz ograniczona obecność interesariuszy spoza sektora publicznego stanowią wyzwanie dla życia społeczno-kulturalnego w naszym kraju. W rezultacie, większość inicjatyw i wydarzeń jest realizowana głównie przez lokalne władze. Jednak podejście LEADER umożliwia przełamanie tego ograniczenia poprzez aktywne zaangażowanie przedstawicieli sektora pozarządowego i biznesu. Dzięki temu, istotne cele społeczne mogą być realizowane z udziałem istotnych podmiotów spoza sektora publicznego.
- **Lokalni liderzy** - dodatkową korzyścią płynącą z podejścia LEADER jest tworzenie aktywnego środowiska lokalnych liderów, którzy są gotowi do wspólnej realizacji nowych inicjatyw. Inicjowane przez Lokalną Grupę Działania (LGD) nowe działania stanowią doskonałą okazję do identyfikacji i integracji osób gotowych do pracy na rzecz swojej społeczności. W rezultacie, realizacja LSR pełni rolę katalizatora aktywności społecznej i tworzy sprzyjające środowisko dla wprowadzania ambitnych zmian na terenie LSR. Zarówno wyniki ewaluacji ex post poprzedniej strategii, jak i wyniki konsultacji społecznych potwierdzają tę tendencję. Wielu lokalnych liderów oczekuje wsparcia ze strony LGD w realizacji istotnych działań, które mają znaczenie dla Nyskiego Księstwa.
- **Sposób wdrażania** – podejście LEADER w ramach LSR wyróżnia się różnorodnością metod wdrażania operacji. Beneficjenci mają możliwość wyboru zarówno trybu konkursowego, jak i grantowego. Drugie podejście, ze względu na niższe bariery wejścia, stanowi szczególną szansę dla lokalnych aktywistów i organizacji pozarządowych, umożliwiając im realizację istotnych inicjatyw. Ponadto, tego rodzaju podejście przyczyni się również do znaczącego wzrostu potencjału tego rodzaju podmiotów. Warto zaznaczyć, że realizacja grantów umożliwi dywersyfikację wnioskodawców oraz włączenie we wdrażanie LSR podmiotów o ograniczonym potencjale finansowym. Projekty konkursowe natomiast zapewnią największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Planowane przez stowarzyszenie operacje własne zapewniają z kolei dużą skutecznością i sprawność w osiąganiu efektów o charakterze horyzontalnym, a jednocześnie priorytetowych dla LGD. Istotną rolę w procesie aktywizacji społecznej mieszkańców odgrywają również projekty realizowane w partnerstwie. Współpraca przy przygotowaniu i realizacji operacji prowadzi nie tylko do osiągnięcia założonych rezultatów, ale także sprzyja powstawaniu relacji i wzmocnieniu więzi społecznych między podmiotami z terenu LSR. W celu zapewnienia jak największej elastyczności wdrażania, LSR zakłada wykorzystanie wszystkich wymienionych powyżej metod.

Rozdział VI Cele i wskaźniki

6.1. Logika interwencji LSR

Ostatecznym efektem wdrożenia zaplanowanych w LSR działań ma być doprowadzenie do zauważalnej zmiany w dwóch kluczowych obszarach działania, stanowiących jednocześnie specjalizacje LSR:

3. Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej.
4. Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej.

Realizacja tych działań wymaga konsekwencji we wdrażaniu zaplanowanej logiki interwencji Lokalnej Strategii Rozwoju. Pojęcie to - logika interwencji - określa ciąg przyczynowo-skutkowy realizowanych w ramach Strategii celów, przedsięwzięć i wskaźników. Na poziomie operacyjnym wyróżnić należy dwa główne poziomy logiki realizacji LSR:

1. Określone na poziomie **celów** „rezultaty”, czyli zaobserwowane w trakcie realizacji LSR zmiany w grupie docelowej, a więc tych którzy korzystają z efektów sfinansowanych projektów. Cele stanowią krytyczny element logiki interwencji ponieważ są odpowiedzią na zdiagnozowane w toku przygotowania LSR najważniejsze potrzeby i problemy mieszkańców. Podstawowym celem Strategii jest zatem rozwiązanie lub co najmniej ograniczenie tych problemów.
2. Określone na poziomie **przedsięwzięć** „produkty”, czyli konkretne, mierzalne efekty realizowanych projektów. Przedsięwzięcia stanowią zestaw wielu projektów, które choć różne i realizowane przez niezależne od siebie podmioty są jednocześnie komplementarne i stanowią środek rozwiązania określonej na poziomie celu potrzeby lub problemu.

6.2. Cele

Cele LSR, które są realizowane, odnoszą się do potrzeb i problemów obszaru, które zostały dokładnie zdefiniowane podczas diagnozy i konsultacji społecznych. Jak już szczegółowo opisano w rozdziale IV niniejszego dokumentu, implementacja Strategii nie jest w stanie rozwiązać wszystkich wyzwań stojących przed Nyskim Księstwem. Przy wyborze celów zdecydowano więc o koncentracji wysiłku i zasobów na tych obszarach działania, które:

- zostały wskazane w wyniku procesu konsultacji jako najistotniejsze potrzeby,
- stanowią wyróżnik i mocną stronę obszaru i dają największą szansę powodzenia wykorzystania szans rozwojowych.

Konsekwencją przeprowadzonych diagnoz, konsultacji społecznych i analiz eksperckich było określenie najważniejszych potrzeb wymagających interwencji w ramach LSR. W odniesieniu do tych właśnie potrzeb określono cele Lokalnej Strategii Rozwoju.

Tabela 41. Zdiagnozowane problemy i odpowiadające im cele szczegółowe

Lp.	Potrzeby	Cel LSR
1.	<ul style="list-style-type: none"> • niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczny NKJG, • konieczność zapewnienia konkurencyjności oferty turystyczno-wypoczynkowej wobec rosnącej atrakcyjności innych miejsc wypoczynkowych w kraju, • niedostateczna liczba obiektów noclegowych o co najmniej średnim standardzie, • deficyty w zakresie wysokiej jakości infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, • niedostatecznie wykorzystany potencjał gospodarstw rolnych w zakresie agroturystyki, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych, • braki dotyczące zróżnicowanej i atrakcyjnej oferty usługowej w zakresie wypoczynku, • zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku dla mieszkańców, • niedostateczne wykorzystanie możliwości związanych z rozwojem „srebrnej gospodarki”. 	<p>Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej</p>
2.	<ul style="list-style-type: none"> • niedostatecznie wykorzystany potencjał turystyczny NKJG, • niewystarczająca podaż wysokojakościowej oferty produktów lokalnych, • niedostateczne wykorzystanie potencjału komercyjnego produktów lokalnych, • niedostateczne wykorzystywanie potencjału wynikającego z dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych do zapewnienia większej rozpoznawalności oferty wypoczynkowej. 	<p>Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Cel 1: Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej¹⁵

Od samego początku istnienia LGD, Nyskie Księstwo skutecznie rozwija swój potencjał w zakresie oferty wypoczynkowej. Wśród członków stowarzyszenia oraz mieszkańców terenu istnieje silna świadomość unikalnych zasobów i możliwości rozwoju w tym obszarze. Potwierdzeniem tego są wyniki konsultacji społecznych przeprowadzonych podczas przygotowywania LSR. Jednocześnie, analiza otoczenia oraz opinie interesariuszy jednoznacznie wskazują, że standard oferty wypoczynkowej w Polsce stale rośnie. Potencjalni klienci oczekują oferty o coraz wyższej jakości - zarówno w zakresie infrastruktury ogólnodostępnej, jak i usług oraz miejsc noclegowych. W odpowiedzi na te wymagania, cel numer 1 poświęcony jest zapewnieniu dostępu do atrakcyjnej oferty wypoczynkowej, skierowanej zarówno do turystów spoza obszaru LSR, jak i mieszkańców NKJG. Rozwój wysokiej jakości oferty wypoczynkowej dla mieszkańców Księstwa przyniesie poprawę jakości ich życia oraz wzmocni więzi z miejscem zamieszkania. Jednocześnie, wzrost liczby turystów przyczyni się do rozwoju gospodarczego obszaru LSR. Brak aktywnych działań

¹⁵ Na potrzeby LSR „wypoczynek” rozumiany jest jako różnorodne formy działań pozwalających na regenerację i odzyskiwanie sił w czasie wolnym od pracy, w tym zwłaszcza poprzez: turystykę, rekreację, sport, udział w wydarzeniach kulturalnych, informacyjno-edukacyjnych, społecznych, itp.

w tym obszarze negatywnie wpływa na rozwój terenu LSR. Po pierwsze, słaba oferta w zakresie czasu wolnego sprawia, że mieszkańcy zaspokajają swoje potrzeby kulturalne, sportowe i rekreacyjne poza obszarem LSR, a miejsce zamieszkania staje się jedynie "sypialnią". W konsekwencji, aktywność społeczna i związki z miejscem zamieszkania słabną. Po drugie, turyści porównują ofertę kulturalną oraz jakość infrastruktury turystycznej różnych regionów przed podjęciem decyzji o wyborze miejsca na spędzenie wolnego czasu. Układ przedsięwzięć w ramach Celu 1 został tak pomyślany, aby osiągnąć trzy główne rezultaty:

- **kompleksowy rozwój oferty wypoczynkowej** - przedsięwzięcia dedykowane zarówno infrastrukturze, usługom jak i miejscom noclegowym,
- **wyeliminowanie deficytów oferty wypoczynkowej** – uzupełnienie braków w zakresie liczby i jakości dostępnych atrakcji i miejsc noclegowych,
- **wykorzystanie dostępnych zasobów** – zagospodarowanie potencjału wypoczynkowego gospodarstw rolnych oraz zasobów kulturowych i przyrodniczych (zwłaszcza zbiorników wodnych).

Lokalne zasoby zaangażowane w realizację celu: zasoby przyrodnicze (zwłaszcza zbiorniki wodne, góry i lasy), obiekty zabytkowe, lokalne instytucje kultury, lokalni przedsiębiorcy, gospodarstwa rolne, obiekty infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, lokalne dziedzictwo kulturowe, Centrum Produktu Lokalnego.

Jak to już zaznaczono w treści Rozdziału V, zakres przedmiotowy tego celu jest spójny z zakresem tematycznym PS WPR.

Cel 2: Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej

Cel 2 stanowi dopełnienie działań zaplanowanych w ramach Celu 1. Aby Nyskie Księstwo stało się konkurencyjną destynacją wypoczynkową, niezbędne jest rozwinięcie potencjału oferty turystycznej. Jednakże, aby osiągnąć zakładane efekty, oferta ta musi być dobrze znana. Niestety, ograniczone możliwości finansowe Lokalnej Grupy Działania nie pozwalają na przeprowadzenie kosztownych kampanii promocyjnych. W związku z tym, podjęto decyzję o wykorzystaniu unikalnych i innowacyjnych zasobów terenu, takich jak produkty lokalne i dziedzictwo kulturowe. Wyniki konsultacji społecznych oraz doświadczenia innych regionów wypoczynkowych wskazują, że potencjał informacyjny związany z tymi zasobami może znacząco przyczynić się do zwiększenia rozpoznawalności oferty wypoczynkowej Nyskiego Księstwa. Mieszkańcy, którzy brali udział w spotkaniach konsultacyjnych, podkreślali potrzebę kontynuowania działań związanych z wzmocnieniem produktów lokalnych oraz wykorzystaniem bogactwa tradycji kulturowych górali, Ślązaków i kresowiaków. Warto zaznaczyć, że efekty realizacji Celu 2 odczuwają nie tylko turyści z zewnątrz, ale również mieszkańcy Nyskiego Księstwa. Wykorzystanie produktów lokalnych i dziedzictwa kulturalnego przyczyni się zarówno do zwiększenia rozpoznawalności terenu jako atrakcyjnej destynacji turystycznej, jak i do wzmocnienia tożsamości i więzi mieszkańców z NKJG. Układ przedsięwzięć w ramach Celu 2 został tak pomyślany, aby osiągnąć dwa podstawowe rezultaty:

- **zwiększenie podaży wysokiej jakości produktów lokalnych,**
- **zwiększenie widoczności i popularności lokalnej kultury, a zwłaszcza produktów lokalnych.**

Lokalne zasoby zaangażowane w realizację celu: twórcy produktów lokalnych (w tym rękodzielnicy), zasoby przyrodnicze (zwłaszcza zbiorniki wodne i lasy), obiekty zabytkowe, lokalne instytucje kultury, lokalni przedsiębiorcy, gospodarstwa rolne, zespoły ludowe, organizacje społeczne, lokalne dziedzictwo kulturowe, Centrum Produktu Lokalnego.

Jak to już zaznaczono w treści Rozdziału V, zakres przedmiotowy tego celu jest spójny z zakresem tematycznym PS WPR.

6.3. Przedsięwzięcia

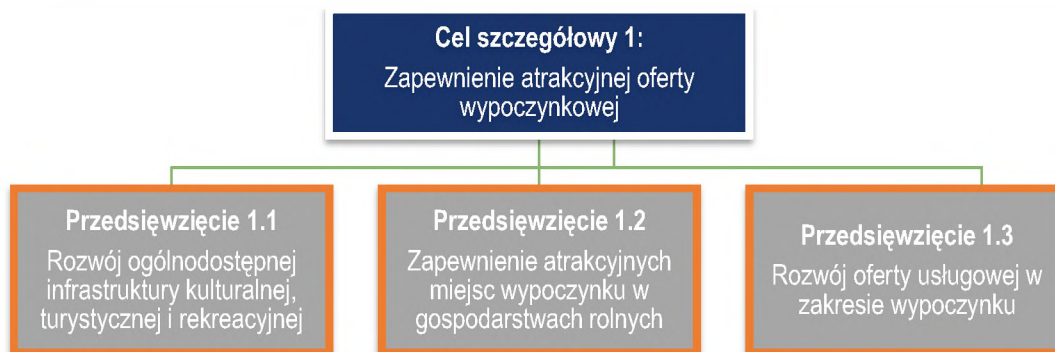

Dotychczasowe doświadczenia LGD, analiza dostępnych danych, a przede wszystkim konsultacje społeczne pozwoliły na identyfikację przyczyn składających się na potrzeby i problemy odczuwane przez mieszkańców obszaru LSR. Efekt tej analizy przedstawiony został głównie w Rozdziale IV (Analiza potrzeb i potencjału). W rezultacie wyodrębniono 5 głównych przyczyn zdiagnozowanych problemów, które w toku dalszej pracy zostały przeformułowane na przedsięwzięcia. Tak przygotowana lista potencjalnych przedsięwzięć została następnie poddana konsultacjom społecznym w ramach Grupy Roboczej ds. LSR oraz za pośrednictwem strony internetowej. Wszystkie wybrane do realizacji przedsięwzięcia spełniają następujące kryteria:

- stanowią przyczynę zdiagnozowanych w toku konsultacji społecznych potrzeb lub problemów,
- wskazują na konkretne braki w zasobach materialowych, infrastrukturalnych, usługowych w kontekście rozwiązania zdiagnozowanych potrzeb lub problemów,

- są wobec siebie rozłączne (pomimo wzajemnej spójności i synergii nie dublują się),
- są przypisane do nie więcej niż jednego celu,
- są zgodne z zakresem wsparcia określonym dla odpowiadającego im źródła finansowania.

Rysunek 1. Logika interwencji w ramach celu nr 1¹⁶

Przedsięwzięcie 1.1 *Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej*

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 1: *Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*
 Źródło finansowania: *PS WPR (zakres wsparcia nr 6)*.

Uzasadnienie:

Nyskie Księstwo jest uważane za miejsce o ogromnym potencjale rozwojowym w dziedzinie turystyki, rekreacji i kultury. Jednakże, obecny stan infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej nie odpowiada aspiracjom regionu oraz wysokim standardom narzuconym przez potencjalną konkurencję krajową i zagraniczną. Dlatego też, w ramach planu stworzenia wyróżniającej się destynacji turystycznej, Cel 1 dotyczący zapewnienia atrakcyjnej oferty wypoczynkowej będzie niemożliwy do zrealizowania bez działań w zakresie infrastruktury. Inwestycje tego typu umożliwią również korzystanie z efektu synergii z dużymi inwestycjami infrastrukturalnymi realizowanymi przez inwestorów prywatnych oraz władze regionalne i rządowe.

Sposób realizacji:

PS WPR: Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie poprawy dostępu do małej, niekomercyjnej infrastruktury publicznej np.:

- Obiekty rekreacyjne takie jak m.in.: altany, wiaty, ławki i stoły, stojaki na rowery, stacje napraw rowerów, place zabaw, tężnie, oczka wodne, huśtawki, siłownie, piaskownice, śmietniki, grille i piece ogrodowe, paleniska, mostki, murki, ścianki wspinaczkowe, itp.
- Obiekty kulturalne takie jak m.in.: świetlice, miejsca spotkań, amfiteatry plenerowe, adaptacja obiektów charakterystycznych dla terenu LSR na cele publiczne, budowa albo remont obiektów służących do celów kulturalnych, itp.
- Obiekty turystyczne takie jak m.in.: platformy i wieże widokowe, miejsca obserwacyjne, infokioski, parki, plaże, zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych, itp.

Przedsięwzięcie 1.2 *Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych*

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 1: *Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*
 Źródło finansowania: *PS WPR (zakres wsparcia nr 2)*

¹⁶W tym i kolejnych rysunkach zastosowano następującą kolorystykę w odniesieniu do źródeł finansowania: na szaro zaznaczono przedsięwzięcia z środków EFRR, na niebiesko zaznaczono przedsięwzięcia finansowane z środków EFS+, a na bordowo przedsięwzięcia z środków EFRR.

Uzasadnienie:

Nyskie Księstwo Jezior i Gór jako region oferujący szeroką gamę atrakcji turystycznych wymaga optymalnego wykorzystania wszystkich zasobów terenu LSR. Jednym z dotychczas niedocenionych zasobów są gospodarstwa rolne, które posiadają ogromny potencjał w zakresie rozwoju agroturystyki, zagród edukacyjnych czy gospodarstw opiekuńczych. Realizacja tego projektu nie tylko umożliwi zapewnienie odpowiedniej podaży miejsc noclegowych i wypoczynkowych, ale także przyczyni się do dywersyfikacji działalności gospodarstw rolnych i poprawy ich sytuacji ekonomicznej. Ponadto, rozszerzenie oferty turystycznej o nowe formy spędzania czasu związane z zasobami przyrodniczymi stanowi dodatkową korzyść dla regionu.

Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowację. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie w nowy sposób unikalnych i charakterystycznych tylko dla Nyskiego Księstwa lokalnych zasobów oraz potencjału gospodarstw rolnych. Połączenie lokalnych zasobów, zmiana charakteru funkcjonowania gospodarstw rolnych spowoduje pojawienie się nowej oferty wypoczynkowej o wysokim poziomie innowacyjności. Przedsięwzięcie zakłada wsparcie dla rolników (i ich rodzin w zakresie działalności pozarolniczej.

Sposób realizacji:

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych:

- tworzenie lub rozwijanie gospodarstw agroturystycznych,
- tworzenie lub rozwijanie zagród edukacyjnych,
- tworzenie lub rozwijanie gospodarstw opiekuńczych.

Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: obiekty noclegowe, edukacja, usługi opiekuńcze (m.in.: działy PKD 55, 85, 87, 88).

Przedsięwzięcie 1.3 *Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku*

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 1: *Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej*

Źródło finansowania: *PS WPR (zakres wsparcia nr 1)*

Uzasadnienie:

Realizacja przedsięwzięcia 1.3 stanowi uzupełnienie pozostałych działań realizowanych w ramach Celu 1, mających na celu rozwój infrastruktury (P 1.1) i miejsc wypoczynkowych (P 1.2), poprzez zapewnienie atrakcyjnej i kompleksowej oferty usługowej odpowiadającej rosnącym oczekiwaniom mieszkańców. Jest to istotne w kontekście zapewnienia synergii między działaniami infrastrukturalnymi a aktywizującymi oraz w odpowiedzi na zgłaszane podczas konsultacji społecznych problemy związane z niedostateczną aktywnością społeczną mieszkańców i ofertą spędzania wolnego czasu. Realizacja przedsięwzięcia ma na celu zaspokojenie rosnących aspiracji mieszkańców Nyskiego Księstwa, którzy łączą wysoką jakość życia ze zdrowym i aktywnym trybem życia. Przedsięwzięcie będzie szczególnie ważne dla grup w niekorzystnej sytuacji na terenie LSR, a także dla ludzi młodych i seniorów, którzy z powodów ekonomicznych lub zdrowotnych mają trudności w dostępie do usług poza terenem LSR. Istotnym aspektem realizacji przedsięwzięcia jest również wspieranie przedsiębiorczości na terenie LSR, zwłaszcza tej o charakterze innowacyjnym. Powstawanie nowych usług będzie miało pozytywny wpływ na rozwój lokalnego rynku pracy, co przyczyni się do wzrostu atrakcyjności Nyskiego Księstwa jako miejsca do zamieszkania i działalności gospodarczej.

Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowację. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie w nowy sposób unikalnych i charakterystycznych tylko dla Nyskiego Księstwa lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych. Połączenie lokalnych zasobów i nowej oferty usługowej spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności. Przedsięwzięcie dedykowane głównie ludziom młodym, seniorom oraz kobietom i osobom niepełnosprawnym, zdefiniowanym jako grupa w niekorzystnej sytuacji.

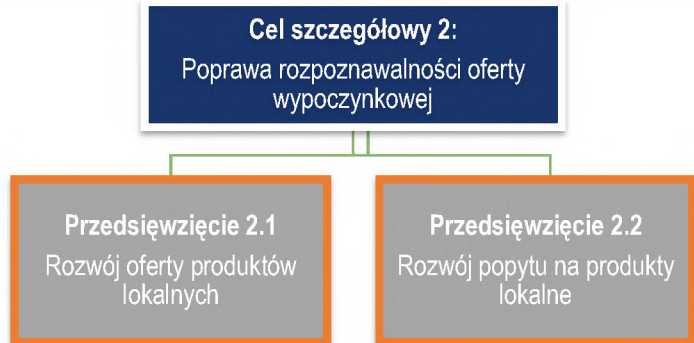
Sposób realizacji:

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie poprawy dostępu do usług dla lokalnych społeczności poprzez podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej dotyczącej usług wypoczynkowych np.:

- hotelarstwa i zakwaterowania (z wyłączeniem zakresu P 1.2),
- gastronomicznych,
- wypożyczania i używania sprzętu i nauki (m.in.: wędkarstwo, jazda konna, wspinaczka, narty wodne, windsurfing),
- animacji dla dzieci,
- kursy kompetencyjne (np.: kulinarne, zielarskie, sommelierskie, plastyczne, muzyczne, filmowe, informatyczne),
- serwisowych dla sprzętu sportowego i rekreacyjnego,
- zdrowotnych, kosmetyczne, fizjoterapii, odnowy biologicznej, itp.

Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: wypożyczanie, naprawa i konserwacja sprzętu, hotele i obiekty zakwaterowania, gastronomia, działalność rekreacyjna i wypoczynkowa, usługi kosmetyczne i fitness, edukacyjne (m.in.: działy PKD 33, 55, 56, 77, 85, 86, 93, 96).

Rysunek 2. Logika interwencji w ramach celu nr 2

Przedsięwzięcie 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 2: **Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej**

Źródło finansowania: **PS WPR (zakres wsparcia nr 1, 9)**

Uzasadnienie:

Zgodnie z wynikami przeprowadzonych konsultacji społecznych, produkty lokalne stanowią kluczowy zasób Nyskiego Księstwa, który nie jest w pełni wykorzystany. W innych regionach udowodniono już, że na bazie produktów lokalnych można prowadzić skuteczne działania gospodarcze oraz promocyjne. Jednakże, aby to osiągnąć, konieczne jest zapewnienie odpowiedniej oferty pod względem asortymentu i jakości. W ramach LSR, ważne jest poprawienie sytuacji poprzez rozwój oferty produktów lokalnych, co będzie stanowiło naturalne uzupełnienie działań podejmowanych w ramach Celu 1, związanych z zapewnieniem atrakcyjnej oferty turystycznej. Należy w tym miejscu podkreślić, że wśród produktów lokalnych NKJG znajdują się również obiekty dziedzictwa kulturowego (w tym zabytkowe), których wykorzystanie wpływa na innowacyjność i realizację obu celów LSR. Synergia między tymi działaniami wpłynie na wzmocnienie oferty produktowej Nyskiego Księstwa. Rozwój produktów lokalnych stwarza również szansę dla mieszkańców na realizację swoich pasji oraz zdobycie dodatkowego dochodu. W rezultacie, pozytywne skutki będą odczuwalne zarówno na poziomie indywidualnym, jak i zbiorowym dla całej społeczności NKJG.

Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowację. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie unikalnych i charakterystycznych tylko dla Nyskiego Księstwa lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych – ich wykorzystanie spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności.

Sposób realizacji:

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekty konkursowe. Taki sposób realizacji zapewni największą inkluzywność oraz możliwość wyboru operacji odpowiadających w największym stopniu zdiagnozowanym potrzebom i celom. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych, np.:

- półprodukty lub surowce wykorzystywane do przygotowania produktów lokalnych,
- wyposażenie, urządzenia, oprogramowanie lub części wykorzystywane do przygotowania produktów lokalnych,
- budowa, przebudowa, remont lub modernizacja przestrzeni wykorzystywanej do przygotowania produktów lokalnych,
- rewitalizacja, remont lub konserwacja obiektów, przedmiotów i urządzeń stanowiących lokalne dziedzictwo kulturowe,
- udział w szkoleniach, kursach, warsztatach, stażach lub wizytach studyjnych zapewniających kompetencje potrzebne do przygotowania produktów lokalnych.

Rodzaje działalności gospodarczej przewidywane do wsparcia np.: produkcja produktów lokalnych, gastronomia, sprzedaż detaliczna, działalność rekreacyjna i wypoczynkowa (m.in.: działy PKD 10, 31, 32, 47, 56, 93).

Przedsięwzięcie 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne

Przedsięwzięcie przyczynia się do realizacji Celu 2: *Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej*

Źródło finansowania: PS WPR (zakres wsparcia nr 7, 9)

Uzasadnienie:

Przy pomocy produktów lokalnych można skutecznie wpłynąć na poprawę rozpoznawalności Nyskiego Księstwa. Uznać je należy za bardzo atrakcyjny i skuteczny nośnik informacji. Wykorzystanie produktów lokalnych jako swego rodzaju wizytówki Nyskiego Księstwa wpłynie na wzrost zainteresowania ofertą wypoczynkową oraz zwiększenie jego rozpoznawalności jako miejsca wypoczynku. Co ważne, dzięki zaangażowaniu wielu osób zajmujących się produktami lokalnymi gwarantują one bardzo dobrą relację między nakładami, a efektami. Przedsięwzięcie 2.2 należy więc traktować jako uzupełnienie P 2.1 i dopełnienie pozostałych przedsięwzięć (z Celu 1) związanych z rozwojem potencjału wypoczynkowego Nyskiego Księstwa. Potwierdzeniem tego rodzaju spójności jest m.in. zakres operacji własnych, które mają doprowadzić do zapewnienia atrakcyjnych miejsc prezentacji produktów lokalnych. Promowanie lokalnych kultur i produktów ma również korzystny wpływ na mieszkańców Nyskiego Księstwa. Działania te nie tylko przyczyniają się do wzrostu aktywności i więzi społecznych, ale również umożliwiają rozwijanie dziedzictwa kulturowego regionu (w tym obiektów dziedzictwa kulturowego). To skuteczny sposób na budowanie tożsamości mieszkańców, szczególnie nowo przybyłych, a także poprawienie komunikacji między różnymi pokoleniami, włącznie z ludźmi młodymi i seniorami.

Przedsięwzięcie szczególnie nastawione na innowacje. Istotą przedsięwzięcia jest wykorzystanie unikalnych i charakterystycznych tylko dla Nyskiego Księstwa lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych – ich wykorzystanie spowoduje, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności.

Sposób realizacji:

Przedsięwzięcie realizowane będzie poprzez projekt grantowy i operacje własne. Realizacja grantów umożliwi dywersyfikację wnioskodawców oraz włączenie we wdrażanie LSR podmiotów o ograniczonym potencjale finansowym. Operacje własne natomiast zapewniają dużą skutecznością i sprawność w osiąganiu efektów o charakterze horyzontalnym, a jednocześnie priorytetowych dla LGD. Pomoc przyznawana będzie na zgodne z aktualnymi regulacjami operacje w zakresie rozwoju zainteresowania dziedzictwem kulturowym i produktami lokalnymi, np.:

- organizacji wydarzeń kulturalnych i informacyjnych,
- działań aktywizujących lokalne społeczności w ramach funkcjonowania Centrum Produktu Lokalnego,
- organizacji konkursów, zawodów, targów i wystaw dedykowanych produktom lokalnym i dziedzictwu kulturowemu NKJG,
- działań edukacyjnych oraz szkoleniowych z wykorzystaniem produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego NKJG,
- wymiany doświadczeń i współpracy z podmiotami zajmującymi się produktami lokalnymi lub dziedzictwem kulturowym,

- zakupu wyposażenia niezbędnego do realizacji działań związanych z rozwojem rozpoznawalności produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego,
- działań związanych z tworzeniem i funkcjonowaniem EKO Muzeum i wsi tematycznych,
- tworzenia i funkcjonowania miejsc pozwalających na prezentację dziedzictwa kulturowego i produktów lokalnych, w tym również miejsc warsztatowych dla ginących zawodów.

6.4. Specyfikacja wskaźników

Każdy z zastosowanych w LSR wskaźników dedykowany jest do konkretnego celu lub przedsięwzięcia. Wszystkie wskaźniki spełniają wymóg mierzalności i weryfikowalności, a ich planowane wartości przedstawiono w poniższej tabeli. Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników zawarto w Planie działania (Rozdział VIII).

Tabela 42. Uzasadnienie wyboru wskaźników

Cel	Nazwa	Wskaźnik
Cel 1	Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej	<ul style="list-style-type: none"> • R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (wartość: 20 tyś. osób). • R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR (wartość: 5 utworzonych miejsc pracy)
P 1.1	Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	• Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury kulturalnej, turystycznej lub rekreacyjnej (wartość: 8).
P 1.2	Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	• Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych (wartość: 10).
P 1.3	Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej w zakresie wypoczynku (wartość: 5), • Liczba operacji polegających na rozwijaniu już istniejących działalności gospodarczych w zakresie wypoczynku (wartość: 2).
Cel 2	Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej	<ul style="list-style-type: none"> • R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami (wartość: 600), • R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (wartość: 60 tyś. osób).
P 2.1	Rozwój oferty produktów lokalnych	• Liczba operacji w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych (wartość: 15).
P 2.2	Rozwój popytu na produkty lokalne	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR (wartość: 15). • Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc prezentacji produktów lokalnych (wartość: 3).

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1. Ogólna charakterystyka

Przy określaniu rozwiązań formalno-instytucjonalnych w LGD przyjęto trzy główne założenia, które miały decydujący wpływ na sposób powstawania poszczególnych procedur::

- zapewnienie zgodności z wymogami konkursu na wybór LSR oraz przepisów Ustawy Prawo o Stowarzyszeniach,
- uwzględnienie wyników konsultacji społecznych,
- wykorzystanie doświadczeń poprzedniego okresu programowania, w tym zwłaszcza wyników ewaluacji.

Efektom zastosowania powyższych założeń było podzielenie procesu formułowania procedur i regulacji wewnętrznych na trzy etapy. Na pierwszym etapie została dokonana szczegółowa analiza wymogów konkursowych, aktualnych oraz przyszłych regulacji i wytycznych dotyczących wdrażania LSR. W ramach tej analizy uwzględniono wszystkie wymagane kryteria oraz zidentyfikowano fakultatywne wymagania, które najlepiej odpowiadają specyfice LGD. W drugim etapie przeprowadzono konsultacje projektowanych rozwiązań z lokalną społecznością, w tym podmiotami uczestniczącymi we wdrażaniu poprzedniej strategii oraz z przedstawicielami grup "o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR", w tym grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji. Kluczowym punktem tych konsultacji było sformułowanie kryteriów wyboru operacji. Zebrane opinie i wnioski pozwoliły na przyjęcie ostatecznego zestawienia kryteriów. Ostatni, trzeci etap prac, polegał na formalnej kodyfikacji wypracowanych rozwiązań instytucjonalnych i ich weryfikacji przez radcę prawnego. W efekcie na potrzeby wdrażania LSR planuje się stosowanie następujących procedur, które będą dostosowywane do aktualnych wytycznych dotyczących wdrażania Strategii:

1. Procedura przeprowadzania naborów wniosków i wyboru operacji,
2. Procedura realizacji projektów grantowych w tym dokonywania wyboru grantobiorców,
3. Procedura wyboru operacji własnych LGD,
4. Procedura ustalania lub zmiany kryteriów wyboru operacji stosowanych w ramach wdrażania LSR (również dla grantów),
5. Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu,
6. Procedura aktualizacji LSR.

Ad 1) Procedura przeprowadzania naborów wniosków i wyboru operacji

To podstawowa procedura regulująca zasady i tryb przeprowadzania naboru wniosków oraz oceny operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD. Procedura reguluje postępowanie poszczególnych organów i komórek LGD, począwszy od podjęcia czynności zmierzających do ogłoszenia naboru wniosków, poprzez nabór wniosków, wzywanie wnioskodawców do złożenia wyjaśnień lub dodatkowych dokumentów, wybór operacji i rozpatrywanie ewentualnych protestów oraz opiniowanie wniosków beneficjentów dotyczących zmiany umowy o przyznanie pomocy. Zakresem procedury nie jest objęty sposób postępowania organów i komórek organizacyjnych w związku z realizacją projektów grantowych oraz operacji własnych LGD, które zostały uregulowane odrębnymi procedurami. Czynności Rady zostały uregulowane w zakresie podstawowym, tak aby nie powielać niepotrzebnie treści zawartych już w Regulaminie Rady.

Ad 2) Procedura realizacji projektów grantowych w tym dokonywania wyboru grantobiorców

Procedura reguluje zasady i tryb realizacji projektów grantowych. Podobnie jak w przypadku poprzedniej procedury czynności Rady zostały uregulowane w zakresie podstawowym, tak aby nie powielać treści zawartych już w Regulaminie Rady. Procedura ta reguluje postępowanie poszczególnych organów i komórek LGD dotyczące: ♦ podjęcia czynności zmierzających do zawarcia z zarządem województwa umowy na realizację projektu grantowego; ♦ dokonywania wyboru grantobiorców w oparciu o określone kryteria wyborów; ♦ zawierania z grantobiorcami umów o powierzenie grantu oraz sposobów zabezpieczenia przed niewywiązywaniem się grantobiorców z warunków tej umowy; ♦ rozliczania wydatków poniesionych przez grantobiorców; ♦ sprawozdawczości z realizacji zadań przez grantobiorców; monitorowania realizacji zadań przez grantobiorców; ♦ kontroli realizacji zadań przez grantobiorców; ♦ odzyskiwania grantów w przypadku ich wykorzystania niezgodnie z celami projektu grantowego lub postanowieniami umowy o powierzenie grantu.

Ad 3) Procedura wyboru operacji własnych LGD

W procedurze określono zasady i tryb przeprowadzania wyboru operacji własnych LGD. Procedura natomiast nie reguluje przeprowadzania naborów wniosków, która została uregulowana w odrębnych dokumentach. Czynności Rady zostały uregulowane w taki sposób aby nie powielać niepotrzebnie treści zawartych już w Regulaminie Rady.

Ad 4) Procedura ustalania lub zmiany kryteriów wyboru operacji stosowanych w ramach wdrażania LSR

Procedura reguluje zasady i tryb ustalania, a następnie aktualizacji kryteriów wyboru operacji stosowanych w związku z wdrażaniem LSR. Należy podkreślić, że przyjęte rozwiązania uwzględniają stosowanie mechanizmów konsultacji społecznych. Rozwiązania te okazały się bardzo skuteczne w poprzednim okresie programowania i będą kontynuowane w przyszłości.

Ad 5) Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu

Stosowana przez LGD procedura, określa zasady, tryb, terminy, zakres przedmiotowy oraz uczestników procesu monitoringu i ewaluacji. Zawarte w dokumencie informacje odnoszą się zarówno do oceny wdrażania LSR jak i funkcjonowania LGD.

Ad 6) Procedura aktualizacji LSR

W procedurze określono tryb i zasady aktualizacji LSR. Podobnie jak w przypadku procedury aktualizacji kryteriów wyboru operacji, także i w tej regulacji zakłada się bardzo szerokie stosowanie mechanizmów konsultacji społecznych. Duże znaczenie dla wyboru operacji mają poza procedurami także regulacje wewnętrzne LGD:

1. *Statut Stowarzyszenia* - określający zasady i tryb funkcjonowania LGD,
2. *Regulamin Walnego Zebrania Członków* - opisujący sposób funkcjonowania najwyższego organu stowarzyszenia, w tym między innymi przebieg walnego zebrania członków oraz kwestie przeprowadzania głosowań i wyborów.
3. *Regulamin Pracy Zarządu* - opisujący zasady i tryb działania organu realizującego funkcje kierownicze i zarządzające,
4. *Regulamin Komisji Rewizyjnej* - regulujący sposób funkcjonowaniu organu odpowiedzialnego za sprawowanie kontroli nad działalnością stowarzyszenia.
5. *Regulamin Rady* - najbardziej istotny z perspektywy wyboru i oceny operacji dokument wewnętrzny LGD. Regulamin określa między innymi kwestie członkostwa w Radzie, przygotowywania i przeprowadzania posiedzeń, głosowania, a także postępowania w razie wniesienia protestu bądź odwołania od rozstrzygnięcia Rady. Do Regulaminu załączono również wzory dokumentów wykorzystywanych podczas wyboru i oceny.
6. *Regulamin Biura* - określający zasady i tryb funkcjonowania Biura LGD, w tym również kwestie zakresu obowiązków poszczególnych pracowników oraz sposób oceny i metodykę usług doradczych i aktywizujących.

7.2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów

Opinie zebrane podczas konsultacji społecznych odegrały decydującą rolę w kształtowaniu ostatecznych kryteriów wyboru operacji. Cały proces składał się z dwóch głównych etapów. W pierwszym etapie opinie mieszkańców i liderów opinii przyczyniły się do wyników diagnozy obszaru oraz analizy SWOT. Na podstawie tych analiz opracowano projekt kryteriów, który w drugim etapie konsultacji został przedstawiony mieszkańcom oraz Grupie Roboczej ds. LSR. W wyniku tych konsultacji opracowano i zaakceptowano ostateczną wersję kryteriów. Ważne jest również podkreślenie, że doświadczenia LGD z poprzedniego okresu programowania miały istotne znaczenie dla prac nad kryteriami. W wyniku tych doświadczeń zdecydowano się na wyodrębnienie trzech głównych rodzajów kryteriów:

1. *Kryteria zgodności z LSR* - kryteria, które muszą być spełnione przez każdą operację wybraną do realizacji tj.:
  - realizacja co najmniej jednego celu oraz podniesienie wartości co najmniej jednego wskaźnika produktu przypisanego do przedsięwzięcia objętego naborem, o co najmniej jedną jednostkę miary,
  - zgodność z wymogami PS WPR oraz LSR.
2. *Kryteria podstawowe* - są to kryteria wyboru operacji, takie same dla wszystkich celów zaplanowanych w LSR.
3. *Kryteria premiujące* - są to kryteria wyróżniające poszczególne przedsięwzięcia. Ich zastosowanie ma spowodować wybór operacji o szczególnym znaczeniu dla LSR.

Należy podkreślić, że przyjęta przez LGD *Procedura ustalania lub zmiany kryteriów wyboru* zakłada proces konsultacji społecznych również na etapie zmiany kryteriów. Zgodnie bowiem z procedurą Zarząd zobowiązany jest do konsultacji treści projektu zmiany kryteriów z Radą, członkami LGD i lokalną społecznością. Konsultacje z Radą polegają na przesłaniu do Przewodniczącego Rady projektu zmiany kryteriów oraz wyznaczeniu terminu na ustosunkowanie się do tego projektu. Przewodniczący Rady konsultuje treść projektu zmian z Członkami Rady i w terminie wyznaczonym przez Zarząd przedstawia pisemne stanowisko Rady na ten temat.

Natomiast konsultacje z członkami LGD i społecznością polegają na wykorzystywaniu rozwiązań, których skuteczność została pozytywnie zweryfikowana podczas poprzedniego okresu programowania::

- *e-konsultacje* - publikacja na stronie internetowej oraz w mediach społecznościowych LGD projektu aktualizacji kryteriów wraz z uzasadnieniem wprowadzanych zmian, z możliwością zgłaszania przez zainteresowane osoby uwag do projektu,
- *spotkania konsultacyjne* - przeprowadzenie co najmniej jednego otwartego spotkania informacyjno - konsultacyjnego dotyczącego aktualizacji kryteriów. Tego rodzaju spotkania są szczególnie istotne dla osób wykluczonych cyfrowo, tj. przede wszystkim seniorów. Dlatego właśnie LGD konsekwentnie podejmuje tego rodzaju działania,
- *ewaluacja okresowa* – potrzeba zmiany kryteriów wyboru operacji jest przedmiotem corocznej ewaluacji bieżącej. Co ważne, jest to również przykład stosowania przez NKJG zasady partnerstwa poprzez umożliwienie mieszkańcom zgłaszania swoich propozycji (np.: podczas badania ankietowego lub warsztatów refleksyjnych).

Szczegółowy wykaz wszystkich przyjętych kryteriów wyboru wraz z informacją o ich powiązaniu z wynikami diagnozy oraz celami i wskaźnikami ilustrują załączniki nr 5 i 6 do LSR.

7.3. Inkluzywność i podejście partnerskie

• Inkluzywność

W wyniku procesu konsultacji zidentyfikowano grupę osób w niekorzystnej sytuacji (kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie) oraz osoby z grup szczególnie istotnych dla LSR (ludzie młodzi, seniorzy). Tego rodzaju osoby wymagają szczególnego wsparcia w operacjach realizowanych w ramach LSR. Diagnoza ta ma odzwierciedlenie w kryteriach wyboru, z których część zapewnia konkretne wsparcie dla tych grup z terenu LSR. Potwierdzają to następujące przykłady kryteriów wyboru:

- *Realizacja przez osoby z grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR, w tym z grup w niekorzystnej sytuacji* - preferowane będą operacje realizowane przez osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla LSR, w tym w niekorzystnej sytuacji,
- *Wsparcie dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji* – preferowane będą operacje, których kluczowymi odbiorcami będą osoby w niekorzystnej sytuacji,
- *Praca dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji* - preferowane będą operacje w wyniku których powstanie miejsce/a pracy dla mieszkańców obszaru Nyskiego Księstwa będących jednocześnie osobami z grupy w niekorzystnej sytuacji.
- *Aktywizacja seniorów i ludzi młodych* - preferowane będą operacje, których kluczowymi odbiorcami będą seniorzy lub młodzi.

• Podejście partnerskie

Wzmacnianie więzi i zachowań społecznych na terenie LSR to jedno z kluczowych wyzwań stojących przed Stowarzyszeniem w najbliższych latach. Wyniki konsultacji społecznych potwierdzają, że pomimo dostępu do nowoczesnych narzędzi komunikacji, coraz większym problemem jest zapewnienie wymiany informacji między poszczególnymi interesariuszami, nie wspominając już o współpracy w realizacji wspólnych celów. Jednym z możliwych sposobów zmiany tego stanu rzeczy jest wykorzystanie przewidzianych w podejściu LEADER mechanizmów zachęcających do partnerstwa. W tym celu LGD przewidziało możliwość prowadzenia **operacji realizowanych w partnerstwie** w ramach dwóch przedsięwzięć:

- **P 1.1** - partnerstwo dotyczące operacji infrastrukturalnych, zwłaszcza inwestycji typu szlaki rowerowe lub turystyczne,
- **P 2.2** – partnerstwo dotyczące rozwoju popytu na produkty lokalne.

Wszystkie wskazane powyżej obszary zakładają prowadzenie operacji realizowanych w partnerstwie czyli takich, które realizowane będą przez partnerów z obszaru jednej LSR. Tym samym, stanowić to będzie odpowiedź na wyzwania związane z niedostateczną wymianą informacji między lokalnymi podmiotami oraz niewykorzystaniem potencjału wynikającego ze współpracy. Dodatkowo, na potrzeby wzmacniania podejścia partnerskiego opracowane zostały następujące **kryteria wyboru**:

- *Partnerstwo* - preferowane będą operacje realizowane w partnerstwie na obszarze LSR,
- *Partnerstwo produktu lokalnego NKJG* - preferowane będą operacje realizowane w ramach partnerstwa użytkowników znaku produktu lokalnego NKJG.

Dopełnieniem powyższych mechanizmów wspierania podejścia partnerskiego będą również działania polegające na **animowaniu** podmiotów z obszaru objętego LSR do współpracy z innymi podmiotami. Tego rodzaju działania polegać będą m.in. na szkoleniach,

spotkaniach aktywizacyjnych, prezentacji dobrych praktyk, kojarzeniu partnerów. Będą one dotyczyć wszystkich wskazanych powyżej przedsięwzięć przewidujących realizację operacji w partnerstwie. Warto jednak zaznaczyć, że szczególne miejsce dla tego typu działań przewidziano zwłaszcza w P 2.2, gdzie planowane są operacje własne.

7.4. Projekty grantowe i operacje własne

Projekt grantowy prowadzony będzie w ramach przedsięwzięcia 2.2 (*Rozwój popytu na produkty lokalne*). Zakres projektu dotyczyć będzie oddolnych inicjatyw aktywizujących lokalną społeczność poprzez organizację wydarzeń, działań aktywizujących, edukacyjnych lub zakupu wyposażenia niezbędnego do realizacji celów związanych z rozwojem rozpoznawalności produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego (opis w Rozdziale VI). LGD planuje przeznaczyć na realizację projektu grantowego 67 915 EUR.

LGD planuje **operacje własne w** ramach przedsięwzięcia 2.2 (*Rozwój popytu na produkty lokalne*). Planuje się podjęcie działań związanych przede wszystkim z rozwojem rozpoznawalności produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego poprzez wykorzystanie możliwości infrastrukturalnych i kompetencyjnych Centrum Produktu Lokalnego.

7.5. Innowacyjność LSR

- **Definicja innowacyjności i zastosowanie w LSR**

W ramach wdrażania LSR stosowana będzie następująca definicja innowacji:

Innowacja - zmiana mająca na celu wdrożenie na obszarze objętym LSR nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).

Jednocześnie na potrzeby oceny operacji zdefiniowano również następujące rodzaje innowacji:

- innowacja produktowa - wprowadzenie na rynek nowego towaru lub usługi lub znaczące ulepszenie oferowanych uprzednio towarów i usług;
- innowacja procesowa - wprowadzenie do praktyki nowych lub znacząco ulepszonych metod produkcji lub dostawy;
- innowacja marketingowa - zastosowanie nowej metody marketingowej obejmującej znaczące zmiany w wyglądzie produktu, jego opakowaniu, pozycjonowaniu, promocji, polityce cenowej lub modelu biznesowym, wynikającej z nowej strategii marketingowej przedsiębiorstwa;
- eko-innowacja – nowy lub istotnie ulepszony produkt (wyrób lub usługa), proces, metoda organizacyjna lub marketingowa, która przyniesie korzyści dla środowiska w porównaniu z rozwiązaniami alternatywnymi,
- innowacja w kontekście lokalnym - nowy sposób wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych lub społecznych.

Zapewnienie konkurencyjności i odpowiedniego rozwoju obszaru LSR wymaga innowacyjnego podejścia w każdym obszarze działalności. Dlatego LGD będzie stosować „Innowacyjność” jako podstawowe kryterium przy wyborze wszystkich operacji, w ramach każdego z przedsięwzięć. Warto jednak zauważyć, że pięć przedsięwzięć jest szczególnie nastawionych na innowacje (P 1.2, P 1.3, P 2.1 i P 2.2). Wynika to z faktu, że ich istotą jest wykorzystanie unikalnych i charakterystycznych tylko dla NKJG lokalnych zasobów, zwłaszcza przyrodniczych i kulturowych. Ich wykorzystanie spowoduje więc, że przyjęte rozwiązania będą charakteryzowały się wysokim poziomem innowacyjności. Również przedsięwzięcie P 1.1 posiada duży potencjał innowacyjny, gdyż dzięki realizowanym operacjom beneficjenci będą mogli korzystać z nowych kompetencji, nowoczesnej infrastruktury, wyposażenia, sprzętu i usług, których zakup bez wsparcia z LSR byłby niemożliwy.

- **Animowanie do wdrażania innowacji**

W celu animowania do podejmowania realnych działań innowacyjnych w kryteriach wyboru operacji dokonano rozróżnienia i priorytetyzacji między trzema rodzajami innowacji:

- **Innowacyjność „kreatywna”**(3 pkt) - powstaje w wyniku prac naukowo-badawczych lub nowego wykorzystania wiedzy, dotyczy wprowadzenia nowych produktów, usług, procesów lub metod do tej pory nieobecnych na terenie LSR .
- **Innowacyjność „imitująca”**(2 pkt) - wzorowana jest na wcześniej powstałych produktach, usługach i procesach. Dotyczy ulepszenia istniejących już wcześniej na terenie LSR produktów, usług, procesów lub metod.
- **Innowacyjność „pozorna”**(0 pkt) - drobne zmiany pozorujące nowości, nieróżniące się znacząco od produktów, usług lub procesów istniejących już wcześniej na terenie LSR.

Poza zachęceniem do innowacyjności na poziomie oceny operacji, LGD planuje również uwzględnienie tej tematyki w komunikacji z mieszkańcami, zarówno bezpośredniej jako jeden z tematów spotkań, jak i pośredniej przy wykorzystaniu mediów społecznościowych. Szczególne znaczenie będzie tu miała zwłaszcza prezentacja i popularyzacja najbardziej innowacyjnych rozwiązań wdrażanych przez beneficjentów. Dodatkowym narzędziem wykorzystywanym w ramach animacji do wdrażania innowacji będą również operacje własne LGD, w ramach których prezentowane będą dobre praktyki.

- **Opis planowanych metod wdrożenia innowacji i ich oczekiwanego wpływu**

Kryteria wyboru operacji jednoznacznie wskazują, że preferowane będą operacje wprowadzające innowacyjne rozwiązania na obszarze NKJG. Specjalne kryterium wyboru operacji dedykowane właśnie innowacyjności będzie stosowane do oceny wszystkich operacji. Warto jednocześnie zauważyć, że wdrażanie innowacyjności przez grupy docelowe LSR będzie również stymulować podejmowanie tego typu działań w innych sektorach gospodarki. Należy się spodziewać tzw. efektu dyfuzji innowacji, gdy część podmiotów z terenu LSR będzie wzorować się na nagłaśnianych przykładach innowacyjnych działań, wybierając rozwiązania nowoczesne, niestandardowe, o innowacyjnym charakterze. Założyć należy również, że na terenie LSR zainicjowany zostanie tzw. „proces przedsiębiorczego odkrywania”, którego pozwoli na identyfikowanie nowych możliwości biznesowych i innowacji. W efekcie możliwe będzie wykrycie potencjalnych źródeł innowacyjności oraz wskazanie na sposoby ich rozwijania i wdrożenia w praktyce.

VIII Plan działania

Proces wdrażania LSR obejmuje okres sześciu lat od roku 2024 do roku 2029. W okresie tym, Lokalna Grupa Działania będzie musiała efektywnie i skutecznie wydać 2 500 000 EUR przeznaczonych na realizację strategii. Co ważne, harmonogram realizacji poszczególnych celów musi uwzględniać wymogi dotyczące tempa wydatkowania środków. W rezultacie, przy tworzeniu planu działania uwzględniono następujące obowiązki wynikające z umowy ramowej:

- do 30 czerwca 2026 r. udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości co najmniej 40% środków,
- do 31 grudnia 2027 r. udzielenie wsparcia na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości co najmniej 80% środków.

Biorąc pod uwagę wymogi umowy ramowej Lokalna Grupa Działania zdecydowała, aby najbardziej kosztochłonne operacje – związane z inwestycjami infrastrukturalnymi (P 1.1) – zrealizować w terminie pierwszego kamienia milowego PS WPR (30.06.2026). Tego rodzaju podejście zapewni spełnienie wymogów formalnych, a jednocześnie pozwoli stosunkowo szybko korzystać interesariuszom z efektów realizacji LSR. W oparciu o takie właśnie dwa założenia zdecydowano również, aby większość pozostałych zaplanowanych działań przeprowadzić do końca roku 2026 (blisko 80% całego budżetu) lub 2027 (ponad 95% całego budżetu). W tym właśnie okresie realizowane będą również operacje z pozostałych przedsięwzięć o wysokim udziale w budżecie LSR (P 2.1 i P 1.2). Intensyfikacja działań w pierwszej połowie okresu wdrażania stanowi również odpowiedź na wyniki diagnozy potrzeb NKJG i analizy otoczenia zewnętrznego. Zapewnienie konkurencyjności obszaru LSR wobec innych destynacji wypoczynkowych wymaga działań dynamicznych, których efekty będą odczuwalne stosunkowo szybko. Warto jednocześnie podkreślić, że zasadność przyjętego podejścia potwierdzają również wyniki konsultacji społecznych. Zwracano podczas nich uwagę na to, że takie tempo realizacji LSR pozwoli z jednej strony wyjść naprzeciw oczekiwaniom związanym z szybkim uruchomieniem środków, a z drugiej strony, ograniczy negatywne efekty inflacji (rosnące koszty operacji). Realizację projektu grantowego zaplanowano w 2026 roku, tak aby stosunkowo szybko wykorzystać ten bardzo skuteczny środek aktywizacji społecznej, ale jednocześnie wspomóc realizację celu zapewnienia rozpoznawalności oferty wypoczynkowej NKJG. Bardzo ważne dla wzmocnienia produktów lokalnych trzy operacje własne będą realizowane konsekwentnie rok po roku w okresie od 2026 do 2028 roku. Takie podejście jest adekwatne do potencjału finansowo-organizacyjnego LGD. Szczegółowy harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu i rezultatu znajduje się w załącznikach do LSR.

IX Plan finansowy LSR

9.1. Opis źródeł finansowania LGD

LSR Nyskiego Księstwa ma charakter monofunduszowy, co oznacza że realizowane w jej ramach działania finansowane będą tylko z EFRROW (PS WPR). Fundusz ten stanowić będzie bezpośrednie źródło finansowania LSR. Zgodnie z wymogami konkursu na wybór LSR, przy określeniu wielkości budżetu uwzględniono fakt, że na terenie LSR mieszka ponad 80 tys. ludności wiejskiej. W rezultacie zastosowano adekwatne poziomy finansowe określone w dokumentacji konkursowej dla PS WPR. Budżet LSR uwzględnia również limity dotyczące maksymalnej wielkości środków (m.in.: do 40% środków LSR na operacje JSFP oraz do 20% środków na operacje własne). Środki z PS WPR przeznaczone będą zarówno na wdrażanie Strategii jak i na proces zarządzania. Szczegółowe wskazanie środków finansowych w podziale na zakres wsparcia ilustruje budżet, stanowiący załącznik do LSR.

9.2. Powiązanie źródeł finansowania z celami LSR

Struktura wewnętrzna budżetu LSR wynika zarówno z wymogów konkursu na wybór strategii, jak i z konsultacji społecznych. Kluczową zasadą jaką przyjęto przy konstruowaniu budżetu było zapewnienie jednoznacznego i przejrzystego powiązania źródeł finansowania z zakładanymi efektami. Jak to już szczegółowo przedstawiono w rozdziale VI, do każdego przedsięwzięcia przypisane zostało źródło finansowanie oraz wskaźniki finansowe i rzeczowe:

- **P 1.1 - PS WPR:** z racji na przewidywany rodzaj operacji (infrastruktura) jest to najbardziej kosztochłonne przedsięwzięcie LSR (900 tys. EUR – 36% budżetu), które będzie realizowane przez JSFP.
- **P 1.2 - PS WPR:** przewidywany zakres operacji i wnioskodawcy (gospodarstwa rolne) wpisują się w priorytety PS WPR, a wielkość środków (335 tys. EUR) jest adekwatna dla zdiagnozowanych na podstawie fiszek projektowych potrzeb. Podkreślić jednocześnie należy, że zakres przedsięwzięcia stanowi odpowiedź na priorytety PS WPR, wskazujące na potrzebę wsparcia rolników prowadzących działalność rolniczą w małych gospodarstwach (i ich rodzin) w zakresie: agroturystyki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych.
- **P 1.3 - PS WPR:** doświadczenia z realizacji podobnego rodzaju przedsięwzięcia w poprzednim okresie programowania wpłynęły na relatywnie umiarkowaną wielkość wskaźników finansowych i rzeczowych (333 tys. EUR).
- **P 2.1 - PS WPR:** przewidywany zakres operacji (produkty lokalne) wpisują się w priorytety PS WPR, a stosunkowo duża wielkość środków (532,5 tys. EUR) jest adekwatna do wyniku konsultacji społecznych oraz formułowanych przez potencjalnych wnioskodawców potrzeb. Warto również podkreślić, że zgodnie z założeniami istotną grupą beneficjentów działań podejmowanych w ramach tego przedsięwzięcia będą osoby z grup w niekorzystnej sytuacji kobiety, a także seniorzy i ludzie młodzi. Dotychczasowe doświadczenia LGD potwierdzają bowiem dużą aktywność tych właśnie odbiorców w zakresie produktów lokalnych.
- **P 2.2 - PS WPR:** o wielkości alokowanych środków (399,5 tys. EUR) zdecydował rodzaj planowanych działań w zakresie produktów lokalnych jak też i sposób ich realizacji (operacja własne, granty). Podobnie jak w P 2.1, istotną grupą beneficjentów działań podejmowanych w ramach tego przedsięwzięcia będą osoby z grup w niekorzystnej sytuacji kobiety, a także seniorzy i ludzie młodzi.

X Monitoring i ewaluacja

10.1. Zasady monitorowania i ewaluacji

Okres wdrażania LSR obejmuje sześć lat, od roku 2024 do roku 2029. W tak długim okresie czasu bardzo prawdopodobne jest wystąpienie zdarzeń mających negatywny wpływ na funkcjonowanie biura LGD oraz samą realizację strategii. Aby zapewnić wysoką skuteczność i efektywność podejmowanych działań opracowano szczegółowe zasady monitoringu i ewaluacji.

Zasady **monitoringu** zakładają stałe i systematyczne zbieranie oraz analizowanie informacji zarówno na temat funkcjonowania LGD oraz stanu realizacji LSR. Monitoring prowadzony będzie przez pracowników Biura LGD, których w procesie analizy danych

wspomaga również Zarząd LGD. W ramach monitoringu gromadzone będą dane finansowe (zwłaszcza stan realizacji budżetu) oraz rzeczowe (przede wszystkim stan realizacji wskaźników LSR). Załączona do strategii procedura szczegółowo określa zakres przedmiotowy i podmiotowy monitoringu, rodzaj gromadzonych danych, a także sposób i okres pomiaru. Procedura określa również dane i wskaźniki, które będą zbierane przez cały okres wdrażania LSR. Poza samym gromadzeniem danych procedura określa również mechanizmy analizy i wykorzystywania wyników monitoringu. O ile monitoring jest procesem ciągłym, to **ewaluacja** LSR ma charakter przede wszystkim zaplanowany i okresowy. Nie mniej jednak, w przypadku sytuacji wyjątkowych lub kryzysowych opracowane przez LGD procedury zakładają również ewaluację doraźną. Celem ewaluacji jest ocena wartości interwencji publicznej w ramach LSR dokonana przy uwzględnieniu kryteriów skuteczności, efektywności, istotności, użyteczności i trwałości. Założono realizację trzech podstawowych rodzajów ewaluacji: ex ante, bieżącej oraz ex post.

Ewaluacja ex ante przeprowadzona została jeszcze na etapie przygotowania LSR. W ramach tej oceny sprawdzono jakość rozwiązań organizacyjnych i proceduralnych LGD, zwłaszcza tych dotyczących funkcjonowania Biura i naboru wniosków. Poza tym, ewaluacja ex ante obejmowała również weryfikację istotności i spójności założonych celów. W tym celu wykorzystano wyniki konsultacji społecznych, analizę SWOT oraz metodę matrycy logicznej.

Ewaluacja bieżąca realizowana będzie przez Biuro i Zarząd w pierwszym kwartale każdego roku od 2025 do 2029. Okres oceny obejmować będzie wydarzenia z roku poprzedniego. Jej celem będzie systematyczna ocena stanu realizacji LSR i inicjowanie ewentualnych działań korygujących. Ewaluacja będzie miała zarówno charakter formatywny (funkcjonowanie Biura i Rady) jak i konkluzywny (wdrażanie LSR). Przy ocenie bieżącej szczególna uwaga zostanie zwrócona na realizację Planu działania i Planu komunikacji oraz budżetu LSR. Szczegółowe informacje na temat elementów objętych badaniem oraz sposobu oceny znajdują się w procedurze monitoringu i ewaluacji stanowiącej załącznik do LSR.

Ewaluacja ex post zostanie przeprowadzona na zakończenie wdrażania LSR w 2028¹⁷ r. Ocena obejmować będzie wydarzenia z całego dotychczasowego okresu wdrażania strategii. Celem badania będzie przede wszystkim ocena skuteczności i efektywności podjętych działań, oraz weryfikacja użyteczności i trwałości osiągniętych efektów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Ewaluacja będzie miała charakter formatywny (funkcjonowanie Biura, Rady i Zarządu) i konkluzywny (wdrażanie LSR). Wśród elementów objętych ewaluacją znajdują się wszystkie wskaźniki rzeczowe i finansowe, a także objęte monitoringiem mierniki odnoszące się do funkcjonowania LGD. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na grupy w niekorzystnej sytuacji, innowacyjność i realizację zasady partnerstwa. W celu zapewnienia obiektywizmu, badanie będzie przeprowadzone przy udziale ewaluatora zewnętrznego.

10.2. Kryteria ewaluacyjne

Przy ocenie funkcjonowania LGD i realizacji LSR zastosowane zostaną następujące kryteria:

1. **Skuteczność:** ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów i przedsięwzięć na podstawie określonych w LSR wskaźników. Zakłada się również ocenę skuteczności organów LGD w ramach ewaluacji formatywnej. Kryterium wykorzystane zostanie podczas ewaluacji bieżącej i ex post. Dopuszcza się możliwość wykorzystania tego kryterium na potrzeby ewaluacji doraźnej, o ile wyniki monitoringu lub ocen zewnętrznych wskażą na potrzebę jej przeprowadzenia.
2. **Efektywność:** porównanie uzyskanych efektów z poniesionymi nakładami. Kryterium zostanie wykorzystane zarówno do oceny realizacji LSR jak i funkcjonowania Biura w ramach ewaluacji ex post.
3. **Istotność:** właściwe sformułowanie celów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Kryterium weryfikuje czy cele i przedsięwzięcia oraz odpowiadające im wskaźniki rzeczywiście stanowią właściwą odpowiedź na zidentyfikowane problemy lub szanse rozwojowe. Kryterium zostało już wykorzystane w ramach ewaluacji ex ante LSR.
4. **Użyteczność:** właściwe sformułowanie celów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Zarówno „istotność” jak i „użyteczność” polegają na ocenie zasadności określonych w LSR celów. O ile jednak „istotność” to kryterium wykorzystane podczas ewaluacji ex ante, to „użyteczność” zastosowanie zostanie podczas ewaluacji bieżącej i ex post.
5. **Trwałość:** ocena prawdopodobieństwa tego czy osiągnięte zmiany lub korzyści będą nadal kontynuowane. Kryterium wykorzystane zostanie do oceny realizacji LSR w ramach ewaluacji ex post.

---

¹⁷ Ostateczny termin i tryb realizacji ewaluacji ex post uzależniony będzie od treści aktualnych wytycznych obowiązujących LGD.

10.3. Wykorzystanie wyników monitoringu i ewaluacji

Informacje uzyskane z ewaluacji i monitoringu wykorzystane zostaną w następujący sposób:

- Realizacja celu poznawczego** - głównym celem monitoringu i ewaluacji będzie zwiększenie wiedzy LGD oraz zainteresowanych interesariuszy na temat mechanizmów wdrażania LSR i poszczególnych operacji oraz uzyskanie informacji dotyczącej efektów strategii, jej sukcesów i niepowodzeń. Wiedza uzyskana w trakcie monitoringu i ewaluacji ma pomóc w wypracowywaniu decyzji strategicznych przez LGD. Dodatkowo, w ramach realizacji Planu komunikacji, informacje będące wynikiem ewaluacji będą przedstawiane mieszkańcom obszaru LSR.
- Realizacja celu instrumentalnego** - głównym celem monitoringu i ewaluacji w podejściu instrumentalnym będzie wykorzystanie jej wyników i rezultatów do podejmowania decyzji związanych z realizowanymi operacjami jak i samą strategią. Uzyskane z ewaluacji dane będą miały kluczowe znaczenie przy podejmowaniu decyzji dotyczących działań promocyjno-informacyjnych (głównie wśród wnioskodawców), decyzji finansowych (wybór projektów w kontekście wskaźników) jak i decyzji organizacyjnych (proces decyzyjny i obsługa administracyjna w LGD). Opracowana na potrzeby LSR procedura monitoringu i ewaluacji zakłada bieżące gromadzenie danych i ich szczegółową analizę przez Zarząd co najmniej raz na kwartał.

Tabela 43. Ewaluacja wdrażania LSR

Kiedy? Termin oceny	Co? Zakres oceny - główne elementy podlegające badaniom/kryteria oceny	Jak? Sposób oceny	Kto? Wykonawca
Ewaluacja bieżąca I kwartał każdego roku: 2025-2027 Okres oceny: rok poprzedni.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stan realizacji celów i przedsięwzięć - kryterium: ocena skuteczności 2. Sposób wyboru i oceny operacji, kryteria wyboru: przejrzystość i rzetelność procesu, ocena uwag 3. Realizacja budżetu - kryterium skuteczność, zgodność z umową i LSR. 4. Realizacja Planu działania - skuteczność, zgodność z umową, LSR. 5. Realizacja Planu komunikacji - skuteczność, zgodność z umową, LSR. 6. Realizacja partycypacyjności - kryterium skuteczność, zgodność z LSR i oczekiwaniami społecz. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza monitoringu, • Analiza danych zastanych, • Opinie interesariuszy m.in.: Zarządu, Rady, Biura i Komisji Rewizyjnej. • Warsztat refleksyjny. 	Ewaluacja wew. na podst. inform. Biura LGD z możliwym udziałem eksperta zewn.
Ewaluacja ex post II połowa 2028 Okres oceny: dotychczasowy okres wdrażania	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stan realizacji celów i przedsięwzięć - kryterium: ocena skuteczności, użyteczności i trwałości . 2. Sposób i kryteria wyboru, oceny operacji: przejrzystość, powtarzalność procesu, opinie wnioskodawców - ocena skuteczności i efektywności. 3. Realizacja budżetu - kryterium: zgodność z umową, LSR, efektywność . 4. Realizacja Planu działania - kryterium: zgodność z umową, LSR, ocena skuteczności. 5. Realizacja Planu komunikacji - kryterium: zgodność z umową, LSR, ocena skuteczności. 6. Realizacja partycypacji - zgodność z LSR i oczekiwaniami społecznymi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza danych z monitoringu, • Analiza danych zastanych, • Badanie ankietowe, • Wywiady indywidualne, • Warsztaty moderowane z interesariuszami. 	Ewaluacja partycypacyj na przy udziale ewaluatora zewnętrznego.

Tabela 44. Ewaluacja funkcjonowania LGD

Kiedy? Termin oceny	Co? Zakres oceny - główne elementy podlegające badaniom/ kryteria oceny	Jak? Sposób oceny	Kto? Wykonawca
Ewaluacja bieżąca I kwartał każdego roku: 2024-2027 Okres oceny: rok poprzedni.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Biuro - kryterium skuteczność, efektywność, użyteczność: <ul style="list-style-type: none"> • realizacja umowy ramowej i regulacji wewnętrznych LGD. • jakość i efektywność usług doradczych, • działania w zakresie animacji lokalnej, współpracy i polityki informacyjnej, • efektywność poszczególnych pracowników i Biura jako całości. 2. Rada - kryterium skuteczność, efektywność, użyteczność: <ul style="list-style-type: none"> • frekwencja na posiedzeniach, spójność i rzetelność w stosowaniu regulacji wewnętrznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza danych z monitoringu, • Analiza danych zastanych, • Opinie interesariuszy m.in.: Zarządu, Rady, Biura i Komisji Rewizyjnej. • Warsztat refleksyjny. 	Ewaluacja wewnętrzna na podstawie informacji Biura LGD z możliwym udziałem eksperta zewn..
Ewaluacja ex post II połowa 2028 Okres oceny: dotychczasowy	<ol style="list-style-type: none"> 1. Biuro - kryterium skuteczność, efektywność, użyteczność: <ul style="list-style-type: none"> • realizacja umowy i regulacji wewnętrznych LGD. • jakość i efektywność usług doradczych, • działania w zakresie animacji lokalnej, współpracy i polityki informacyjnej, 2. Funkcjonowanie Biura, Rady i Zarządu, a skuteczność i efektywność realizacji Planu działania, 	<ul style="list-style-type: none"> • Analiza danych z monitoringu, • Analiza danych zastanych, • Badanie ankietowe, • Wywiady indywidualne, 	Ewaluacja partycypacyj na przy udziale ewaluatora zewnętrznego.

Kiedy? Termin oceny	Co? Zakres oceny - główne elementy podlegające badaniom/ kryteria oceny	Jak? Sposób oceny	Kto? Wykonawca
okres wdrażania	3. Funkcjonowanie Biura, Rady, a wybór i ocena operacji (kryterium skuteczności, efektywności), 4. Funkcjonowanie Biura i Zarządu, a realizacja budżetu i Planu działania (kryterium skuteczności), 5. Funkcjonowanie Biura, a realizacja Planu komunikacji (kryterium skuteczności, efektywności), 6. Funkcjonowanie Biura, a realizacja zasady partycypacji (kryterium skuteczności, efektywności).	<ul style="list-style-type: none"> Warsztaty moderowane z udziałem interesariuszy. 	

Tabela 45. Monitoring wdrażania LSR

Kiedy? Termin	Co? Zakres danych - główne elementy podlegające badaniom/ kryteria oceny	Jak? Źródło danych	Kto? Wykonawca
Na bieżąco. Raport kwartalny do Zarządu	1. Realizacja wskaźników celów i przedsięwzięć LSR (grupy o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gminy), 2. Stan realizacji budżetu LSR , 3. Liczba rozwiązanych umów o dofinansowanie (dezagregacja: grupy o specjalnym znaczeniu, gminy), 4. Liczba podpisanych umów o dofinansowanie (grupy o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gminy).	Dane własne LGD, zbierane przez Biuro.	Biuro LGD.

Tabela 46. Monitoring funkcjonowania LGD

Kiedy? Termin	Co? Zakres danych - główne elementy podlegające badaniom/ kryteria oceny	Jak? Źródło danych	Kto? Wykonawca
Na bieżąco. Raport kwartalny do Zarządu	1. Efektywność usług doradczych; <ul style="list-style-type: none"> liczba usług doradczych , liczba złożonych wniosków, na które świadczone usługi doradcze, % wniosków, na które świadczone usługi doradcze i które zostały wybrane, 2. Intensywność animacji lokalnej i współpracy: <ul style="list-style-type: none"> liczba publikacji pracowników LGD (tradycyjnych i w przestrzeni wirtualnej), liczba organizowanych przez LGD spotkań i ich uczestników, liczba wydarzeń, w których LGD wystąpiła w roli wystawcy, stan realizacji wskaźników określonych w Planie komunikacji, 3. Realizacja budżetu na koszty bieżące i aktywizację. 4. Frekwencja na posiedzeniach Rady, 5. Liczba złożonych wniosków (w tym liczba wniosków złożonych przez osoby z grup o specjalnym znaczeniu dla obszaru LSR, gmin), 6. Liczba wniosków wybranych do dofinansowania (w tym liczba wniosków złożonych przez osoby z grup o spec. znaczeniu dla obszaru LSR, gmin), 7. Liczba złożonych protestów / odwołań , 8. Odsetek wniosków które zostały wybrane do dofinansowania w stosunku do liczby wniosków złożonych w naborach (narastająco od początku realizacji) 9. Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem.	Dane własne LGD, zbierane przez Biuro.	Biuro.

Wykaz wykorzystanej literatury

- Plan Strategiczny dla WPR 2023-2027,
- Strategia Rozwoju Gminy Głuchołazy,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kamiennik,
- Strategia Rozwoju Gminy Korfantów,
- Strategia Rozwoju Gminy Nysa,
- Strategia Rozwoju Gminy Otmuchów,
- Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Partnerstwo Nyskie 2020,
- Strategia Rozwoju Gminy Pakosławice.

Załączniki do LSR

Załącznik nr 1a *Przedsięwzięcia w ramach Celu 1*

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1: <i>Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja, operacje realizowane w partnerstwie itp.)
900 000 EUR	P 1.1 Rozwój infrastruktury kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> ·mieszkańcy NKJG, ·turyści, ·jednostki samorządu terytorialnego. 	konkurs, operacje realizowane w partnerstwie
335 000 EUR	P 1.2 Zapewnienie atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	<ul style="list-style-type: none"> ·mieszkańcy NKJG, w tym seniorzy i młodzi, ·turyści, ·dzieci i młodzież szkolna korzystająca z oferty edukacyjnej, ·seniorzy i niepełnosprawni oraz ich otoczenie (gosp. opiekuńcze), ·rolnicy i ich rodziny. 	konkurs
333 000 EUR	P 1.3 Rozwój oferty usługowej w zakresie wypoczynku	<ul style="list-style-type: none"> ·komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny, ·komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące wydarzenia kulturalne, ·dzieci i młodzież szkolna korzystająca z innowacyjnej oferty edukacyjnej, ·członkowie organizacji pozarządowych, ·lokalni przedsiębiorcy. 	konkurs

Załącznik nr 1b *Przedsięwzięcia w ramach Celu 2*

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2: <i>Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej</i>	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
532 500 EUR	P 2.1 Rozwój oferty produktów lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> ·twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, ·mieszkańcy NKJG i turyści, ·członkowie organizacji pozarządowych, w tym KGW, OSP, LKS. 	konkurs
399 500 EUR	P 2.2 Rozwój popytu na produkty lokalne	<ul style="list-style-type: none"> ·twórcy i dystrybutorzy produktów lokalnych, ·mieszkańcy NKJG i turyści, ·członkowie zespołów artystycznych, ·komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące ruch turystyczny, ·komercyjne i niekomercyjne podmioty organizujące wydarzenia kulturalne. 	operacje własne, projekt grantowy, operacje realizowane w partnerstwie

Załącznik nr 2a Plan działania dla Celu 2

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika neraszającego	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika neraszającego	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika neraszającego	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika neraszającego	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika neraszającego	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika neraszającego	
C.1.	Zapewnienie atrakcyjnej oferty wypoczynkowej													
Przedsięwzięcie P.1.1	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury kulturalnej, turystycznej lub rekreacyjnej	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	8 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.2	Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	10 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P.1.3	Liczba operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej w zakresie wypoczynku	0 sztuk	0%	5 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
	Liczba operacji polegających na rozwijaniu już istniejących działalności gospodarczych w zakresie wypoczynku	0 sztuk	0%	2 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	0 utworzonych miejsc pracy	-	5 utworzonych miejsc pracy	-	0 utworzonych miejsc pracy	-	0 utworzonych miejsc pracy	-	0 utworzonych miejsc pracy	-	0 utworzonych miejsc pracy	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.1.2	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (liczba osób)	0 osób	-	0 osób	-	20 000 osób	-	0 osób	-	0 osób	-	0 osób	-	PS WPR

Załącznik nr 2b Plan działania dla Celu 2

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	
C.2	Poprawa rozpoznawalności oferty wypoczynkowej													
Przedsięwzięcie P. 2.1	Liczba operacji w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych	0 sztuk	0%	5 sztuk	33%	10 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Przedsięwzięcie P. 2.2	Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	15 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
	Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc prezentacji produktów lokalnych	0 sztuk	0%	0 sztuk	0%	1 sztuk	33%	1 sztuk	66%	1 sztuk	100%	0 sztuk	100%	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom: liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami	0 osób	-	100 osób	-	500 osób	-	0 osób	-	0 osób	-	0 osób	-	PS WPR
Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR (liczba osób)	0 osób	-	0 osób	-	20 000 osób	-	20 000 osób	-	20 000 osób	-	0 osób	-	PS WPR

Załącznik nr 3 Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem
	PS WPR	EFRR*	EFIS+*	(EUR)
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 500 000,00 EUR	0 EUR	0 EUR	2 500 000,00 EUR
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	562 500,00 EUR	0 EUR	0 EUR	562 500,00 EUR
Razem	3 062 500,00 EUR	0 EUR	0 EUR	3 062 500,00 EUR

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.
** W wierszu odpowiadającemu danemu EFIS, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Załącznik nr 4 Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem UE+krajowe	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem UE+krajowe	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem UE+krajowe	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem UE+krajowe	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem UE+krajowe	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem UE+krajowe	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem UE+krajowe	% wykorzystania budżetu LSR
EFRR	0 €	0%	510 500 €	20,42%	1 943 943,33 €	77,76%	1 943 943,33 €	77,76%	2 389 471,67 €	95,58%	2 500 000 €	100,00%	2 500 000 €	100,00%
EFIS+	0 €	0%	0 €	0%			0 €	0%	0 €	0%	0 €	0%	0 €	0%
EFRR	0 €	0%	0 €	0%			0 €	0%	0 €	0%	0 €	0%	0 €	0%
RAZEM	0 €	0%	510 500 €	20,42%	1 943 943,33 €	77,76%	1 943 943,33 €	77,76%	2 389 471,67 €	95,58%	2 500 000 €	100,00%	2 500 000 €	100,00%

Załącznik nr 5 Kryteria podstawowe: powiązanie z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami

Kryterium	Wynik diagnozy	Zastosowanie (cele)	Wskaźniki ¹⁸
Innowacyjność	Kryterium jest spójne z wnioskami konsultacji o potrzebie preferowania operacji wprowadzających innowacyjne rozwiązania na obszarze Nyskiego Księstwa. Poza tym, jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy z atrakcyjnością obszaru na tle regionów konkurencyjnych – Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	<ul style="list-style-type: none"> ·R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom, ·Liczba operacji w zakresie rozwoju oferty produktów lokalnych.
Czas realizacji operacji	Kryterium zgłaszane podczas konsultacji z liderami opinii jako sprawdzony mechanizm wyboru dobrej jakości projektów, których szybka realizacja pozwoli na planowe wdrożenie LSR. Poza tym, ma zapewnić wybór podmiotów zdolnych do szybkiego dostarczenia grupom docelowym efektów wdrażania LSR i rozwiązywania zgłaszanych przez nich problemów. Stanowi tym samym odpowiedź na problem przeciągania realizacji operacji w czasie i niedostosowania tempa ich realizacji do aktualnych potrzeb. Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	<ul style="list-style-type: none"> ·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ·Liczba operacji polegających na rozwijaniu już istniejących działalności gospodarczych w zakresie wypoczynku.
Wykonalność operacji	Kryterium stanowi odpowiedź na problem zidentyfikowany w poprzednim okresie, a polegający na składaniu wniosków niskiej jakości. Celem kryterium jest spełnienie postulatu z konsultacji o wybieraniu operacji najbardziej zaawansowanych do realizacji. Stanowi również odpowiedź na postulat koncentracji na najważniejszych i najlepszych działaniach w ramach LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR, analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	<ul style="list-style-type: none"> ·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury kulturalnej, turystycznej lub rekreacyjnej.
Rodzaj wnioskodawcy	Kryterium jest bezpośrednim nawiązaniem do wyników konsultacji społecznych wskazujących na potrzebę wspierania osób z grup o specjalnym znaczeniu dla LSR, w tym z grup w niekorzystnej sytuacji. Rozdział 3.2, 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	<ul style="list-style-type: none"> ·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej w zakresie wypoczynku.
Ochrona środowiska i klimatu	Kryterium stanowi odpowiedź na postulaty zgłaszane przez mieszkańców (zwłaszcza ludzi młodych). Jest też spójne z wynikiem analiz wskazujących na to, że środowisko przyrodnicze stanowi podstawowy zasób i szanse rozwojową obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	<ul style="list-style-type: none"> ·R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom, ·Liczba operacji polegających na zapewnieniu atrakcyjnych miejsc wypoczynku w gospodarstwach rolnych

¹⁸ W celu zapewnienia komplementarności i efektu synergii w większości przypadków kryterium odwołuje się bezpośrednio lub pośrednio do więcej niż jednego wskaźnika. W tabeli wskazano jednak maksymalnie dwa przykładowe wskaźniki; rezultatu oraz produktu.

Kryterium	Wynik diagnozy	Zastosowanie (cele)	Wskaźniki ¹⁸
Obszar oddziaływania operacji	Kryterium jest bezpośrednim nawiązaniem do wyników konsultacji społecznych wskazujących na potrzebę kompleksowego podejścia do wdrażania LSR, tak aby dzięki wykorzystaniu efektu synergii zapewnić wybór podmiotów zdolnych do szybkiego dostarczenia społeczności lokalnej efektów wdrażania LSR i rozwiązywania zgłaszanych przez nie problemów. Poza tym, ma to być również skuteczny mechanizm angażowania wnioskodawców do projektów realizowanych w partnerstwie. Rozdział 3.2, 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT [Rozdział 4.1].	Kryterium podstawowe dla wszystkich przedsięwzięć.	<ul style="list-style-type: none"> ·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.

Załącznik nr 6 Kryteria premiujące: powiązanie z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami

Kryterium	Wynik diagnozy	Zastosowanie (cele)	Wskaźniki ¹⁹
Wsparcie dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji	Kryterium jest spójne z wnioskami konsultacji o potrzebie preferowania operacji, których kluczowymi odbiorcami będą osoby w niekorzystnej sytuacji (tj. kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie). Poza tym, jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne i gospodarcze dotyczące tej właśnie grupy osób - Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące w P 1.1 i P 1.3	<ul style="list-style-type: none"> ·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji polegających na podejmowaniu działalności gospodarczej w zakresie wypoczynku.
Aktywizacja seniorów i ludzi młodych	Kryterium stanowi odpowiedź na zgłaszane podczas konsultacji postulaty o potrzebie mocniejszego wsparcia ludzi młodych i seniorów. W rezultacie posiedzenia Grupy Roboczej podjęto więc decyzję o ustanowieniu kryterium preferującego operacje, których kluczowymi odbiorcami będą seniorzy lub ludzie młodzi. Kryterium jest również odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne i gospodarcze dotyczące tych właśnie grupy osób - Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT [Rozdział 4.1].	Kryterium premiujące w P 1.1, P 1.3	<ul style="list-style-type: none"> ·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ·Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów małej infrastruktury kulturalnej, turystycznej lub rekreacyjnej.
Partnerstwo produktu lokalnego NKJG	Kryterium jest odpowiedzią na artykułowaną przez uczestników konsultacji, a zwłaszcza członków LGD, potrzebę rozwijania potencjału związanego z produktami lokalnymi. Jest też spójne z wynikiem analiz wskazujących na to, że znak produktu lokalnego NKJG stanowi istotny zasób i szanse rozwojową obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.2, P 1.3, P 2.1, P 2.2	<ul style="list-style-type: none"> ·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.

¹⁹ W celu zapewnienia komplementarności i efektu synergii w większości przypadków kryterium odwołuje się bezpośrednio lub pośrednio do więcej niż jednego wskaźnika. W tabeli wskazano jednak maksymalnie dwa przykładowe wskaźniki; rezultatu oraz produktu.

Kryterium	Wynik diagnozy	Zastosowanie (cele)	Wskaźniki ¹⁹
Praca dla osób z grup w niekorzystnej sytuacji	Kryterium jest spójne z wnioskami konsultacji o potrzebie preferowania operacji, których kluczowymi odbiorcami będą osoby w niekorzystnej sytuacji (tj. kobiety, osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie). Poza tym, jest odpowiedzią na zdiagnozowane problemy społeczne i gospodarcze dotyczące tych właśnie grup osób - Rozdział 4.2; 4.3 LSR oraz analiza słabych stron i zagrożeń w SWOT [Rozdział 4.1].	Kryterium premiujące: P 1.1, P 1.2, P 1.3, P 2.1	<ul style="list-style-type: none"> ·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba operacji polegających na rozwijaniu już istniejących działalności gospodarczych w zakresie wypoczynku.
Wykorzystanie lokalnych zasobów	Kryterium stanowi odpowiedź na zdiagnozowane problemy ekonomiczne i społeczne obszaru LSR. Wykorzystywanie lokalnych zasobów ma wpłynąć pozytywnie na lokalnych przedsiębiorców oraz poprawić tożsamość lokalną. Poza tym, dzięki wykorzystaniu unikalnych zasobów NKJG, stanowi element zapewniający realizację postulatu z konsultacji o preferowaniu operacji wprowadzających innowacyjne rozwiązania na obszarze Nyskiego Księstwa. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.2, P 1.3, P 2.1, P 2.2	<ul style="list-style-type: none"> ·R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich, ·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.
Partnerstwo	Kryterium ma zapewnić szeroki zakres oddziaływania na terenie LSR, zwłaszcza w kontekście zdiagnozowanych różnic między poszczególnymi gminami i grupami społecznymi oraz deficytów komunikacyjnych pomiędzy poszczególnymi interesariuszami. Rozdział 3.2, 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.1, P 1.2, P 2.1, P 2.2	<ul style="list-style-type: none"> ·R.41 Łączenie obszarów wiejskich w Europie, ·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.
Promocja produktu lokalnego	Kryterium jest jednym z kilku komplementarnych działań (w tym innych kryteriów), które stanowią odpowiedź na artykułowaną przez uczestników konsultacji, a zwłaszcza członków LGD, potrzebę rozwijania potencjału związanego z produktami lokalnymi NKJG. Jest też spójne z wynikiem analiz wskazujących na to, że znak produktu lokalnego NKJG stanowi istotny zasób i szanse rozwojową obszaru LSR. Rozdział 4.2 i 4.3 LSR oraz analiza mocnych stron i szans w SWOT (Rozdział 4.1).	Kryterium premiujące: P 1.2 i P 1.3, P 2.1, P 2.2	<ul style="list-style-type: none"> ·R.1 Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom, ·Liczba podmiotów działających w sferze kultury lub produktów lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR.